

วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ Jayaphruekpirom Journal

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564)

Vol. 3 No. 2 (July - December 2021)

วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Jaraphruekpirom Journal
Humanities and Social Sciences
Nakhonratchasima Rajabhat University

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2564)
Vol. 3 No. 2 (July-December 2021)

วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์
Jaraphruekpirom Journal
ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2564)
Vol. 3 No. 2 (July-December 2021)

วัตถุประสงค์

วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งมีขอบเขตสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ทั่วไป (General Social Sciences) ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ (General Arts and Humanities) รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ (Political Science and Public Administration) ภาษาและวรรณกรรม (Language and Literature) และการศึกษา (Education) และหรือที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นี้ เป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สำหรับคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และนักวิชาการ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย พัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริงอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

สำนักงานวารสาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
340 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30000
โทร. 044 009009 ต่อ 3625,3621 โทรสาร. 044 256103
อีเมล: human.jourman@nrru.ac.th

บรรณาธิการอำนวยการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นิมพลี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายพัฒนาท้องถิ่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกุล วงษ์กาฬสินธุ์	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญาวี ทองกลาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
---------------------------------------	-----------------------------

บรรณาธิการผู้ช่วย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานิตย์ อรรถชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สกลิต จำเริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ วชิรขจร	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วัฒน์ชัย หมั่นยิ่ง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา วรรณภักดิ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.พวงเพ็ญ อินทรประวัติ	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
รองศาสตราจารย์บัญชา วิทยอนันต์	วิทยาลัยนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ เปล่งดีสกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิจฐเขต ไกรवास	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานดา เตชะขันหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนา รุจิระกุล	นักวิชาการอิสระ (ข้าราชการบำนาญ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์স্যายนต์ ชาวอุบล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอกอมร ภัทรกิจพงศ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนิษฐา พุทธเสถียร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทิพย์วารี สงนอก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศศิธร หวังค้ำกลาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาอาจารย์

เจ้าหน้าที่ประจำกองบรรณาธิการ

นางจุติมา เต็มสิริทิพรัตน์

นางสาวนิดา เจริญทนต์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (Peer review)

รองศาสตราจารย์ ดร.สุพัฒน์ อนนท์จารย์

รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณกนก ดวงชาตม

รองศาสตราจารย์ ดร.รสริน พิมพ์บรรยงก์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ ตาบเพชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ ระพีแสง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ อภิบาลศรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ตรียากานต์ พรหมคำ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนา รุจิรกุล

อาจารย์ ดร.วทีญญู ภูครองนา

อาจารย์ ดร.สุมาลี พลขุนทรัพย์

อาจารย์ ดร.ธนพล เอกพจน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกิตต์ อินทรสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ ทานอก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญ์ศรม์ ชิดไธสง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานิตย์ อรรถชาติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์স্যายนต์ ชาวอุบล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภณิดา แก้วกูร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนิษฐา พุทธเสถียร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธันว์ธนี อธิธรรมานันท์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทบรรณาธิการ

วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์กำหนดการพิจารณาบทความ ดังนี้

1. บทความที่ตีพิมพ์ลงวารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ต้องเป็นบทความใหม่ที่อยู่ในขอบเขตสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ทั่วไป (General Social Sciences) ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ (General Arts and Humanities) รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ (Political Science and Public Administration) ภาษาและวรรณกรรม (Language and Literature) และการศึกษา (Education) และหรือที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นี้
 2. บทความต้องไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น ๆ
 3. บทความต้องผ่านการพิจารณาและประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสาขานั้นหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง จากทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาอย่างน้อย 2 คน ซึ่งผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind peer review)
 4. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นข้อคิดของผู้เขียนเท่านั้น และผู้เขียนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากบทความนั้น
- โดยบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารประกอบด้วยบทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) และบทความวิจารณ์ (Review Article)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญาวี ทองกลาง)

บรรณาธิการวารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์

สารบัญ

พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชีวิต <i>สุวัฒน์ ช่างเหล็ก</i>	1
ดอกบัว : คติความเชื่อ สัญลักษณ์ ความหมาย ในอารยธรรมตะวันตกและอารยธรรมตะวันออก <i>รุจาทา ประวงษ์</i>	13
การประเมินความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของวัดโคกศรีสะเกษ ตำบลนกออก อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา <i>วนิดา คำมณี, กนกพร พายขยาย, จิราภรณ์ บุตรดี, เกียรติศักดิ์ แสนคง, ทิมห์ภัทร์ นิธิธัตเมธานน, รัฐนนท์ หุดปอ, รุจาทา ประวงษ์, ศันสนีย์ มณีโชติ และ วาสนา วงศ์เยี่ยมย่อ</i>	30
การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ T5 โมเดล ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน <i>รุจิรา ศรีสุภา, พชรมน ซื่อลัจฉีลือสกุล, วรยศ ชื่นสบาย, วิชฌัย อิมวิเศษ และ แก้วตา ลีลาตระการกุล</i>	41
การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา โดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 <i>พิชญ์ลีษา พงษ์พันธ์พวง, วิภาส ทองสุทธิ, กฤษณา วัฒนศักดิ์ และ วิรัชพัชร วงศ์วัฒน์เกษม</i>	51
การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 <i>กิตติพันธ์ ปันแก้ว</i>	65
รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน <i>สู่ความเป็นเลิศ</i> <i>ธัญวิชญ์ ไตรรัตน์</i>	81
อุดมการณ์งานมุ่งมั่นและบาดแผลคนวัยทำงาน: กรณีศึกษานวนิยาย เรื่อง “ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ” <i>กฤต โสดาลี</i>	97

พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชีวิต BUDDHISM AND HUMAN LIFE DEVELOPMENT

สุวัฒน์ ช่างเหล็ก

SUWAT CHANGLEK

นักวิชาการ

ACADEMICIAN

จังหวัดนครราชสีมา

NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

Received: May 22, 2022

Revised: August 22, 2022

Accepted: February 14, 2023

บทคัดย่อ

บทความเรื่องพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ 1. ความหมายของพระพุทธศาสนา 2. ความหมายของการพัฒนาชีวิต 3. หลักการสำคัญในการพัฒนาชีวิต และ 4. ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาชีวิต ด้วยวิธีศึกษา ค้นคว้าและวิเคราะห์จากหนังสือตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่าพระพุทธศาสนาคือหลักวิชา ระเบียบวิธีปฏิบัติและพระธรรมคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้รู้สิ่งที่ควรรู้ สอนให้ปฏิบัติในสิ่งที่ควรปฏิบัติ และสอนให้เป็นสุขชนิดที่ไม่มีความสุขใดเสมอเหมือน พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความจริง เป็นจริงตามหลักเหตุผล มุ่งสอนให้คนรู้จักพึ่งตนเองด้วยสติปัญญาความรู้ความสามารถของตนเอง หลักการพัฒนาชีวิตในทางพระพุทธศาสนา มี 4 ประการ คือ 1. การพัฒนากาย 2. การพัฒนาศีล 3. การพัฒนาจิตใจ และ 4. การพัฒนาปัญญา ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาชีวิตมี 7 ประการ คือ 1. ความมีกัลยาณมิตร 2. ความถึงพร้อมด้วยศีล 3. ความถึงพร้อมด้วยฉันทะ 4. การทำตนให้ถึงพร้อม 5. การทำความเห็นให้ถึงพร้อม 6. ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท และ 7. ถึงพร้อมด้วยโยนิโสมนสิการ

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา การพัฒนา

ABSTRACT

The purposes of the article Buddhism and Human Life Development were to present: 1. the definition of Buddhism, 2. the definition of human life development, 3. the principles of human life development, and 4. the relevant factors for human life development through involved textbooks, and document analyses. It was found that: Buddhism is the subject, ways of practice,

and teachings the Lord Buddha teaches the people to know what they should know, to practice what they should practice, and to be as happy as nothing cannot be compared. Buddhism is regarded as the true and reasonable religion, which focuses on teaching the people to help themselves by their own mindfulness and wisdom. There are 4 ways of Buddhist principles of human life development: 1. physical development, 2. moral development, 3. emotional development and 4. wisdom development. There are 7 relevant factors for human life development: 1. having good friends 2. morality readiness 3. aspiration readiness 4. Self readiness 5. right thought readiness 6. mindfulness readiness and 7. reasonable consideration readiness.

Keywords: Buddhism, Development

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคโลกไร้พรมแดนหรือยุคเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร อันเกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันให้ปรับตัวตามทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การคมนาคมขนส่งและการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วโดยใช้สื่อทันสมัยไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์มือถือ วิทยุ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต โทรทัศน์และคอมพิวเตอร์ ติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันของคนทั่วโลกได้ในพริบตา มีความเจริญก้าวหน้าด้านวิชาการความรู้สาขาต่าง ๆ และอาชีพใหม่อย่างมากมาย มีการผลิตสินค้า การบริการ สิ่งประดิษฐ์ สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ทันสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการอันไม่จำกัดของผู้บริโภคอย่างกว้างขวางมากมายในสังคมประเทศและสังคมโลก

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพการงาน สุขภาพอนามัย และชีวิตจิตใจของคนในสังคมเพิ่มมากขึ้น แม้จะมีความเจริญด้านวัตถุและสิ่งอำนวยความสะดวกสบายมากเพียงใด คนจำนวนมากก็ยังไม่มีความสุขและมีความสุขมากขึ้น เพราะมีความเครียดวิตกกังวลใจในชีวิต มีความทุกข์เดือดร้อนจากปัญหาทั้งด้านสุขภาพอนามัย ร่างกายและจิตใจ เกิดความสับสนไม่มั่นใจในชีวิตของตนเองที่ไม่สามารถปรับตัวและรู้เท่าทันโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง จึงหันมาแสวงหาที่พึ่งทางใจอันเป็นหลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่สามารถรองรับและสนองความต้องการของคนในยุคที่คนมีเหตุผลในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาเพื่อใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ จรรโลงชีวิตให้มีศรัทธาที่จะต้านทานแรงกระทบจากความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีการสื่อสารที่แพร่กระจายข้อมูลข่าวสารตลอดเวลา ใช้พระพุทธศาสนาให้เป็นที่พึ่งทางใจและเป็นแสงสว่างนำทางชีวิตเพื่อพัฒนาตนและหมู่คณะให้มีความสุขความเจริญควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านวัตถุในโลกยุคเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร

บทความเรื่องพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชีวิตนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือเอกสารตำราเพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจสาระสำคัญของพระพุทธศาสนาและการนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามาใช้

พัฒนาชีวิตตามวิถีทางที่ถูกต้องเพื่อประโยชน์สุข ความเจริญก้าวหน้าและความสงบร่มเย็นมาสู่ตน หมู่คณะ สังคม และประเทศชาติตามควรแก่สติปัญญา การรับรู้ และการนำไปใช้ของแต่ละบุคคล

ความหมายของพระพุทธศาสนา

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ เลื่อมใสศรัทธาเพื่อนำมาใช้เป็นดวงประทีปส่องทางในการดำเนินชีวิตมาตั้งแต่โบราณกาล พุทธศาสนิกชนทั้งหลายพึงศึกษาความหมายของพระพุทธศาสนาให้เข้าใจโดยถ่องแท้ เพื่อนำหลักธรรมคำสอนไปประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเอง หมู่คณะ สังคม และประเทศชาติ ดังจะนำเสนอต่อไปนี้

พุทธศาสนาคือพระธรรมคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้รู้สิ่งที่ควรรู้ สอนให้ปฏิบัติที่ควรปฏิบัติ สอนให้ เป็นสุขชนิดที่ไม่มีความสุขอย่างอื่นเสมอเหมือน (พุทธทาสภิกขุ, 2549, น. 17)

พุทธศาสนา คือศาสนาของพระพุทธเจ้า พุทธ แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาของผู้รู้ ที่ว่ารู้นั้น หมายถึง รู้อะไร ก็คือรู้อะไรทั้งปวงตามที่เป็นจริง จึงกล่าวได้ว่า พุทธศาสนา ก็คือ ศาสนาที่ทำให้รู้ว่าจะอะไรเป็น อะไร เป็นศาสนาเกี่ยวกับความรู้จริง เราจึงต้องปฏิบัติจนเรารู้ได้เอง เมื่อรู้ถึงที่สุดแล้วไม่ต้องกลัว กิเลสตัณหาต่าง ๆ จะถูกความรู้ที่นั่นทำลายให้สิ้นไป ความไม่รู้ (อวิชชา) ก็จะดับไปทันที เมื่อมีความรู้เกิดขึ้นมา ฉะนั้นข้อปฏิบัติต่าง ๆ ใน พุทธศาสนาจึงมีไว้เพื่อให้วิชชาเกิด (พุทธทาสภิกขุ, 2547, น. 26-27)

พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความเป็นจริงตามหลักเหตุผล สามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ด้วยการปฏิบัติจริง พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งกรรมลิขิต ไม่ใช่ศาสนาแห่งพรหมลิขิต บุคคลจักพ้นทุกข์ได้ด้วยการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ตามระดับสติปัญญา ความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลตามกฎแห่งกรรม คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว พุทธศาสนา ไม่ได้สอนให้คนหลงเชื่อมงายอย่างไรเหตุผล คนเราจะดีหรือชั่วขึ้นอยู่กับการกระทำของการประพฤติปฏิบัติของ บุคคลผู้นั้นเอง ไม่มีอำนาจภายนอก ผีสิง นางไม้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวดา พาดิน อินทร์ พรหม และเทพเจ้าองค์ใดจะมา ดลบันดาลและช่วยเราได้ นอกจากตัวเราเองเท่านั้น เมื่อคนเรากระทำความดีไปแล้วย่อมได้รับผลกรรมหรือวิบาก กรรมนั้นตอบสนอง ผลแห่งกรรมหรือวิบากกรรมนั้นอาจจะส่งผลทันทีทันใด ไม่ช้าก็เร็ว ไม่วันใดก็วันหนึ่งในชาตินี้ และสามารถตามไปส่งผลในภพชาติหน้าได้อีกด้วย เมื่อใครทำความดีไว้แล้วจะลบลผลแห่งกรรมนั้นไม่ได้ทั้งกรรมดี (กุศลกรรม) และกรรมชั่ว (อกุศลกรรม) แต่สามารถสร้างกรรมใหม่ที่เป็นกุศลกรรมมาช่วยทำให้อกุศลกรรมที่จะ ตามมาส่งผลให้เบาบางลงไปได้ เปรียบเสมือนเติมน้ำบริสุทธิ์ลงไปในแก้วน้ำเกลือที่เค็มให้ลดความเค็มลงไปเรื่อย ๆ จนสามารถดื่มน้ำในแก้วนั้นเพื่อดับความกระหายได้ในที่สุด

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่อาศัยสติปัญญาหรืออาศัยวิชาความรู้ที่ถูกต้องเพื่อทำลายความทุกข์และค้นเหตุ แห่งความทุกข์เหล่านั้น การทำพิธีรีตองเพื่อบูชาบวงสรวง อ้อนวอนบรรดาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายนั้นไม่ใช่ พระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าไม่รับเข้ามาไว้ในศาสนาของพระองค์เลย เพราะถือเอาเป็นที่พึ่งอันแท้จริงไม่ได้ พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธการกระทำเช่นนั้นโดยสิ้นเชิง (พุทธทาสภิกขุ, 2550, น. 6)

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้คนเรารู้จักพึ่งตนเองด้วยสติปัญญา ความรู้ความสามารถของตัวเอง ด้วยทรง เล็งเห็นว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะพัฒนาชีวิตของตนเองได้ (ระวี ภาวิไล อ่างถึงใน วิณา โดม, 2546, น. 46)

พุทธศาสนาสอนให้คนพึ่งตนเองโดยอาศัยหลักธรรมมาเป็นแสงสว่างนำทางชีวิตเพื่อความอยู่รอดปลอดภัย
พ้นจากความทุกข์ยากไร้และปัญหาต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันในหมู่คณะและสังคมด้วยความร่มเย็นเป็นสุข บุคคลไม่ว่าจะ
อยู่ในเพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา ลัทธิความเชื่อ สังคมวัฒนธรรมใด ๆ ในโลกนี้สามารถนำหลักธรรมคำสอนของ
พระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนและสังคมได้อย่างอิสระเสรีโดยไม่มีการบังคับ

พุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาแห่งความเป็นอิสระเสรี โดยเป็นศาสนาแห่งความสงบสุข สันติภาพและภราดรภาพ
(ความรักนิรันดร์) ของมวลมนุษยชาติและเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการปฏิบัติธรรมด้วยการฝึกสมาธิ
ที่เน้นทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานที่เน้นให้ผู้ปฏิบัติเกิดปัญญาแจ้งโลกตามความเป็นจริง ซึ่งในศาสนาอื่น
ไม่มี ดังที่ศาสตราจารย์ริส เดวิดส์ (T.W.Rhys Davids) ผู้เชี่ยวชาญพระพุทธศาสนาได้เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา
ถึงกับประกาศให้โลกรู้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“ข้าพเจ้าได้ศึกษาศาสนาสำคัญของทั้งโลกมาแล้วทุกศาสนาและข้าพเจ้าพบว่า ไม่มีศาสนาใดที่จะงดงาม
และลึกซึ้งไปกว่าพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะมรรคมีองค์ 8 และอริยสัจ 4 ของพระพุทธองค์ และข้าพเจ้าก็ดำเนินชีวิต
ข้าพเจ้าตามแนวทางนั้น” (T.W.Rhys Davids อ้างถึงใน ท่านพ่อลี ธมฺมธโร, 2560, น. 34)

อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) นักวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกันเชื้อสายยิวที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในโลก
ผู้คิดค้นทฤษฎีสัมพันธภาพ ได้ให้ความสนใจและหันมาศึกษาพุทธศาสนาในเชิงวิทยาศาสตร์และเลื่อมใสศรัทธาใน
คำสอนขององค์ศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงขั้นยกย่องว่า ศาสนาพุทธเป็นศาสนาเดียวที่คู่ควรกับคนในยุควิทยาศาสตร์
ที่มีเหตุผลเช่นในปัจจุบันและต่อไปในอนาคตของโลกและจักรวาล ความว่า

“The religion of the future will be a cosmic religion. The religion which is based on
experience, refuses dogmatism. If there is any religion that would cope with the scientific needs, it
will be Buddhism.”

“ศาสนาแห่งอนาคตจะเป็นศาสนาแห่งจักรวาล ศาสนาที่ตั้งอยู่บนประสบการณ์ปฏิเสธความเชื่อที่ไร้เหตุผล
และข้อพิสุจน์ หากมีศาสนาใดศาสนาหนึ่งที่พอจะสู้แบกรับกับความต้องการทางวิทยาศาสตร์ได้ละก็ศาสนานั้น คือ
ศาสนาพุทธ (สม สุจิรา, 2550, น. 97-98)

อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ยังกล่าวต่อไปด้วยว่า

“ศาสนาพุทธมีคุณลักษณะอย่างที่เราคาดหวังจะให้เป็นศาสนาแห่งจักรวาล ศาสนาพุทธไม่ยึดติดกับพระเจ้า
ไม่ส่งเสริมความเชื่อ หลงมงาย ไม่เกี่ยวข้องกับเทววิทยา เป็นศาสนาที่เกี่ยวข้องกับทั้งธรรมชาติและจิตวิญญาณ เป็น
ศาสนาที่มีพื้นฐานอยู่บนประสบการณ์ของสรรพสิ่งทั้งธรรมชาติและจิตวิญญาณ โดยถือเป็นองค์รวมเดียวกันอย่างมี
ความหมาย ศาสนาที่แท้จริงต้องไม่วางอยู่บนความกลัวชีวิต ความกลัวตาย และศรัทธาอย่างไม่มีเหตุผล แต่เป็น
ศาสนาที่เน้นความพากเพียรตามความรู้ สติปัญญา ของแต่ละบุคคลอย่างมีเหตุผล” (สม สุจิรา, 2550, น. 99)

ศาสนาพุทธเน้นการสอนเรื่องที่สำคัญที่สุดของชีวิตมนุษย์ก็คือเรื่องความทุกข์ เรื่องเหตุให้เกิดความทุกข์
เรื่องความดับสนิทแห่งความทุกข์และเรื่องหาทางให้ถึงความดับสนิทแห่งความทุกข์ ซึ่งเรียกว่า อริยสัจ 4 หรือความ
จริงอันประเสริฐ 4 ประการ ที่พระองค์ทรงตรัสรู้ แต่นั่นก็ยังเป็น 4 เรื่องอยู่ ถ้าจะให้เหลือเพียงเรื่องเดียว ซึ่งเป็น
ใจความสำคัญก็คือเรื่องความดับทุกข์นั่นเอง อันเป็นคำสั่งสอนที่ทุกคนพึงรู้ และนำไปปฏิบัติให้ดำรงตนอย่างถูกต้อง

เพื่อให้ห่างไกลจากกิเลส จนกิเลสและความทุกข์เข้าไม่ถึงหรือเกิดไม่ได้ ที่ลึกลงไปอีกคือ สอนให้ปฏิบัติจิตใจ ชนิดที่เป็นอิสระอยู่ตลอดเวลาไม่เกิดกิเลสตัณหาหุ้มห่อจิตใจนั้น นี้เรียกว่า สอนให้ปฏิบัติอย่างลึกซึ้งถึงที่สุด ชนิดที่ไม่เหมือนใครก็คือ สอนให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากพระนิพพาน ซึ่งเป็นภาวะแห่งความว่าง สงบ เย็น และเป็นสุขอย่างยิ่ง (พุทธทาสภิกขุ, 2549, น. 18-19)

ความหมายของการพัฒนาชีวิต

คำว่า “การพัฒนา” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “development” ในความหมายกว้าง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

ความหมายแคบ การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างมีแผน ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดด้านทรัพยากรและขอบเขตเนื้อหา เวลาและสถานที่เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ความหมายเฉพาะ การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีแผน ภายใต้เงื่อนไข ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและขอบเขตด้านเนื้อหา เวลาและสถานที่เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตนวนอุทยานแห่งชาติ การพัฒนาผลิตภัณฑ์คุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การพัฒนาการตลาดเพื่อส่งเสริมการส่งออก การพัฒนาระบบเครือข่ายการสื่อสารภายในองค์กร การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงภายในตำบล ฯลฯ

ความหมายเชิงปฏิบัติการ การพัฒนา หมายถึง 1. การแก้ไขปัญหาตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ 2. การคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ มาทดแทนสิ่งเดิมที่ล้าหลัง และ 3. การรักษาสິงดีมีคุณค่าเดิมไว้ไม่ให้สูญหายและหาทางใช้สิ่งดีมีคุณค่าเดิมนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด (เฉลียว บุรีภักดิ์ อ้างถึงใน สุวัฒน์ ช่างเหล็ก, 2547, น. 63)

การพัฒนาชีวิตตามความหมายทั่วไปก็คือ การทำให้ชีวิตเจริญงอกงามขึ้นไป ซึ่งดูจะกว้างมากเกินไป หากจะให้ความหมายกระชับขึ้นมาก็คือ การทำให้คุณภาพชีวิตเพิ่มมากขึ้น เพิ่มมากขึ้นไปถึงระดับใดจึงจะถือว่าคุณภาพชีวิตได้รับการพัฒนามากขึ้น หากจะตีกรอบให้เห็นทิศทางการพัฒนาชีวิตที่มีขอบเขตชัดเจนขึ้นจะต้องมีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย ดังนั้น หากจะกล่าวในทางธรรมและความเป็นเหตุเป็นผล ก็กล่าวได้ว่า การพัฒนาชีวิต คือการทำให้ชีวิตเจริญงอกงามขึ้นไปจนถึงจุดมุ่งหมายของมัน จุดมุ่งหมายของชีวิตคืออะไร ถ้าตอบตามนัยพระพุทธศาสนาก็อาจพูดว่า จุดมุ่งหมายของชีวิตคือ การทำให้ชีวิตมีอิสรภาพหรือภาวะไร้ปัญหา ไร้ทุกข์ ความเต็มอิมที่ชีวิตไม่มีข้อบกพร่อง ไม่มีความขาดแคลน เป็นชีวิตที่มีความสุขความเจริญและสมบูรณ์เต็มในตัวของตัวเอง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2551, น. 2-3)

การพัฒนาชีวิตกับหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันจนถือได้ว่า การพัฒนาชีวิตก็คือ การดำเนินชีวิตให้มีความสุขความเจริญด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ เพราะการดำเนินชีวิตโดยการทำหน้าที่ที่ถูกต้อง ก็คือ การปฏิบัติธรรม ดังนั้นการพัฒนาชีวิตก็คือการปฏิบัติธรรม การปฏิบัติธรรมก็คือการพัฒนาชีวิตนั่นเอง

การพัฒนาชีวิตอย่างถูกต้องในทางพระพุทธศาสนาก็คือ การทำให้ชีวิตดำเนินไปในวิถีทางที่ถูกต้องที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายได้ วิถีชีวิตที่ดีงามนั้นเราเรียกกันว่า มรรค มรรคอันเป็นวิถีทางที่ถูกต้องดีงามนั้นจำเป็นต้องฝึกฝน

หรือฝึกปฏิบัติให้ชีวิตดำเนินไปในวิถีทางที่ถูกต้องดีงาม การฝึกฝนหรือฝึกปฏิบัติให้ชีวิตดำเนินไปในวิถีทางที่ถูกต้องดีงาม การฝึกฝนหรือฝึกปฏิบัตินี้เป็นภาษาบาลีเรียกว่า สิกขา ถ้าเป็นภาษาไทย เรียกว่า ศึกษา เพราะฉะนั้นการศึกษาก็คือ การฝึกฝนให้ชีวิตดำเนินไปในวิถีที่ถูกต้องดีงาม มรรคกับการศึกษาจึงเป็นของคู่กันและอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อให้คนดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องดีงาม เพื่อไปจึงจุดหมายของชีวิตได้ ดังนั้นการพัฒนากับการศึกษา ซึ่งเป็นการเรียนรู้และฝึกฝน ฝึกปฏิบัติจึงเป็นสิ่งเดียวกันในทางพระพุทธศาสนา จนกล่าวได้ว่า การพัฒนาชีวิตก็คือการศึกษานั้นเอง トラบใดที่ชีวิตคนเรายังไม่สมบูรณ์ยังมีความบกพร่อง ยังไม่มีความไม่เต็ม ยังมีทุกข์และปัญหาอยู่ トラบนั้นเรายังต้องพัฒนาชีวิตกันเรื่อยไป ในเมื่อเรายังต้องพัฒนาชีวิตกันเรื่อยไป ก็หมายความว่าเรายังต้องมีการศึกษากันเรื่อยไป คือมีการศึกษาตลอดชีวิตจนกว่าชีวิตจะถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เมื่อเข้าใจตรงกันเช่นนี้แล้ว ก็จะได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาชีวิตต่อไป

หลักการสำคัญในการพัฒนาชีวิต

การพัฒนาตามที่เราเข้าใจกันโดยทั่วไป เพื่อสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติจะเน้นทางวัตถุมากเช่น การสร้างถนนหนทาง การสร้างตึกราม สิ่งก่อสร้าง การทำให้มีบริการสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ขยายวงกว้างออกไปมีเครื่องอุปโภคบริโภคที่ใช้กันโดยทั่วไป ตลอดจนความบริบูรณ์พร้อม สะดวกสบายทางวัตถุทุกอย่างที่ประชาชนจะเข้าถึงได้ การพัฒนาในสิ่งนี้เน้นด้านวัตถุ แต่แท้จริงแล้วการพัฒนาไม่ใช่เฉพาะทำให้วัตถุเจริญเติบโตเพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายถึงการสร้าง ความเจริญงอกงามในทางนามธรรมด้วย ในทางนามธรรมนั้นสิ่งสำคัญก็คือ ชีวิตคนเราเอง ชีวิตของคนเราประกอบด้วย ร่างกายและจิตใจ ส่วนที่สำคัญยิ่งของชีวิตก็คือ จิตใจที่เป็นนามธรรม

การพัฒนาชีวิตหรือพัฒนาคน ตามหลักพระพุทธศาสนามีหลักวิชาสำคัญที่คนเราควรพัฒนา 4 ประการ คือ

1. การพัฒนากาย คือ การทำกายให้เจริญเติบโตสมบูรณ์แข็งแรง
2. การพัฒนาศีล คือ การประพฤติปฏิบัติตนของคนในการมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม
3. การพัฒนาจิตใจ คือ การทำให้จิตใจเจริญงอกงามบริสุทธิ์ผ่องใส
4. การพัฒนาปัญญา คือ การทำให้คนเรามีความเจริญงอกงามด้านสติปัญญา

นี่คือหลักการพัฒนาชีวิตที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา 4 ประการ ซึ่งได้ให้ความหมายย่อ ๆ ไว้แล้วจะขยายรายละเอียดในแต่ละประการดังต่อไปนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551, น. 8-21)

ข้อที่ 1 การพัฒนากาย การพัฒนากายหรือการทำกายให้เจริญเติบโตสมบูรณ์ ตามความหมายง่ายที่สุด คนทั่วไปก็จะนึกถึงการบำรุงรักษาดูแลร่างกายให้เจริญเติบโตแข็งแรง หรือการมีสุขภาพดีซึ่งเป็นความหมายด้านเดียว แต่ในทางพระพุทธศาสนา การพัฒนากายให้มีสุขภาพดีไม่ใช่จุดเน้นด้วยซ้ำไป การพัฒนากายยังรวมไปถึงการพัฒนาทักษะความสามารถทางกายโดยการฝึกฝนการใช้ร่างกาย การใช้มือ ใช้อวัยวะให้มี ความคล่องแคล่ว ชำนาญในการทำหน้าที่ประกอบอาชีพการงานต่าง ๆ การพัฒนากายในขั้นที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นจุดเน้นของคำสอนในพระพุทธศาสนาก็คือ การพัฒนาอินทรีย์ อินทรีย์ของเราก็ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ซึ่งใช้สำหรับสร้างความสัมพันธ์กับโลกภายนอก เป็นช่องทางที่เราสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางวัตถุและทางธรรมชาติทั้งหมด เราจะใช้อินทรีย์ต่าง ๆ ไปสัมพันธ์กับ

โลกภายนอกให้ได้ผลดี ก็ต้องมีการพัฒนาอินทรีย์หรือพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ด้วยการฝึกใช้อินทรีย์ 2 ด้านดังนี้

1. ฝึกฝนอินทรีย์ในแง่การใช้งานให้เกิดทักษะ ความคล่องแคล่วชำนาญ มีความเฉียบคม ละเอียดอ่อน มีความไวชัดเจน แม่นยำ เป็นต้น

2. ฝึกฝนอินทรีย์ในแง่การเลือกรับเอาแต่สิ่งดีมีคุณค่าเป็นประโยชน์เข้ามาในชีวิต ป้องกันไม่ให้รับเอาสิ่งที่ไม่ดีหรือเป็นโทษ

แง่ที่ 2 นี้เป็นเรื่องความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่สำคัญมาก เราใช้อย่างนี้ คือ อวัยวะ เครื่องสัมผัสกับสิ่งภายนอกคือ ตา หู จมูก ลิ้น กายแล้วให้เกิดอารมณ์หรือประสบการณ์เข้ามาในชีวิต เราสามารถรับทั้งในแง่ที่เป็นคุณและในแง่ที่เป็นโทษแก่ชีวิต ถ้าเราไม่รับไม่เป็นเพราะไม่เคยพัฒนาอินทรีย์เลย เราก็อาจจะรับเข้ามาในลักษณะที่เป็นโทษแก่ชีวิต อย่างที่ทางธรรมเรียกว่า ทำให้กุศลธรรมเจริญงอกงาม ถ้ารับเป็นคือรับเข้ามาในลักษณะถูกต้องเป็นคุณประโยชน์แก่ชีวิต ก็เรียกว่า ทำให้กุศลธรรมเจริญงอกงาม คือรับแล้วทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ในทางพระพุทธศาสนาให้ความหมายของการพัฒนากายว่าหมายถึง การพัฒนาความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เป็นไปในทางที่เกิดประโยชน์แก่ชีวิต โดยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคล วัตถุ สิ่งแวดล้อม เริ่มตั้งแต่ปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค จนถึงความสัมพันธ์กับธรรมชาติแวดล้อมโดยทั่วไป ซึ่งทำอย่างไรเราจึงจะอยู่กับธรรมชาติด้วยดี ให้มีความเกื้อกูลกันระหว่างชีวิตของเรากับธรรมชาตินั้น ทำอย่างไรจึงจะได้รับความดีงามจากธรรมชาติแวดล้อมเพื่อทำให้ชีวิตมีความสุขสดชื่นรื่นรมย์เมื่อได้สัมผัสกับธรรมชาติ

ข้อที่ 2 การพัฒนาศีล ศีลกับวินัยมีความหมายใกล้เคียงกัน ศีลแปลว่าปกติ เป็นคุณสมบัติของตัวบุคคลที่เป็นปกติธรรมดาที่คนทั้งหลายยึดถือปฏิบัติ วินัยเป็นการจัดระเบียบทั้งการจัดระเบียบชีวิตของตนเองและการจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ตลอดจนการจัดระบบสังคมทั้งหมด ศีลกับวินัยจึงเป็นของคู่กัน คือ วินัยทำให้เกิดศีล ถ้าเรารักษาระเบียบวินัยเราก็เป็นผู้มีศีล ทางพระจะเรียกว่า เป็นผู้มีศีล ส่วนภาษาไทยเรานิยมใช้คำว่า มีวินัย การพัฒนาศีลนี้เราต้องการพัฒนาคนให้มีระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิต และในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

ศีลมีหลายระดับ ระดับต้นที่เป็นพื้นฐาน ก็คือ ความมีระเบียบในการเป็นอยู่ ในการดำเนินชีวิตโดยที่ไม่เบียดเบียนก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเอง และผู้อื่น ก็คือ ศีล 5 เป็นศีลขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เป็นเรื่องการไม่เบียดเบียนกันทั้งนั้น กล่าวคือ ไม่เบียดเบียนกันในทางชีวิตร่างกาย ในทางทรัพย์สินในทางคู่ครองคนรักของผู้อื่น ในการใช้วาจา ตลอดจนไม่เบียดเบียน สติสัมปชัญญะของตนเองเมื่อไม่เบียดเบียนกันแล้วจะให้ดีขึ้นก็ต้องขยายออกไปเป็นความซื่อสัตย์สุจริต การช่วยเหลือเกื้อกูล รัก เมตตา ต่อกัน การประพฤติตนเช่นนั้นก็อยู่ในขั้นของศีลในทางที่ดีขึ้น ต่อจากนั้นก็ไปถึงขั้นอีกระดับหนึ่ง คือ การฝึกฝนควบคุมตนในทางกาย วาจา เพื่อเป็นพื้นฐานในการฝึกจิตใจหรือพัฒนาจิตใจ การจะฝึกควบคุมอารมณ์จิตใจของตนเองได้ต้องมีการฝึกบังคับตนเองด้วยร่างกายเสียก่อน และในขณะเดียวกันก็ต้องควบคุมจิตใจของตนเองไปด้วยในตัว ศีลขั้นนี้จึงเป็นการประพฤติปฏิบัติ ตามกฎเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อฝึกฝนตนเองในการเจริญขึ้นของในคุณธรรมต่าง ๆ ในทางจิตใจยิ่ง ๆ ขึ้นไปซึ่งจะสัมพันธ์กับการพัฒนาจิตใจในข้อต่อไป

ข้อที่ 3 การพัฒนาจิตใจ การพัฒนาจิตเป็นเรื่องที่กว้างขวางครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับจิตใจมากในที่นี้ขอจำแนกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพจิตใจ จิตของคนเราควรเป็นจิตใจที่มีคุณภาพเริ่มตั้งแต่คุณธรรมต่าง ๆ ที่ทำให้จิตใจงดงาม เช่น มีจิตเมตตา กรุณา มีศรัทธา มีความกตัญญู กตเวทิตะ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เกื้อกูลกัน มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

2. การพัฒนาสมรรถภาพของจิตใจ หมายถึง ความสามารถของจิตใจที่มีพลังความเข้มแข็งที่จะนำไปใช้งานได้ดี และประสบความสำเร็จสมรรถภาพของจิตใจจะเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดปัญญาคิดค้นสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ผลตลอดจนความเจริญก้าวหน้าด้วยดีในการพัฒนาชีวิต สมรรถภาพของจิตใจจะเน้นที่สมาธิ จิตต้องมีสมาธิจึงทำให้เกิดปัญญาเพื่อช่วยการทำงานให้เกิดผลดี นอกเหนือจากสมาธิแล้วจะต้องมีสติ คือ ความระลึกได้ จะต้องมีการวิริยะ คือ ความเพียรพยายาม กล้าสู้ เอาใจใส่รับผิดชอบ ความเข้มแข็งของจิตใจและความอดทน เป็นต้น

3. การพัฒนาสุขภาพจิต นอกจากจิตใจที่มีคุณภาพและสมรรถภาพด้วยคุณธรรมที่ทำให้จิตเข้มแข็งแล้ว จิตจะต้องมีสุขภาพดีด้วย คือ จิตใจนั้นมีความสุข ความเบิกบาน ความอímเอมใจ มีความปราโมทย์ มีความร่าเริงบันเทิงใจ เป็นต้น จิตที่มีความสุขนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ย้ามากในพระพุทธศาสนา เวลาพูดถึงการพัฒนาจิต หรือจิตภาวนาในการปฏิบัติธรรมนั้น เรามักจะนึกถึงแต่ในด้านสมรรถภาพของจิต จนบางที่ขาดสุขภาพจิตไปเลย การขาดสุขภาพจิตเป็นปัญหาสำคัญของสังคมในยุคปัจจุบันที่คนเราเต็มไปด้วยความเครียด จิตว้าวุ่น กังวล สงสัย ขาดความมั่นใจในตนเอง วิตกกังวลไปเสียทุกเรื่องจึงทุกข์ใจอยู่ตลอดเวลา

ข้อที่ 4 การพัฒนาปัญญา ปัญญา คือ ความรู้แจ้งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เราเรียนรู้ศึกษา ผิฝนหรือมีประสบการณ์ด้วยตนเอง ทั้งปัญญาความรู้ความเฉลียวฉลาดในการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์เทคโนโลยีใช้เพื่อตอบสนองความต้องการและความสะดวกสบายของมนุษย์ เป็นปัญญาเพื่อส่งเสริมและเพิ่มกิเลสต้นเหตุให้แก่มนุษย์ในทางพระพุทธศาสนาไม่ถือว่าเป็นสติปัญญาที่แท้จริง ปัญญาชนิดนี้ตรงกับภาษาบาลีว่า เฉโก เป็นปัญญาทางโลกที่ยังไม่วางจากตัวกู-ของกู ส่วนสติปัญญาในทางพระพุทธศาสนา คือ ปัญญาอย่างแท้จริง เพราะเป็นปัญญาที่สามารถใช้ดับทุกข์ได้ เป็นปัญญาที่มุ่งขจัดกิเลสต้นเหตุและเป็นปัญญาที่วางจากตัวกู-ของกู (พุทธทาสภิกขุ, 2550, น. 35)

การที่เราจะเกิดปัญญาในระดับต่าง ๆ ได้นั้น ประการแรกเราจะต้องมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการทางโลกหรือทางธรรมก็ตาม แต่การรับรู้ให้เกิดความเข้าใจให้เกิดปัญญาที่แท้จริงได้จะมีการเรียนรู้ ศึกษา ผิฝน ท่านว่าจะต้องรับรู้ตรงตามสภาพความเป็นจริงโดยปราศจากความชอบ ถูกใจไม่ถูกใจหรือยินดียินร้าย เพราะเมื่อคนเราพบเห็นได้ยินได้ฟังสิ่งใดโดยยังไม่เรียนรู้ศึกษาหรือได้ข้อมูลมายังไม่ครบถ้วน หรือรู้เพียงผิวเผินก็รู้สึกชอบไม่ชอบ ยินดียินร้าย แล้วก็คิดปรุงแต่งจนทำให้สิ่งที่รับรู้ นั้นคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ปัญหาที่คือ ทำอย่างไรจะให้มีการรับรู้ตรงตามสภาพที่มันเป็นจริงโดยไม่เกิดการชอบการชัง ยินดียินร้ายขึ้นมาบิดเบือนภาพของสิ่งที่รับรู้ นั้นได้ ถ้าปฏิบัติถูกต้องในตอนนี้ก็จะได้รับความรู้ที่ถูกต้อง

ต่อจากขั้นที่รับรู้แล้ว ก็คือ ขั้นของการใช้ปัญญาคิดวินิจฉัยหรือวางแผนต่าง ๆ ซึ่งจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องเช่นเดียวกัน ถ้าไม่ได้เรียนรู้ศึกษาอบรมปัญญาไว้ ปัญญาจะไม่เป็นอิสระและบริสุทธิ์ ปัญญาที่ไม่เป็นอิสระและบริสุทธิ์นั้น ก็คือปัญญาที่ตกอยู่ใต้อำนาจ ครอบงำของอคติ คือ มีฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบใจ โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง

เพราะไม่ชอบใจ โมหาคติ ลำเอียง เพราะหลงงมงาย หรือภยากติ ลำเอียง เพราะกลัว หรือไม่ก็ถูกชักจูงด้วยโลภะ โทสะ โมหะ ถ้าตัวเองอยากได้ก็คิดวางแผน คิดวินิจฉัย ความโลภความอยากของตน หรือความเห็นแก่ตัวที่จะเอาให้ได้ ถ้ามีโทสะเกิดความไม่ชอบใจ มีความเกลียดชังคิดทำลายก็คิดวางแผนไปอีกแบบหนึ่ง การคิดใช้ปัญญาแบบนี้ เรียกว่า เป็นปัญญาที่ไม่เป็นอิสระ

ปัญญาขั้นต่อไปก็คือ ความสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาใช้จัดทำดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ สามารถใช้ปัญญาสืบค้นหาเหตุปัจจัยวิเคราะห์แยกแยะสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถจะนำไปแก้ปัญหาและทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จได้

ขั้นต่อไปก็เป็นปัญญาขั้นสุดท้ายก็คือ ความรู้เท่าทันโลกและชีวิตตามความเป็นจริง ซึ่งจะส่งผลย้อนกลับมาช่วยทำให้จิตใจเป็นอิสระ คนเราหากไม่มีความรู้ในเรื่องโลกและชีวิตตามความเป็นจริง ก็ยังหลงวิ่งไปตามอำนาจชักจูงของผู้อื่นและข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏต่อตนจากโลกภายนอกด้วยความยินดียินร้ายคิดไปต่าง ๆ นานา แล้วก็เกิดทุกข์กับปัญหาต่าง ๆ มีความยึดติดในสิ่งต่าง ๆ คล้อยตามมีอารมณ์ความรู้สึก คิดปรุงแต่งให้เกิดปัญหากับตนเองและไม่สามารถจัดการกับสิ่งที่มากระทบอารมณ์เหล่านั้นได้ด้วยปัญญาที่แท้จริง เพราะมุ่งแต่จะให้สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามความอยากและความปรารถนาของตนโดยยึดตัวเองเป็นหลักหรือเป็นตัวกำหนด ตามความเป็นจริงแล้ว สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัยของมันไม่ได้เป็นไปตามความอยากความปรารถนาของเรา แต่มันกลับเป็นไปเสียอีกทางหนึ่งซึ่งอาจไม่ตรงกับสิ่งที่เราคิดปรารถนาอยากให้เป็นจึงเกิดความขัดแย้งบีบคั้นเกิดปัญหาเป็นทุกข์ หากเรารู้และเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริงก็จะเป็นปัญญาขั้นสุดท้าย ที่ทำให้จิตใจเราเป็นอิสระ จิตบริสุทธิ์ จากอำนาจครอบงำภายนอกทั้งหลายได้คือความไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งปวงนั่นเอง ทุกสิ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัยตามเหตุผล

จะเห็นว่าการพัฒนาปัญญาในทางพระพุทธศาสนามีหลายขั้นตอนจนกว่าจะบรรลุจุดหมายสุดท้ายคือการมีปัญญาเท่าทันโลกและชีวิต ตามความเป็นจริงซึ่งจะส่งผลให้จิตใจเป็นอิสระ บริสุทธิ์ดีงามมีความสุขอันเป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิตได้

ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาชีวิต

การพัฒนาชีวิตก็คือ การทำให้ชีวิตดำเนินไปในทางที่ถูกต้องวิถีชีวิตที่ถูกต้องเราเรียกว่า มรรค การทำให้ชีวิตดำเนินไปในวิถีที่ถูกต้องเรียกว่า สิกขาหรือการศึกษา มรรคก็ดีหรือการศึกษาก็ดีจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบหรือปัจจัยที่จะเป็นตัวนำให้เกิดการพัฒนาชีวิต หรือพัฒนาคนให้มีวิถีชีวิตที่ถูกต้อง เรียกเป็นคำศัพท์ว่า บุพพนิมิตของวิถีชีวิตที่ดี

บุพพนิมิต มาจาก นิमित แปลว่า ลาง เครื่องหมายหรือ เครื่อง ส่อ แสดง บุพ แปลว่า ก่อน บุพพนิมิต จึงแปลว่า เครื่องหมายที่ส่อแสดงลางหน้าของวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสว่า เหมือนกับเมื่อดวงอาทิตย์จะขึ้นสู่ท้องฟ้า ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อนฉันทใด ชีวิตที่ดีงามจะเกิดขึ้นก็มีองค์ประกอบ คือธรรมเหล่านี้เกิดขึ้นก่อนฉันทนั้น เพราะฉะนั้นเราจึงเรียกองค์ประกอบเหล่านี้ว่า รุ่งอรุณของการศึกษา รุ่งอรุณของการศึกษาก็เป็นรุ่งอรุณของการพัฒนาชีวิตด้วย เพราะมันเป็นองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำเข้าสู่วิถีของการพัฒนาชีวิตที่ถูกต้องดีงาม ส่วนใหญ่เราจะพูดถึงแต่มรรคกับไตรสิกขา แต่ไม่พูดถึงบุพพนิมิตและรุ่งอรุณของมัน แสดงว่าเรายังมองธรรมของ

พระพุทธเจ้าไม่ทั่วถึง ซึ่งเป็นธรรมที่ควรมีและปฏิบัติก่อนมรรค ข้อธรรมอันเป็นรุ่งอรุณของการพัฒนาชีวิตที่ถูกต้องดีงามมี 7 ประการ ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551, น. 85-95)

1. รู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี ปัญญาเป็นแกนนำของการพัฒนาชีวิต ดังนั้นคนเราจะเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาชีวิตของเราก็ต้องรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้ เริ่มตั้งแต่รู้จักเลือกคบคน ซึ่งไม่ใช่เป็นแหล่งความรู้เท่านั้นแต่เป็นแหล่งของความดีงามด้วย หากจะให้ได้ผลดีควรจะเริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ รู้ว่าควรคบคนอย่างไร รู้จักเลือกรายการโทรทัศน์ ฟังวิทยุ และใช้สื่อโซเชียลอย่างไรจึงจะได้ความรู้เป็นประโยชน์ รู้จักคิดพิจารณาเลือกรายการ เรื่องราวต่าง ๆ ควรจะปรึกษา หรือถามใคร ควรจะศึกษาค้นคว้าหนังสือหรือใช้สื่ออะไร บุพนิมิตข้อนี้เรียกว่า กัลยาณมิตรตตา (ความมีกัลยาณมิตร)

2. มีระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม รู้จักจัดระเบียบชีวิตมีวินัยตนเอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม อย่างเป็นสุข สงบเรียบร้อย ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและผู้อื่น ปรับตัวในการประพฤติปฏิบัติให้เข้ากับผู้อื่นในสังคมด้วยดี รู้จักคบหาสมาคมและผูกมิตรไมตรีกับผู้ร่วมงาน ปฏิบัติตามกฎกติกาหน้าที่รับผิดชอบร่วมกับผู้อื่นในสังคมด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย สงบสุข บุพนิมิตข้อนี้เรียกว่า สีสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล)

3. มีแรงจูงใจ ใฝ่รู้และสร้างสรรค์ เป็นผู้มีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ ใฝ่รู้ และใฝ่ดี ที่เรียกว่า ใฝ่ธรรม ธรรมคือ ความจริง ความถูกต้องดีงาม ก็คือใฝ่สร้างสรรค์ทำความดีงามให้เกิดขึ้น เอาใจใส่รักใคร่สนใจในสิ่งที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ บุพนิมิตข้อนี้เรียกว่า ฉันทสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยฉันทะ)

4. มุ่งมั่นพัฒนาตนให้เต็มศักยภาพ รู้จักใช้ศักยภาพหรืออำนาจในตนด้วยความมั่นใจว่าตนสามารถทำสิ่งใด ๆ ให้ประสบผลสำเร็จได้ด้วยตนเองได้ ใช้ความมานะพากเพียรในการฝึกฝนอบรมตนอย่างเต็มที่เพื่อให้ศักยภาพหรืออำนาจในตนปรากฏออกมาด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง บุพนิมิตข้อนี้เรียกว่า อุตตสัมปทา (การทำตนให้ถึงพร้อม)

5. มีความคิดตามหลักเหตุผล เป็นคนที่มีเหตุผลมองทุกสิ่งตามหลักเหตุ ปัจจย ไม่ตัดสินสิ่งใดด้วยอารมณ์ ยินดียินร้าย ชอบชัง แต่เป็นท่าทีของการเรียนรู้ไม่มองสิ่งต่าง ๆ อย่างเพลิดเพลิน เลื่อนลอยไปตามอารมณ์หลงงมงาย แต่มองตามหลักเหตุปัจจัย แล้วเกิดความคิดพินิจพิเคราะห์พิจารณาสิ่งต่าง ๆ โดยรอบคอบรอบด้าน ทำให้เกิดความรู้จักจริงและปัญญางอกงาม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาชีวิตให้ถูกต้องดีงาม บุพนิมิตข้อนี้เรียกว่า ทิฏฐิสัมปทา (การทำความเห็นให้ถึงพร้อม)

6. ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท มีสติตั้งรู้อยู่ตลอดเวลา มีจิตสำนึกตื่นรู้ ความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ตามความเป็นจริงของโลกที่วุ่นวายทั้งปวงในโลกนี้ไม่มีสิ่งใดเที่ยงแท้แน่นอน ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เราจึงต้องตื่นตัวต่อสิ่งที่เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยว่าจะทำให้เกิดความเจริญหรือความเสื่อมตามมา จักได้รับหาทางป้องกันปรับปรุงแก้ไข ถ้าเป็นเหตุปัจจัยที่จะทำให้เกิดเจริญก็จะได้รับสร้างสรรค์ขึ้น ทำให้เราต้องมีสติตั้งรู้ในการพัฒนาชีวิตอยู่ตลอดเวลา บุพนิมิตข้อนี้เรียกว่า อัปมาทสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท)

7. ฉลาดคิดแยกคายให้ได้ประโยชน์และความจริง คิดแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ รู้จักคิดหาเหตุผลตามกระบวนการแห่งเหตุปัจจัย ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าโยนิโสมนสิการ การคิดเองและรู้จักคิดตามกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยเป็นหลักสำคัญที่สามารถใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้และเป็นวิธีการสำคัญที่ทำให้เกิดปัญญาและการพัฒนา

ปัญญาให้องงามยิ่งขึ้นไป ฉะนั้นหลักการคิดเป็นจึงเป็นจุดเน้นย้ำในพระพุทธศาสนาและเป็นหลักที่ทำให้คนพึ่งตนเองได้ ไม่ต้องอาศัยกัลยาณมิตรตลอดไป อีกทั้งรู้จักใช้ประโยชน์จากกัลยาณมิตรได้ดีด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน บุพนิมิตข้อนี้เรียกว่า โยนิโสมนสิการสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยโยนิโสมนสิการ)

บุพนิมิตของชีวิตที่ดั่งงามหรือที่เรียกว่า รุ่งอรุณของการศึกษา หรือรุ่งอรุณแห่งการพัฒนาชีวิตทั้ง 7 ประการดังกล่าว นั้น นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาชีวิตให้เจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการพัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิต และการพัฒนาปัญญา รุ่งอรุณอันเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทั้ง 7 ประการนั้น จำเป็นต้องสร้างให้เกิดมีขึ้นในกระบวนการศึกษาหรือการพัฒนาชีวิต โดยอาศัยบิดา มารดา ผู้อยู่ใกล้ชิดและเป็นผู้เลี้ยงดูบุตร ครู อาจารย์ พระสงฆ์ จะต้องร่วมกันทำหน้าที่ช่วยกระตุ้นชักจูงแนะนำให้องค์ประกอบ 7 ประการนี้เกิดขึ้นในเด็กหรือในตัวผู้เรียนให้ได้ เมื่อทำเช่นนี้ได้ครูอาจารย์ รวมทั้งพระสงฆ์ก็จะกลายเป็นกัลยาณมิตร ตอนแรกเราจัดสรรให้เด็กมีกัลยาณมิตรแต่ต่อไป กัลยาณมิตรนั้นจะต้องสอนแนะนำให้เด็กหรือผู้เรียนรู้จักเลือกหากัลยาณมิตรด้วยตนเอง เพื่อให้ตนเองเกิดมืองค์ประกอบที่เป็นรุ่งอรุณของการพัฒนาชีวิตขึ้นให้ครบทั้ง 7 ประการ โดยเฉพาะองค์ประกอบสุดท้ายคือ ความถึงพร้อมด้วยโยนิโสมนสิการ เพราะองค์ประกอบนี้เป็นตัวตัดสินเนื่องจากเป็นตัวที่นำไปสู่ปัญญา ซึ่งเป็นแก่นแท้ของการศึกษาหรือการพัฒนาชีวิต การก้าวไปถึงความสมบูรณ์ของการพัฒนาชีวิต ซึ่งหมายถึงการพึ่งตนเองได้และการเข้าถึงอิสรภาพอย่างแท้จริง จำเป็นต้องอาศัยปัญญา จนบางท่านกล่าวถึงองค์ประกอบในชุดนี้ให้เหลือเพียง 2 ประการสำคัญ คือ ความถึงพร้อมด้วยกัลยาณมิตรกับความถึงพร้อมด้วยโยนิโสมนสิการ โดยมีกัลยาณมิตรเป็นปัจจัยภายนอก และโยนิโสมนสิการเป็นปัจจัยภายใน

โดยแท้จริงนั้นหากใครมีโยนิโสมนสิการแล้ว กัลยาณมิตรก็ไม่จำเป็นด้วยซ้ำไป แต่คนทั่วไปยังไม่ค่อยรู้จักใช้โยนิโสมนสิการจึงต้องอาศัยกัลยาณมิตร ผู้รู้ ครูอาจารย์ พระสงฆ์ ฯลฯ เป็นผู้แนะนำทางให้ เพื่อให้รู้จักใช้ โยนิโสมนสิการมากขึ้น ๆ ถึงแม้จะมีกัลยาณมิตรแต่ถ้าไม่สามารถช่วยให้เด็กหรือผู้เรียนรู้จักใช้โยนิโสมนสิการ การก้าวหน้าทางการศึกษาหรือการพัฒนาชีวิต ก็ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ หรือไม่ประสบผลสำเร็จด้วยดี จึงเป็นหน้าที่ของกัลยาณมิตรซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกจะต้องชักนำเกื้อหนุนให้ปัจจัยภายใน คือ โยนิโสมนสิการ รวมทั้งองค์ประกอบอื่น ๆ ให้เกิดขึ้นในเด็กหรือผู้เรียนจนครบทุกองค์ประกอบแห่งการศึกษาหรือการพัฒนาชีวิตที่มุ่งหวังให้ประสบผลสำเร็จ เมื่อใดเด็กหรือผู้เรียนเกิดมืองค์ประกอบคือรุ่งอรุณแห่งการศึกษาหรือการพัฒนาชีวิต 7 ประการนี้ขึ้นมาจนครบถ้วนแล้ว เด็กหรือผู้เรียนก็สามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาขึ้นมาเองโดยอัตโนมัติ เปรียบเสมือนเมื่อมีแสงอรุณสู่ท้องฟ้าแล้ว พระอาทิตย์ก็จะขึ้นมาเอง เมื่อเด็กและผู้เรียนมีคุณสมบัติคือ องค์ประกอบครบทั้ง 7 ประการนี้แล้ว การศึกษาหรือการพัฒนาชีวิตก็จะตามมาเอง ชีวิตจะพัฒนาไปเองจนบรรลุผลสำเร็จตามปรารถนาทุกประการ

บทสรุป

พระพุทธศาสนา คือ ศาสนาที่สมเด็จพระบรมศาสดา สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นเป็นหลักวิชาระเบียบวิธีปฏิบัติและพระธรรมคำสอนเพื่อสอนให้คนรู้ในสิ่งที่ควรรู้ ปฏิบัติในสิ่งที่ควรปฏิบัติ และสอนให้คนเป็นสุข

ชนิดที่ไม่มีสุขอื่นใดเสมอเหมือน พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความเป็นจริงตามหลักเหตุผล มุ่งสอนคนให้รู้จักพึ่งตนเองด้วยสติปัญญา ความรู้ ความสามารถของตนเอง

การพัฒนาชีวิตตามหลักพุทธศาสนา ก็คือ การทำให้ชีวิตให้มีความเจริญก้าวหน้าด้วยการดำเนินชีวิตตามวิถีทางที่ถูกต้องให้ถึงจุดหมายที่แต่ละบุคคลสามารถที่จะเข้าถึงได้ เพื่อประโยชน์สุขของตนเอง หมู่คณะ สังคม และประเทศชาติ โดยยึดหลักสำคัญในการพัฒนาชีวิต 4 ประการ คือ 1. การพัฒนากาย 2. การพัฒนาศีล 3. การพัฒนาจิตใจ และ 4. การพัฒนาปัญญา ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาชีวิตให้ประสบผลสำเร็จมี 7 ประการคือ 1. รู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี (ความมีกัลยาณมิตร) 2. มีระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม (ความถึงพร้อมด้วยศีล) 3. มีแรงจูงใจใฝ่รู้และสร้างสรรค์ (ความถึงพร้อมด้วยฉันทะ) 4. มุ่งมั่นพัฒนาตนให้เต็มศักยภาพ (การทำงานให้ถึงพร้อม) 5. มีความคิดตามหลักเหตุผล (การทำความเห็นให้ถึงพร้อม) 6. ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท (ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท) และ 7. ฉลาดคิดแยกคายให้ได้ประโยชน์และความจริง (ความถึงพร้อมด้วยโยนิโสมนสิการ)

หวังว่าบทความนี้จะมีคุณค่าและประโยชน์ยิ่ง หากผู้อ่านได้อ่านบทความนี้ให้เกิดความเข้าใจโดยอ้อมแท้และนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพการงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกยุคเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารให้มีความสุขความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและมั่นใจในชีวิตยิ่ง ๆ ขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง

- ท่านพ่อลี ธมฺมธโร. (2560). *มรรควิจารณ์*. ปทุมธานี: สำนักปฏิบัติธรรมอุดมทรัพย์ วัดโศการาม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2551). *ธรรมกับการพัฒนาชีวิต*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา สถาบันบันลือธรรม.
- พุทธทาสภิกขุ. (2547). *คู่มือมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนา.
- _____. (2549). *ชีวิตคืออะไร*. กรุงเทพฯ: ซีแอนด์เอ็นบุ๊ก.
- _____. (2550). *แก่นพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- วิณา โคมพนาตร. (2546). *ผลึกแสงแห่งใจ*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สม สุจิรา. (2550). *ไอน์สไตน์พบ พระพุทธเจ้าเห็น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- สุวัฒน์ ช่างเหล็ก. (2547). *สุดยอดความรู้และปรัชญาชีวิต* (อัดสำเนา). นครราชสีมา: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ผู้เขียนบทความ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ ช่างเหล็ก นักวิชาการอิสระ จังหวัดนครราชสีมา อีเมล human.journal@nrru.ac.th

ดอกบัว : คติความเชื่อ สัญลักษณ์ ความหมาย
ในอารยธรรมตะวันตกและอารยธรรมตะวันออก
LOTUS : THE CONCEPTS, BELIEFS, SYMBOLS, MEANING
IN WESTERN AND EASTERN CIVILIZATIONS

รุจาภา ประวงษ์

RUJAPHA PRAWONG

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

จังหวัดนครราชสีมา

NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

Received: February 26, 2022

Revised: February 3, 2023

Accepted: March 1, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคติความเชื่อ สัญลักษณ์ ความหมายของดอกบัวในอารยธรรมตะวันตกและอารยธรรมตะวันออก เป็นบทความเชิงเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า ดอกบัวจัดเป็นดอกไม้ชนิดหนึ่งที่สำคัญที่ได้ถูกนำมาสร้างสรรค์จากคติความเชื่อเป็นภาพสัญลักษณ์ที่แสดงออกและมีความหมายปรากฏในอารยธรรมเก่าแก่หลายแห่งของโลกทั้งอารยธรรมตะวันตกและอารยธรรมตะวันออก ดังนี้คือ อารยธรรมอียิปต์ ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของพระอาทิตย์ ความคิดสร้างสรรค์การเกิดใหม่ วิญญาณของชีวิต พิธีกรรมที่เกี่ยวกับความตาย มีการใช้ดอกบัวเพื่อการรักษาและใช้ผสมเครื่องดื่มในงานเฉลิมฉลองและได้ถูกนำมาสร้างสรรค์ในงานศิลปะทางสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม อารยธรรมกรีกมีที่มาของชื่อดอกบัวสายที่มาจากชื่อของนางไม้ที่สิงสถิตอยู่ตามแม่น้ำอารยธรรมอินเดีย ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์แทนคติความเชื่อสัญลักษณ์ของเทพเจ้าในศาสนาฮินดู สัญลักษณ์การโอบอุ้มแผ่นดินดูแลโลก พระอาทิตย์ การกำเนิดของเทพเจ้าและพืชพันธุ์ การสร้างสรรค์ ความอุดมสมบูรณ์ ความงามของสตรีเพศ ศาสนาพุทธมหายาน ดอกบัวหมายถึงความบริสุทธิ์ปราศจากมลทิน ในศาสนาพุทธเถรวาทดอกบัวเป็นสัญลักษณ์แห่งการรู้แจ้งและจิตวิญญานภายใน สัญลักษณ์แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ความงามและความบริสุทธิ์

คำสำคัญ: ดอกบัว คติความเชื่อ สัญลักษณ์

ABSTRACT

This article aims to study the Concept and beliefs, symbols, and meanings of lotus in western and eastern civilizations and is a documentary article. The results showed that the lotus is an important flower that has been created concept and beliefs as a symbolic image in many ancient civilizations of the world, including Western and Eastern civilizations such as Egypt. The lotus symbolizes the sun, creative rebirth, cycle of life, and death rituals. The lotus flower was used for healing and in beverages in celebrations and was used in art in architecture, sculpture, and painting. The origin of the lotus flower in Greek civilization comes from the name of the nymph that resided along the river. In Indian civilization, the lotus is a symbolic representation of the Hindu gods. which symbolizes the care of the earth, the sun, the birth of gods and plants, creativity, abundance, and female beauty. In Mahayana Buddhism, lotus means purity without blemishes. In Theravada Buddhism, the lotus symbolizes enlightenment and inner spirituality. which symbolizes the Lord Buddha, the Dharma, the Sangha, the beauty, and purity

Keywords: Lotus, Concepts and Beliefs, Symbols

บทนำ

ดอกบัวจัดได้ว่าเป็นดอกไม้แห่งสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาของไทยและประเทศที่นับถือพุทธศาสนา ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์แทนระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคล (วิ.ม. 4/9/14) ซึ่งสืบเนื่องมาจากลักษณะทางกายภาพของดอกบัวที่เกิดในโคลนตมแต่เมื่อดอกบัวโผล่พ้นน้ำก็สามารถเจริญเติบโต แตกหน่อเป็นดอกไม้ที่บริสุทธิ์สะอาดได้ในสังคมไทยดอกบัวมีความเกี่ยวพันและใกล้ชิดกับสังคมไทยเพราะเป็นดอกไม้ที่คนไทยนิยมใช้บูชาพระ ใช้ในพิธีมงคล มีการนำชื่อดอกบัวมาตั้งเป็นชื่อหญิงสาวในวรรณคดีไทยที่ปรากฏอยู่บ่อยครั้ง เช่น นางปทุมเกสรในบทละคร พระอภัยมณี นางบัวคลีในเสภาขุนช้างขุนแผน นางปทุมมาดีในนิทานเวตาล ส่วนในชีวิตประจำวันมีการตั้งชื่อตามชื่อของดอกบัวและลักษณะของดอกบัว เช่น สายบัว บัวแก้ว บัวผัน บุนนทริก บงกช ปทุม นิลุบล จงกลหรือจงกลนี อรพินท์ บุษกร โกเมธ สาโรช หรือนำชื่อดอกบัวมาตั้งเป็นชื่อจังหวัด เช่น จังหวัดอุบลราชธานี ปทุมธานี หนองบัวลำภู ชื่อวัดที่มีดอกบัวหรือบัวเป็นคำประกอบ อาทิเช่น วัดปทุมวนาราม วัดรางบัว วัดบึงบัว วัดบัวทอง วัดบัวขวัญ วัดสระบัว วัดบัวสุวรรณประดิษฐ์ บัวยังเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนไทย อื่น ๆ อีกมากมายเช่น สำนวนไทยเช่น “บัวไม่ใ้ห้ข้า น้ำไม่ใ้ห้ขุน” “บัวใ้หาน้ำ” “ช่างตายทั้งตัว เอาใ้บัวมาปิด” ความเชื่อเรื่องความฝัน เช่น ถ้าผู้ใดฝันเห็นดอกบัวจะมีสถาบรรดาศักดิ์จะเป็นผู้นำเกียรติยศมาสู่วงศ์ตระกูล หรือหากหญิงมีครรภ์ฝันดอกบัวจะได้บุตรชาย หากสตรีใดยังไม่ใ้แต่งงานฝันเห็นดอกบัวจะได้พบคู่ครองใ้ไม่ช้า บัวในตำราพิชัยสงครามเป็นใ้หนึ่ง การจัดทัพเพื่อชัยชนะจะมีการจัดทัพเป็นรูปทรงดอกบัว บัวกับชื่อโรค ได้แก่ ฝัดอกบัว (สมบัติ พลายน้อย, 2561, น. 247-248) บัวกับงานทางศิลปกรรม การประดับลวดลาย องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของวิหาร เจดีย์ เช่น บัวคว่ำ บัวหงาย บัวกลุ่ม บัวเชิง บัวลา บัวปากระฆัง เป็นต้น งานประติมากรรมฐานรองประดับพระพุทธรูป

ดอกบัวนอกจากจะเป็นดอกไม้ที่สำคัญของสังคมไทยแล้วดอกบัวยังมีความสำคัญต่ออารยธรรมโลกอีกด้วย จากหลักฐานพบว่าบัวเป็นพืชที่มีการกระจายพันธุ์อยู่ตามแหล่งน้ำเขตร้อนและเขตอบอุ่นทั่วโลกแทบทุกทวีป ตั้งแต่ทวีปเอเชีย อเมริกาเหนือและใต้ ออสเตรเลีย แอฟริกา รวมไปถึงประเทศที่อยู่ตามหมู่เกาะต่างๆ เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน เกาหลี มีหลักฐานการค้นพบซากฟอสซิลบัวหลวงที่เก่าแก่ที่สุดที่ค้นพบในทวีปอเมริกาและยุโรปสันนิษฐานว่าน่าจะบัวเกิดขึ้นมาตั้งแต่ราว 70-135 ล้านปีก่อน โดยมีหลักฐานการค้นพบเมล็ดดอกบัวหลวงในหลายพื้นที่เช่น แมนจูเลียในประเทศจีน รวมถึงประเทศญี่ปุ่น (วีระประวัติ ตรีสุวรรณ และภวพล ศุภนันท์นานนท์, 2561, น. 9-13) ทั้งนี้ในหลายประเทศ หลายชนชาติทั้งในแอฟริกาและเอเชียต่างมีตำนาน ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดอกบัวทั้งนำมาเพื่อใช้บูชาเทพเจ้า เป็นเครื่องหมายแสดงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับความมงคลและความตาย วัฏจักรชีวิต แสงสว่าง ความงาม ฯลฯ ดอกบัวถือเป็นดอกไม้ศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ในการสักการะในอารยธรรมอียิปต์ เป็นดอกไม้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ความเชื่อ เทพเจ้าของศาสนาฮินดู ศาสนาพุทธมหายานและศาสนาพุทธเถรวาท นอกจากนี้ดอกบัวจัดเป็นดอกไม้ที่นำมาสร้างสรรค์ในงานศิลปกรรมในอารยธรรมต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงมีความต้องการที่จะศึกษาเรื่องของดอกบัวในคติความเชื่อ สัญลักษณ์ ความหมายในแง่มุมของอารยธรรมอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากอารยธรรมไทยที่คนส่วนใหญ่ได้รู้จักกันเป็นอย่างดีอยู่แล้วดังนั้นก็ทำให้เกิดงานศึกษาเรื่องดอกบัวในครั้งนี้เกิดขึ้นและประกอบกับผู้วิจัยได้มีหน้าที่ทำงานในคณะกรรมการบริการวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ทางด้านประวัติศาสตร์ที่ได้รับมอบหมายให้เข้าไปทำงานบริการบ้านโป่งสูง ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา โดยตัวผู้ศึกษาได้เข้าไปช่วยเหลือทางด้านวิชาการให้กับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของแหล่งเรียนรู้บ้านโป่งสูง คือ นาบัว จึงทำให้เกิดความสนใจในการศึกษาและค้นคว้าเรื่องดอกบัว : คติความเชื่อสัญลักษณ์ ความหมายในอารยธรรมตะวันตกและอารยธรรมตะวันออกในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษา คติ ความเชื่อ สัญลักษณ์ ความหมายของดอกบัวในอารยธรรมตะวันตกและอารยธรรมตะวันออก

ขอบเขตของเรื่อง

บทความวิชาการนี้มีขอบเขตในการศึกษาเรื่องคติ ความเชื่อ สัญลักษณ์ ความหมายของดอกบัวในอารยธรรมตะวันตกและอารยธรรมตะวันออก ได้แก่ อารยธรรมอียิปต์ อารยธรรมกรีก อารยธรรมอินเดีย ศาสนาฮินดู ศาสนาพุทธมหายาน ศาสนาพุทธเถรวาท

ความหมายของดอกบัว

ดอกบัว ตามความหมายของพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2554 เป็นชื่อไม้มีหลายชนิด (พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554, ออนไลน์) “บัว” มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Nelumbo* อยู่ในวงศ์ *Nelumbonaceae* เป็นพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่งที่มีชื่อได้ว่าเป็นราชินีแห่งไม้น้ำ มีเหง้าหรือหัวอยู่ในโคลนตม แตกใบและแตกดอกเป็นสายออกมาจากเหง้า มีสายบัว ใบและดอกบางชนิดลอยน้ำ ใบเป็นใบเดี่ยวเจริญขึ้นจากลำต้นโดยมีก้านใบส่งขึ้นมาเจริญเติบโตอยู่ที่ใต้น้ำขึ้นเสมอน้ำและเหนือน้ำ รูปร่างของใบบัวมีหลากหลายแบบ ดอกบัวมีหลากหลายชื่ออาจแบ่งออกได้เป็น 2 พวก (ขวลิต ดาบแก้ว, 2542, น. 159-160) ได้แก่

1. บัวหลวง (Lotus) เป็นบัวในสกุล Nelumbo มีชื่อทั่วไปว่า ปทุมชาติ หรือ บัวหลวง มีลักษณะใบกลมหนา สีเขียว ก้านมีหนาม ก้านใบและก้านดอกอยู่สูงเหนือน้ำ ดอกเป็นรูปหัวใจ ปลายดอกแหลม กลีบดอกซ้อนกันจะเบาะออกเวลาบาน มีกลิ่นหอม เป็นบัวที่มีดอกใหญ่นิยมนำมาไหว้พระและใช้ในพิธีทางศาสนาพุทธ เहांหรือที่มักเรียกกันว่ารากบัวและไหลบัวรวมทั้งเมล็ดสามารถนำมาเป็นอาหารได้มี 4 พันธุ์ คือ 1. บัวหลวงพันธุ์ดอกสีชมพู (บัวแหลมชมพู) มีชื่อว่า ปทุม ปัทมา โภกระนต์หรือโกกนุด ดอกขนาดใหญ่ ดอกตูมเป็นรูปไข่ ดอกแหลมสีชมพู กลีบดอกไม่ซ้อน 2. บัวหลวงพันธุ์ดอกสีขาว (บัวแหลมขาว) มีชื่อว่า บุนทริกหรือปุลนทริก ดอกขนาดใหญ่เป็นรูปไข่ปลายเรียวดอกแหลมมีสีขาวกลีบดอกไม่ซ้อน 3. บัวหลวงชมพูซ้อน (บัวฉัตรชมพู บัวฉัตรแดง บัวป้อมแดง) มีชื่อว่า สัตตบงกช ดอกมีขนาดใหญ่ ดอกตูมเป็นรูปไข่ทรงป้อมสีชมพู กลีบดอกซ้อนมาก 4. บัวหลวงขาวซ้อน (บัวฉัตรขาว บัวป้อมขาว) มีชื่อว่า สัตตบุศย์ ดอกมีขนาดใหญ่ ดอกตูมเป็นรูปไข่ทรงป้อมสีขาว กลีบดอกซ้อนมาก

2. บัวสาย (Waterliiy) เป็นบัวในสกุล Nymphaea มีเรียกอีกชื่อว่า อุบลชาติ บัวสายจัดเป็นพืชน้ำอายุหลายปี เป็นสายพันธุ์ดั้งเดิมของไทย มีเหง้าอยู่ใต้ดินรากฝักอยู่ในโคลนเลน ก้านอยู่ใต้น้ำ ส่วนก้านดอกอ่อนมีเปลือกลอกออกได้เป็นสายใย ผิวเกลี้ยงและไม่มีหนาม ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ แผ่นใบมีลักษณะกลม ขอบใบหยักและแหลม ดอกมีลักษณะเป็นรูปครึ่งวงกลมถึงค่อนข้างกลม ดอกมีกลีบดอกจำนวนมากเรียงซ้อนกันอยู่หลายชั้น ก้านดอกมีสีน้ำตาลอวบน้ำส่งดอกลอยขึ้นสู่ผิวน้ำ (สายบัว) โดยดอกบัวสายจะบานในช่วงเวลาใกล้ค่ำถึงตอนสายของวันรุ่งขึ้นและจะหุบในเวลากลางวัน ดอกบัวสายมีอยู่ด้วยกันหลายสีแตกต่างกันไปตามแต่ละชนิด เช่น ชนิดดอกสีชมพู ดอกขาว ดอกแดง ดอกม่วงแดง ดอกเหลือง ดอกเขียว ดอกคราม ดอกน้ำเงิน ฯลฯ มี 3 พันธุ์ คือ สัตตบรรณหรือสัตตอุบล (ดอกสีแดง) เศวตอุบลหรือกุมุท (ดอกสีขาว) บัวสายเป็นชื่อบัวกินสายดอกสีชมพูที่ชาวบ้านเก็บมาขาย

คติความเชื่อสัญลักษณ์ของดอกบัวที่ปรากฏในอารยธรรมต่าง ๆ

ภาพสัญลักษณ์ของดอกบัวได้ปรากฏขึ้นในอารยธรรมเก่าแก่ของโลกหลายแห่งทั้งอารยธรรมตะวันออกและอารยธรรมตะวันตก อาทิ เช่น อียิปต์ กรีก อินเดีย ซึ่งภาพสัญลักษณ์ของดอกบัวมีปรากฏในรูปของการเคารพบูชา

1. คติความเชื่อสัญลักษณ์ของดอกบัวที่ปรากฏในอารยธรรมตะวันตก

1.1 คติความเชื่อสัญลักษณ์ของดอกบัวในอารยธรรมอียิปต์ ดอกบัวในอารยธรรมอียิปต์ถูกใช้เป็นส่วนสำคัญของพระอาทิตย์ ความคิดสร้างสรรค์และการเกิดใหม่ เนื่องมาจากในเวลากลางคืนดอกบัวจะจมลงใต้น้ำและในยามเช้าจะโผล่พ้นน้ำและเบ่งบาน มีนิทานเรื่องเล่าที่เก่าแก่ที่เกี่ยวข้องกับดวงอาทิตย์ของอียิปต์ที่เชื่อว่าก่อนที่จักรวาลจะถือกำเนิดขึ้นมีมหาสมุทรที่มีขนาดใหญ่ มีเทพเจ้าองค์แรกเกิดขึ้นชื่อ นัน (Nun) ได้ปรากฏกายออกมาจากดอกบัวขนาดใหญ่พร้อมทั้งมีแผ่นดินผืนแรกต่อมามีเทพเจ้าแห่งดวงอาทิตย์คือ อาตัน (Atun) ซึ่งอาจเป็นร่างหนึ่งของนันก็ได้กำเนิดเกิดขึ้นตามมา บางตำนานก็เชื่อว่าเป็นเทพเจ้า รา (Ra) ดอกบัวนี้จะบานทุกเช้าและหุบลงยามค่ำคืน เมื่อเทพเจ้ารา ได้กลับเข้าไปในดอกบัวนั้น วัฏจักรเช่นนี้สัมพันธ์กับการขึ้นและตกของดวงอาทิตย์ ชาวอียิปต์จึงใช้ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของการเกิดและดวงอาทิตย์ นอกจากนี้ยังปรากฏเทพฮาปี (Hapi) (ภาพ 1) เทพแห่งแม่น้ำไนล์ มีมงกุฎเครื่องประดับศีรษะเป็นต้นปapiro และต้นบัว ซึ่งต้นปapiro ใช้แทนแม่น้ำไนล์ตอนเหนือ ต้นบัวแทนแม่น้ำไนล์ตอนล่าง (สมบัติ ปลายน้อย, 2554, น. 237) ดอกบัวซึ่งน่าจะเป็นดอกบัวสีน้ำเงิน (ภาพ 2) ยังถูกนำมาใช้เป็นน้ำมันหอมของเทพเจ้าราอันเนื่องมาจากการเสื่อมของร่างกาย โดยเทพเนเฟอร์เทอ (Nefertem) (ภาพ 3) เทพเจ้าแห่งการเยียวยา การรักษาและความงามของชาวอียิปต์ เทพองค์นี้เป็นเทพที่ดูแลรักษาเทพเจ้าราโดยใช้ดอกบัวทำน้ำมันชโลมเพื่อเยียวยาอาการปวดเมื่อยตามร่างกายสุริยเทพ “รา” ทั้งนี้ยังเชื่อว่าชาวอียิปต์โบราณใช้สารเสพติดจากกลีบบัวเพื่อ

รักษาโรคและใช้ผสมไวน์ดื่มในงานเฉลิมฉลองต่าง ๆ ส่วนชนชั้นสูงก็มักใช้บัวสีน้ำเงินและแมนเดรกผสมในตัวยาสำหรับบำบัดโรค ใช้สะกดจิตและใช้ในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์หรือการบูชาเทพเจ้า

ภาพที่ 1 เทพฮาปี

ที่มา: anthonyhowelljournal
(2019, Online)

ภาพที่ 2 ดอกบัวสีน้ำเงิน

ที่มา: mediakron.bc.edu
(2020, Online)

ภาพที่ 3 เทพเนเฟอเตธ

ที่มา: globalegyptianmuseum.org
(2020, Online)

ดอกบัวในอารยธรรมอียิปต์จะปรากฏเป็นสัญลักษณ์อยู่ทั้งจิตรกรรมฝาผนัง (ภาพ 4-6) ประติมากรรม (ภาพ 6-7) ภาพแกะสลัก สถาปัตยกรรม (ภาพ 8-10) โดยดอกบัวในศิลปะอียิปต์จะมี 2 ประเภท คือ บัวขาว (white lotus) ในอียิปต์ถือว่าเป็นราชินีแห่งดอกไม้ จึงปรากฏที่ภาพวาด ภาพแกะสลักของบุคคลเสมอและ บัวสีน้ำเงิน (blue lotus) มีการค้นพบซากดอกบัวแห้งสีขาวฝังอยู่ในพระศพของกษัตริย์รามเสส ซึ่งต่อมาพบว่าเป็น บัวอุบลชาติ *Nymphaea lotus* Linn (สมบัติ พलयน้อย, 2554, น. 237) หรืออาจเรียกว่า “sacred Lotus of the Nile” หรือดอกบัวสาย ทั้งนี้ได้พบบัวชนิดนี้ในสุสานของตุตันคาเมนด้วย ดอกบัวสายชนิดนี้มีการเจริญแพร่พันธุ์ในแม่น้ำไนล์และเป็นเครื่องหมายของความบริสุทธิ์ บัวชนิดนี้จึงมักปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมในเรื่องความตาย (ภาพ 11) รวมถึงในการทำมัมมี่รักษาศพเพื่อไม่ให้เน่าเปื่อยมักจะมีการวาดดอกบัวเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งการเกิดเมื่อดวงวิญญาณได้ออกจากร่างเดิมและการกลับมาเกิดใหม่อีกครั้ง นอกจากนี้ยังพบว่ามีการบันทึกทางประวัติศาสตร์ว่าชาวอียิปต์สมัยนั้นนิยมล่องเรือชมบัวสีน้ำเงินนี้ในแม่น้ำไนล์ด้วย

ภาพที่ 4 ดอกบัวในจิตรกรรมฝาผนังอียิปต์

ที่มา: historymuseum
(2020, Online)

ภาพที่ 5 ดอกบัวในจิตรกรรมฝาผนังอียิปต์

ที่มา: metmuseum
(2020, Online)

ภาพที่ 6 ดอกบัวในจิตรกรรมฝาผนังอียิปต์

ที่มา: egiptologia
(2020, Online)

ภาพที่ 7 ดอกบัวในประติมากรรมอียิปต์

ที่มา: arqueologiaegipcia
(2020, Online)

ภาพที่ 8 บัวหัวเสา
ที่วิหารคาร์นัค
ที่มา: agefotostock
(2020, Online)

ภาพที่ 9 บัวหัวเสาที่
วิหารคาร์นัค
ที่มา: khekeru.ch
(2020, Online)

ภาพที่ 10 บัวหัวเสา
ที่วิหารคาร์นัค
ที่มา: archiweb.cz
(2020, Online)

ภาพที่ 11 จิตรกรรมฝาผนังที่เกี่ยวข้องกับ
พิธีกรรมในเรื่องความตาย
ที่มา: egyptologytravel (2020, Online)

1.2 คติความเชื่อสัญลักษณ์ของดอกบัวในอารยธรรมกรีก ตำนานเทพปกรณัมนิทานปรัมปราของชาวกรีกมีการนำชื่อของนางไม้ที่สิงสถิตอยู่ตามแม่น้ำหรือเรียกว่า Nymph บางตำนานเรียกว่า นิมฟ์ (nymph) ซึ่งจัดเป็นเทพีชั้นรองหรือเป็นเทพีอากาศ ท้องทะเล ป่าไม้หรือเทพีประจำถิ่นบางตำนานก็ว่า นิมฟ์ คือ สตรีที่เป็นร่างตัวแทนของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นร่างที่ยึดติดกับสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง หรือเป็นผู้ติดตามของเหล่าทวยเทพ ซึ่งเป็นเป็นที่มาของชื่อดอกบัวสาย ซึ่งมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า Nymphaea อยู่ในวงศ์ Nymphaeaceae แสดงให้เห็นถึงความงดงามของดอกบัวตั้งเทพธิดาหรือนางไม้ที่ปกป้องรักษาแหล่งน้ำไว้

ในมหากาพย์ *Odyssey* ของ Homer ก็ได้มีการกล่าวถึงชนพื้นเมืองเผ่าหนึ่งที่นิยมกินบัว (lotus) ว่าเป็นคนชอบหลงลืม แต่ในเวลาต่อมาพบว่าบัวที่ Homer เขียนน่าจะไม่ใช่บัวแต่เป็นพืช *Ziziphus lotus* ที่มีหนามแหลมมีผลหอมหวาน (สมบัติ พลายน้อย, 2561, น. 246) ซึ่งพืชชนิดนี้มีขึ้นมากมายในประเทศกรีซ แอฟริกาตอนเหนือและชาวกรีกนิยมนำผลมาทำเป็นเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ดังนั้นเวลาบริโภคคนดื่มจึงเกิดอาการมึนเมาและหลงลืม ทั้งนี้อารยธรรมกรีกได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมเมื่อกกรีกเข้าครอบครองอียิปต์โดยเฉพาะงานทางด้านสถาปัตยกรรมแสดงถึงอิทธิพลอียิปต์ เช่น ลายดอกบัวที่หัวเสาวิหารเทพอพอลโล ลวดลายบัวในงานสถาปัตยกรรมกรีก (ภาพ 12)

ภาพที่ 12 หัวเสาบัววิหารเทพอพอลโล เดลฟี ประเทศกรีซ
ที่มา: yolcu360.com (2020, Online)

2. คติความเชื่อสัญลักษณ์ของดอกบัวที่ปรากฏในอารยธรรมตะวันออก

เนื่องมาจากการกำเนิดและธรรมชาติของดอกบัวแสดงให้เห็นถึงปรัชญาการดำเนินชีวิตอย่างลึกซึ้ง คือ การกำเนิดของดอกบัวแม้จะเกิดจากโคลนตม แต่เมื่อโผล่พ้นน้ำขึ้นมาและได้รับแสงแดดหรือแสงสว่างแล้ว กลีบดอกกลับสะอาดไม่มีสิ่งใดแปดเปื้อน เปรียบเสมือนคนที่เกิดมาแล้วหากได้เข้าถึงหลักธรรมก็สามารถหลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ทั้งปวงได้ ดังนั้นบัวจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งการรู้แจ้งและจิตวิญญาณภายในที่อยู่เหนืออิทธิพลของสภาพแวดล้อม ทั้งนี้วัฏจักรของบัวจึงมีความสัมพันธ์กับแนวความคิดและปรัชญาของโลกตะวันออก ซึ่งมองเห็นเวลาเป็นรอบของฤดูกาล

2.1 คติความเชื่อสัญลักษณ์ของดอกบัวในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นศาสนาที่มีแหล่งกำเนิดในเอเชียใต้ คือ อินเดีย เป็นศาสนาที่มีผู้นับถือในอินเดียเป็นจำนวนมากตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบัน ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูจัดว่าเป็นศาสนาที่เก่าแก่ศาสนาหนึ่งด้วยมีอายุมากกว่า 4000 ปี ทั้งนี้อารยธรรมเริ่มแรกของอินเดียคืออารยธรรมลุ่มน้ำสินธุซึ่งปรากฏการความเชื่อเรื่องการบูชาเทพพื้นเมืองและโดดเด่นเรื่องการบูชาเทพมารดาหรือเทพสตรีซึ่งสะท้อนความอุดมสมบูรณ์และการให้กำเนิดชีวิตต่อมาเมื่อชาวอารยันได้เข้ามาในดินแดนอินเดียได้นำความเชื่อเรื่องศาสนาพราหมณ์หรือศาสนาพระเวทเข้ามาศาสนาที่มีความเชื่อเรื่องการนับถือธรรมชาติและสมมติให้ธรรมชาติเหล่านั้นเป็นเทพเจ้า มีการใช้คัมภีร์พระเวทเนื่องมาจากชาวอารยันเป็นเผ่าเร่ร่อนจึงต้องมีความพึ่งพิงธรรมชาติเป็นพิเศษ จึงต้องมีการบวงสรวงบูชาอัญเชิญเทพเจ้าธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อให้เทพเจ้าประทานความอุดมสมบูรณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่หวังที่ปรารถนา (เชษฐ ติงสัญชสี, 2558, น. 24)

ศาสนาพราหมณ์หรือศาสนาพระเวทมีการนับถือเทพเจ้าธรรมชาติหลายองค์และให้ความสำคัญกับเพศชายมากเป็นพิเศษ เช่นพระอินทร์ พระอัคนี พระวรุณ ต่อมาศาสนาพระเวทได้เสื่อมลงเนื่องมาจากคนอินเดียในสมัยนั้นให้ความสนใจพุทธศาสนามากขึ้น ศาสนาพระเวทจึงพัฒนาขึ้นเป็นศาสนาฮินดู มีพลังอำนาจของจักรวาล คือ การสร้าง การรักษา และการทำลาย จึงเกิดมีการนับถือเทพเจ้า 3 องค์สำคัญคือ พระพรหม พระวิษณุ พระศิวะซึ่งเป็นเทพเจ้าสูงสุดของศาสนาฮินดู ทั้งนี้เทพในศาสนาฮินดูหลายองค์ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับดอกบัวทั้งสิ้น ดังปรากฏรูปเคารพของเทพเจ้าที่มักมีดอกบัวเป็นองค์ประกอบเสมอ อาทิเช่น พระวิษณุ พระพรหม พระลักษมี พระอุมา พระสุรยะ เป็นต้น

1. พระวิษณุ (พระนารายณ์) ทรงเป็นเทพเจ้าแห่งการรักษาโลกและทรงเป็นปรมาตมอันสูงสุดในลัทธิไวณพนิกาย รูปเคารพของพระวิษณุโดยทั่วไปนิยมสร้างให้อยู่ในรูปเทพเจ้าทรงสวมหมวกกิริฎมงกุฎหรือหมวกทรงกระบอกของกษัตริย์ มี 4 กร ประกอบด้วยรูปลักษณะสัญลักษณ์ความเป็นพระวิษณุอันได้แก่ สังข์ จักร คทาและธรรณี (พื้นโลก)แต่บางครั้งแทนด้วยดอกบัว ซึ่งสังข์เป็นสัญลักษณ์ของน้ำ ความเป็นมงคลชัยชนะ จักรเป็นสัญลักษณ์แห่งแสงสว่างและความเกี่ยวข้องกับพระอาทิตย์ คทาใช้สำหรับการลงทัณฑ์คนชั่วหรือผู้กระทำผิดเป็นอาวุธที่แสดงหน้าที่ของพระวิษณุในฐานะผู้รักษาโลก ธรรณี (พื้นโลก) หรือดอกบัวแทนสัญลักษณ์การโอบอุ้มแผ่นดินดูแลโลก พระวิษณุจะทรงครุฑเป็นสัตว์พาหนะ เนื่องจากครุฑเป็นสัญลักษณ์ของแสงอาทิตย์ตามความเชื่อของชาวอินเดียโบราณ (เชษฐ ติงสัญชสี, 2558, น. 29-31) เช่นตัวอย่าง รูปพระวิษณุประทับยืนศิลปะปาละ ประเทศอินเดีย (ภาพ 13)

ภาพที่ 13 พระวิษณุประทับยืนศิลปะปาละ ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ นิวเดลี ประเทศอินเดีย
ที่มา: monidipa.net (2020, Online)

2. พระพรหม เป็นเทพเจ้าผู้สร้างโลกและเทพเจ้าผู้สร้างสรรพเป็นบิดาของเทพเจ้าและมวลมนุษย์ (เอกสุตา สิงห์ลำพอง, 2553, น. 11) รูปลักษณ์ของพระพรหมจะปรากฏพระพักตร์สี่หน้า ทรงชฎามงกุฎแสดงความ เป็นนักบวช ถือหมอน้ำเครื่องใช้ของนักบวช มีลูกประคำเครื่องประกอบการบำเพ็ญพรตของนักบวช มีช้อนตักเนย สำหรับตักเนยราดลงบนกองไฟเพื่อบูชาขัยัญ ทรงหงส์เป็นสัตว์พาหนะ (เชษฐ ติงสัญชลี, 2558, น. 34) ในการกำเนิด ของพระพรหมมีหลากหลายเรื่องราวหลากหลายคัมภีร์ที่กล่าวถึง แต่ในที่นี้จะขอกกล่าวเฉพาะคัมภีร์ที่ปรากฏความ เกี่ยวข้องกับดอกบัว อาทิ ในคัมภีร์วราหปุราณะและมหากาพย์มหาภารตะกล่าวไว้ว่า พระพรหมเกิดมาจากดอกบัว ที่ผุดขึ้นจากพระนาภีหรือสะดือของพระวิษณุที่บรรทมอยู่บนหลังพญานาคอนันตนาคราชที่เกษียรสมุทร ดังเช่นรูป พระวิษณุอนันตศายินปัทมนาถะ (นารายณ์บรรทมสินธุ์) เทวาลัยเทวคฤหะ ศิลปะคุปตะ รัฐมัธยประเทศ ประเทศ อินเดีย ปรากฏรูปภาพพระพรหมผุดขึ้นมาจากพระนาภีประทับบนดอกบัว (ภาพ 14)

ภาพที่ 14 พระวิษณุอนันตศายินปัทมนาถะ(นารายณ์บรรทมสินธุ์) เทวาลัยเทวคฤหะ ศิลปะคุปตะ รัฐมัธยประเทศ ประเทศอินเดีย
ที่มา: pinterest (2020, Online)

3. พระลักษมี เป็นพระชายาของพระวิษณุ เป็นเทพีแห่งความอุดมสมบูรณ์ โชคดี ความร่ำรวยและความเจริญรุ่งเรือง (เชษฐ ติงส์ชูชลี, 2558, น. 33 และเนื้ออ่อน ขวัญทองเขียว, 2553, น. 10) ในคัมภีร์ราชธรรมกล่าวถึงพระนางว่า มีกำเนิดบนดอกบัวสีทองที่งอกมาจากพระนลาฏ (หน้าผาก) ของพระวิษณุ (M.C.P. Srivastava, 1979, p. 120) รูปเคารพของพระลักษมีโดยทั่วไปมักปรากฏเป็นรูปสตรีที่ทรงถือดอกบัว ก้านบัว จักร ผลมะตูม และคทา ซึ่งดอกบัวแทนสัญลักษณ์หนึ่งของแผ่นดินที่ให้กำเนิดพืชพันธุ์ การกำเนิด การสร้างสรรค์และความอุดมสมบูรณ์ (B.C. Singh, 1983, p. 157) ดังตัวอย่าง ประติมากรรมพระลักษมีที่เทวาลัยเกศวะ เมืองโสมนาทปุระ ประเทศอินเดีย (ภาพ 15) ทั้งนี้ยังมีการปรากฏรูปของพระนางคู่กับช้างด้วยซึ่งเรียกว่า “คชลักษมี” พระหัตถ์ของพระนางทรงถือดอกบัวเสมอ 1-2 พระหัตถ์ซึ่งอาจเป็นพระหัตถ์ซ้ายหรือขวาและปรากฏการถือศาสตราวุธของพระวิษณุ เช่น จักร สังข์ เป็นต้น หรืออาจจะถือผลมะตูม หม้อน้ำทิพย์ตามแต่ละคัมภีร์จะระบุ ทรงประทับนั่งหรือยืนบนบัลลังก์ดอกบัว 8 กลีบ (เนื้ออ่อน ขวัญทองเขียว, 2553, น. 18-19) เช่น ที่โตรณะ สถูปสาณูจิ รัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย (ภาพ 16)

ภาพที่ 15 พระลักษมี เทวาลัยเกศวะ
เมืองโสมนาทปุระ ประเทศอินเดีย
ที่มา: commons.wikimedia (2020, Online)

ภาพที่ 16 คชลักษมี โตรณะ สถูปสาณูจิ
รัฐมหาราษฏร์ อินเดีย
ที่มา: quatr.us (2020, Online)

4. พระอูมา เป็นเทวีองค์สำคัญในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู พระองค์ทรงเป็นลูกสาวของภูเขาหิมาลัยและเป็นชายาของพระศิวะซึ่งเป็นเทพเจ้าสูงสุดในศาสนาฮินดูลัทธิไศวะนิกาย พระอูมาได้รับการยกย่องว่าเป็นเทวีที่มีฐานะสูงสุดในลัทธิศักติ (Shakti) (ลัทธิศักติหมายถึงการนับถือเทพสตรีซึ่งถือว่าเป็นพลังอำนาจให้กับเทพฝ่ายชาย) (เนื้ออ่อน ขวัญทองเขียว, 2559, น. 40) การที่พระอูมาถือดอกบัว ทั้งนี้ในศาสนาฮินดูมีความหมายหมายถึงความงามของสตรีเพศสืบเนื่องมาจากพระองค์เป็นเทพีอันเป็นที่รักของพระศิวะและเป็นผู้ที่พระศิวะหลงรักได้โดยไม่ต้องมีพระกามเทพมาช่วยเหลือ (เชษฐ ติงส์ชูชลี, 2565, น. 216) เช่น พระอูมา ศิลปะเขมร ประเทศกัมพูชา (ภาพ 17)

ภาพที่ 17 พระอุมา ศิลปะเขมร ประเทศกัมพูชา
ที่มา: pinterest (2020, Online)

5. พระสุริยะ ทรงเป็นเทพเจ้าแห่งดวงอาทิตย์ ทรงเป็นราชาแห่งดาวเคราะห์ ลักษณะของพระองค์มักเกี่ยวข้องกับพระอาทิตย์ ทรงถือดอกบัวทั้งสองพระหัตถ์เป็นดอกบัวสีขาว เนื่องด้วยดอกบัวเป็นดอกไม้ที่ทรงกลม มีกลีบที่แผ่ขยายไปรอบ ๆ คล้ายรัศมีของพระอาทิตย์และดอกบัวยังเป็นดอกไม้ที่บานในเวลาเช้าและหุบดอกในเวลาช่วงเย็น เชื่อมโยงต่อการขึ้นและการตกตามเวลาของพระอาทิตย์ ดังนั้นดอกบัวจึงมีความคล้ายคลึงกับพระอาทิตย์ (เชษฐ ติงสัญชสี, 2565, น. 216) นอกจากนี้พระสุริยะทรงมีประภามณฑล ทรงประทับอยู่กลางรถที่มีม้า 7 ตัว มีพระอรุณเป็นสารถี มีเทวีอุษาและปรัตยูษาเทวีเป็นบริวาร (เชษฐ ติงสัญชสี, 2558, น. 101-103) เช่น พระสุริยะ ศิลปะปาละ (ภาพ 18) พระสุริยะ ศิลปะโอริสสา (ภาพ 19)

ภาพที่ 18 พระสุริยะ ศิลปะปาละ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
นิวเดลี อินเดีย
ที่มา: monidipa.net (2020, Online)

ภาพที่ 19 พระสุริยะ ศิลปะโอริสสา พิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาตินิวเดลี อินเดีย
ที่มา: monidipa.net (2020, Online)

โดยสรุปดอกบัวในศาสนาฮินดูสื่อความหมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ แผ่นดิน พระอาทิตย์และความงามของสตรีเพศ

2.2. คติความเชื่อสัญลักษณ์ของดอกบัวในพุทธศาสนา สัญลักษณ์ของดอกบัวมีความสำคัญมากในพุทธศาสนาทั้งในเมฆายานและเถรวาท โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

2.2.1 คติความเชื่อสัญลักษณ์ของดอกบัวในทางพุทธศาสนาเมฆายาน ในพุทธศาสนานิกายเมฆายาน ดอกบัวหมายถึงความบริสุทธิ์เพราะแม้จะเกิดในโคลนตมแต่ดอกบัวไม่แปดเปลี่ยนโคลนตม ดอกบัวจึงถูกใช้เป็นดอกไม้ที่พระโพธิสัตว์หลายพระองค์ในศาสนาพุทธเมฆายานถือในพระหัตถ์ซ้ายอยู่เสมอ ทั้งนี้การถือดอกบัวของพระโพธิสัตว์จึงมีความหมายว่าพระโพธิสัตว์เป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลสทั้งมวล (เชษฐ ติงสัญชลี, 2565, น. 217-218) พระโพธิสัตว์องค์สำคัญที่ถือดอกบัวได้แก่ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร พระองค์ทรงเป็นที่เคารพนับถือมากในอินเดีย จีน เนปาลและทิเบต พระองค์ทรงมีหน้าที่ปกครองช่วยเหลือและดูแลสัตว์โลกในยุคนี้ระหว่างรออนาคตพระพุทธเจ้าจะบังเกิด (ผาสุข อินทรารุช, 2543, น. 66-68) ทรงถือ “ดอกบัวปัทมา” ซึ่งหมายถึงดอกบัวหลวงที่เป็นดอกกลมขนาดใหญ่ กลีบสีชมพู เกสรสีขาว มีตัวอย่างในศิลปะอินเดียสมัยคันทาระ (ภาพ 20) พระอวโลกิเตศวร ศิลปะปาละ (ภาพ 21) พระมัญชุศรีซึ่งเป็นพระโพธิสัตว์แห่งปัญญาและเป็นผู้คุ้มครองนักปราชญ์ (ผาสุข อินทรารุช, 2543, น. 71) พระองค์ถือดอกบัวขาวหรือเรียกอีกชื่อว่า “ดอกบัวอุปละ” ซึ่งเป็นดอกบัวที่กลีบแหลมเล็กสีน้ำเงิน เกสรสีเหลือง เช่น พระมัญชุศรี แคว้นพิหารศิลปะ (ภาพ 22) พระวัชรปาณี หรือผู้ถือสายฟ้า พระองค์มีคุณสมบัติเหมือนกับพระอินทร์ในศาสนาฮินดู เป็นเทพแห่งฝนและการคุ้มครองพยานาคมักเกี่ยวข้องกับการบูชาเพื่อขอฝน (ผาสุข อินทรารุช, 2543, น. 73) ซึ่งเป็นพระโพธิสัตว์ที่ถือดอกบัวอุปละ ตัวอย่างพระวัชรปาณีแคว้นพิหาร ประเทศอินเดีย (ภาพ 23)

ภาพที่ 20 พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ศิลปะอินเดียสมัยคันทาระ
ที่มา: artic.edu (2020, Online)

ภาพที่ 21 พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรศิลปะอินเดียสมัยปาละ แคว้นพิหาร ประเทศอินเดีย
ที่มา: pinterest (2020, Online)

ภาพที่ 22 พระมัญชุศรี แคว้นพิหาร ประเทศอินเดีย
ที่มา: thapra (2020, Online)

ภาพที่ 23 พระวัชรปาณี แคว้นพิหาร ประเทศอินเดีย
ที่มา: himalayanbuddhistart.wordpress
(2020, Online)

2.2.2 คติความเชื่อสัญลักษณ์ของดอกบัวในทางพุทธศาสนาเถรวาท ดอกบัวกับสัญลักษณ์การเริ่มต้น เมื่อจะมีพระพุทธเจ้าจะมาเกิดเพื่อมาตรัสรู้ในกัลป์ใดเหล่าพวกพรหมจากชั้นสุทธาวาส จะมาดูนิมิตแห่งดอกบัว หากกอบัวไม่มีดอกก็หมายถึงยังไม่มีการเกิด แต่หากมีดอกพวกพรหมจะยินดีเพราะหมายถึงจะมีพระพุทธเจ้ามาบังเกิด (ที.ม.อ. 13/80)

ดอกบัวกับเหตุการณ์ในพุทธประวัติ ดอกบัวจัดเป็นสัญลักษณ์แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าตั้งแต่เมื่อพระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้และปรินิพพาน อาทิเช่น พุทธประวัติตอนแรกกล่าวถึงสุบินนิมิตของพระนางสิริมหามายาว่า มีพระเศวตกฤษุขรใช้วงจจับดอกบัวหลวงสีขาวที่เพิ่งบานใหม่ ๆ ส่งกลิ่นหอมตลบและทำประทักษิณสามรอบ แล้วจึงเข้าสู่พระครรภ์พระนางสิริมหามายาด้านข้าง ในขณะที่นั้นได้เกิดบุพนิมิตขึ้น 32 ประการ ประการหนึ่งเกี่ยวกับดอกบัว คือ มีดอกบัวปทุมชาติห้าชนิด เกิดดาดดาเข้าไปในน้ำและบนบกอย่างหนึ่ง มีดอกบัวปทุมชาติผุดงอกขึ้นมาจากแผ่นดินแห่งละเจ็ดดอกอย่างหนึ่งและต้นพฤกษาลดาชาติทั้งหลาย ก็บังเกิดดอกปทุมชาติออกตามลำต้นและกิ่งก้านอีกอย่างหนึ่ง ตอนเมื่อเจ้าชายสิทธัตถะประสูติที่สวนลุมพินีทรงบำเพ็ญพระพักตร์ไปทางทิศอุดรและย่างพระบาทไป 7 ก้าว มีดอกบัวผุดขึ้นมารองรับ 7 ดอก (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาภาษาไทย 1/172/102) ต่อมาเมื่อเจ้าชายสิทธัตถะ เจริญพระชนมายุได้ 7 พรรษา พระราชาบิดาโปรดให้ชุดสระโบกขรณี 3 สระ สำหรับพระราชโอรสทรงลงเล่นน้ำ โดยปลูกอุบลบัวขาวสระหนึ่ง ปลูกปทุมบัวหลวงสระหนึ่งและปลูกบุณฑริกบัวขาวอีกสระหนึ่ง เมื่อพระพุทธองค์ได้ทรงพิจารณาถึงธรรมะที่ได้ทรงตรัสรู้ว่าเป็นธรรมะอันล้ำลึกยากที่ชนผู้ยินดีในกามคุณจะรู้ตามได้แต่ผู้ที่มีกิเลสเบาบางอันอาจรู้ตามก็มีจึงเกิดอุปมาเวไนยสัตว์เหมือน “ดอกบัว” และนอกจากนี้ไม่ว่าพระพุทธองค์จะประทับในพระอิริยาบถใดก็ตาม ก็จะมีดอกบัวมาเป็นส่วนฐานเพื่อรองรับพระวรกายเสมอ

ดอกบัวกับพระพุทธเจ้า นอกเหนือจากเหตุการณ์พุทธประวัติของพระพุทธเจ้าที่มีความเกี่ยวข้องกับดอกบัวดังได้กล่าวแล้วยังมีเรื่องพุทธลักษณะของพระพุทธเจ้าที่ทรงมีมหาบุริสลักษณะหรือมหาบุรุษที่ต่างจากสามัญชนในพุทธลักษณะทั้งหมดปรากฏว่ามีพุทธลักษณะ 3 ประการที่เกี่ยวข้องกับดอกบัว ได้แก่ 1. พระกรรมทั้งสองข้างมีสันฐานอันยาวเรียวย่างกลีบปทุมชาติ 2. พระสรีระกายสดชื่นดุจดอกประทุมชาติ 3. กลิ่นพระโอษฐ์หอมฟุ้งเหมือน

กลีบดอกอุบล (พระวิมลศีลาจารย์, 2496, น. 7-8) ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงว่าพระพุทธเจ้าทรงมีพระวิสุทธิคุณเหนือปุถุชน เพราะทรงไม่มีความมัวหมอง ไม่มีมลทิน โดยได้เปรียบเทียบกับพระพุทธเจ้ากับดอกบัวดังอุปมาในอุปทานว่า

“ดอกบัวหลวงเกิดในน้ำ งดงามอยู่กลางน้ำ ดอกบัวนั้นยังคงบริสุทธิ์ไม่ติดอยู่กับน้ำ ฉันทิด ข้าแต่พระองค์ผู้มีความ پاکเพียรมาก พระองค์ก็ทรงเป็นฉันทิดนั้น เป็นมธุมนิเกิดมาแล้วในโลก (แต่) ไม่ทรงติดอยู่กับโลก ดุจดอกบัวหลวงไม่ติดอยู่กับน้ำ ฉะนั้น (ขุ.อป.32/327-328/51)

ทั้งนี้พบว่ายังมีการเปรียบเทียบความสดใส ความอิมเอิบ ความเจริญรุ่งเรืองของพระองค์กับความสดชื่นของดอกบัวด้วย (ขุ.อป.32/209/35) รวมถึงการเปรียบพระพุทธเจ้ากับดอกบัว ด้วยพระองค์ได้ละแล้วซึ่งความทุกข์ทั้งหลายที่ไม่ครอบงำพระองค์ เปรียบพระองค์กับดอกบัวว่าพระองค์ทรงเป็นสหัพัญญู เพราะทรงตัดกิเลสที่อยู่ในสันดานได้แล้ว

ดอกบัวกับพระธรรม ในคัมภีร์มิลินทปัญหา พระนาคเสนได้กล่าวถึงบุคคลที่ได้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ควรปฏิบัติองค์คุณเพื่อให้สำเร็จจอร์หันตผล องค์คุณที่ควรปฏิบัติคือ องค์ 3 แห่งบัวหรือลักษณะของดอกบัว 3 ประการคือ 1. ดอกบัวยอมเกิดและงอกงามในน้ำ แต่น้ำก็หาติดบนใบบัวไม่ 2. เมื่อผุดขึ้นจากน้ำก็ลอยอยู่ 3. ต้องลมแม้เล็กน้อยก็สะบัดใบแกว่งไปมาและพระนาคเสนได้เปรียบเทียบกับคุณสมบัติกับผู้ปฏิบัติธรรมไว้ด้วยดังนี้คือ 1. เป็นผู้ไม่ติดอยู่ในตระกูลและลาภ ยศ สุข สรรเสริญ เป็นต้น 2. เป็นผู้ครอบงำแล้วซึ่งโลกธรรมทั้งปวงแล้วลอยอยู่ในโลกุตตรธรรม 3. การทำความสำรวมในกิเลสทั้งหลาย แม้มีปริมาณน้อยเห็นกิเลสแม้เพียงเล็กน้อยเป็นเหตุให้หวาดหวั่นดังพุทธภาษิตว่า ภิกษุมิปรกติเห็นภัยให้โทษ ทั้งนี้ในคัมภีร์มิลินทปัญหายังเปรียบเทียบกับพระนิพพานเปรียบเหมือนดอกบัว ดังกล่าวว่า “ธรรมชาติของดอกบัว น้ำยอมไม่ซึมติดอยู่ได้ฉันทิด พระนิพพานอันกิเลสทั้งปวงไม่ซึมติดฉันทิดนั้น” (มูลนิธิปราณี สำเร็จราชย์, 2538, น. 210) อีกตัวอย่างที่สำคัญคือ พระอุบาลีเถระได้เปรียบตนเองว่าเป็นผู้พ้นจากกิเลส มีจิตสงบด้วยธรรมของพระพุทธองค์เสมอด้วยดอกบัว (ขุ.อป.32/509/77)

ดอกบัวกับพระสงฆ์ ในพระสูตรต้นตปิฎก ได้เปรียบพระโมคคัลลานะกับดอกบัวคือ “พระโมคคัลลานะผู้อันมนุษย์และเทวดาบูชาแล้วเกิดโดยอริยชาติ ครอบงำความตายเสียได้ไม่ติดอยู่ในสังขารเหมือนดอกบัวไม่ติดอยู่กับน้ำ” (ขุ.เถร. 26/1188-1189/534) และได้เปรียบพระอัสสชิกับดอกบัวด้วยเช่นกันดังนี้ คือ “พราหมณ์นามว่า อัสสชิสาวกของพระองค์ ซึ่งหาผู้กระทบทกระทั่งได้ยาก มีเดชแผ่ไปเที่ยวบิณฑบาตในครั้งนั้น...มีจิตสงบ เบิกบาน ดุจดอกปทุมที่แย้มบาน” (ขุ.อุ.อป.32/276-277/44)

ดอกบัวกับเวไนยสัตว์ ในทางพุทธปรัชญาพระพุทธเจ้าได้ทรงเปรียบดอกบัวแทนค่าของสติปัญญามนุษย์ ซึ่งแบ่งออกเป็นสี่เหล่า (อง. จตุกก. 22/133/202) คือ

บัวเหล่าที่ 1 ดอกบัวที่อยู่พ้นน้ำเทียบได้กับ อุกมภูติปัญญา คือ บุคคลที่มีสติปัญญาฉลาดเฉลียวเป็นสัมมาทิฐิ เมื่อได้ฟังธรรมก็สามารถรู้และเข้าใจในเวลาอันรวดเร็ว

บัวเหล่าที่ 2 ดอกบัวที่อยู่ปริ่มน้ำเทียบได้กับ วิปจิตปัญญา คือ บุคคลที่มีสติปัญญาปานกลาง เป็นสัมมาทิฐิ เมื่อได้ฟังธรรมแล้วพิจารณาตามและได้รับการอบรมฝึกฝนเพิ่มเติม จะสามารถรู้และเข้าใจได้ในเวลาไม่ช้า

บัวเหล่าที่ 3 ดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำเทียบได้กับ เนยยะ คือ บุคคลที่มีสติปัญญาน้อยแต่เป็นสัมมาทิฐิ เมื่อได้ฟังธรรมแล้วพิจารณาตามและได้รับการอบรมฝึกฝนเพิ่มอยู่เสมอ มีความขยันหมั่นเพียรไม่ย่อท้อ มีสติมั่นด้วยศรัทธา ในที่สุดก็สามารถรู้และเข้าใจได้ในวันหนึ่งข้างหน้า

บัวเหล่าที่ 4 ดอกบัวที่จมอยู่กับโคลนตมไม่มีโอกาสโผล่ขึ้นพ้นน้ำเพื่อเบ่งบานเทียบได้กับ ปทปรมะ คือ บุคคลที่ไร้สติปัญญาและยังเป็นมัจฉาปฏิภูมิ ไม่ได้ฟังธรรมก็ไม่อาจเข้าใจความหมายหรือรู้ตามได้ ทั้งยังขาดศรัทธาไร้ซึ่งความเพียร

บัวเหล่าที่ 1-3 นั้นเป็นเวไนยสัตว์ คือ สามารถสอนให้บรรลुरुธรรมไปสู่ความหลุดพ้นได้ ส่วนบัวเหล่าที่ 4 เป็นอเวไนยสัตว์ คือ สั่งสอนไม่ได้และเป็นผู้ที่ยังอยู่ในวังวนแห่งความมีนเมาและความยุ่งเหยิง

ดอกบัวกับอานิสงค์อันเลิศของการบูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกบัว ในเอกปทุมมิมิเถราปทาน “พระเอกปทุมมิมิเถระ ซึ่งได้กำเนิดเป็นพญาหงส์ในครั้งนั้นกำลังเล่นน้ำในสระ ได้เห็นพระพุทธเจ้าขณะนั้นเสวยพระชาติเป็น ปทุมุตตระ เสด็จผ่านมาจึงได้หักดอกบัวหลวงถวายปทุมุตตระและมีอานิสงค์ในการถวายดอกบัวครั้งนี้คือ มีใจที่ผ่องใส” (ขุ.อป.32/4-5/521) ในวรรณคดีบาลี ได้กล่าวถึง พระโสมมาเถรีภิกษุณี ว่าเป็นผู้มีผิวพรรณสีดอกอุบลและมีกลิ่นกายที่หอมฟุ้งดังดอกอุบลเนื่องมาจากพระเถรีได้นำดอกบัว 7 ดอกที่ทำเป็นเครื่องกั้นกันแดดถวายพระพุทธเจ้าด้วยจิตใจอันเลื่อมใสอานิสงค์ที่นางได้รับคือ มีจิตใจที่เบิกบาน มีใจยินดีเกิดความโสมนัสเหตุที่นางประนมมือทำจิตใจให้เลื่อมใสบูชาจึงได้เกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ บังเกิดเครื่องกั้นเป็นดอกไม้สีเขียวขนาดใหญ่เหนือศีรษะนางและมีกลิ่นหอมฟุ้งจรไปทั่ว (ขุ.อป.33/78-79/378) นอกจากนี้ยังมีอานิสงค์ของการถวายดอกบัวของเหล่านางเทพอัปสรทั้งหลายใช้กลีบบัวปูลาดวิมานและนุ่งห่มด้วยกลีบบัว ดอกบัวแดงที่แวดล้อมวิมานนั้นส่งกลิ่นหอมอบอวลด้วยกลิ่นทิพย์หอมฟุ้งไป 100 โยชน์โดยรอบ (ขุ.อป.32/65-66/225-226) และเมื่อครั้งที่พระโมคคัลลานะได้จาริกไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ท่านได้พบกับเทพธิดา 4 องค์ที่มีวรรณะงาม ดวงตากลมดังกลีบปทุมและได้เสวยทิพย์สมบัติอยู่ในวิมานพระโมคคัลลานะได้เอ่ยถามถึงความงดงามของวรรณะ เทพธิดาองค์หนึ่งได้ตอบว่าเหตุที่นางมีวรรณะที่งามและดวงตากลมดังกลีบปทุมเนื่องด้วยนางได้เคยจัดอาสนะไว้เหนือดอกบัว มีกลีบดอกบัวรอบอาสนะและจัดพุ่มดอกบัวถวายพระเถระพร้อมทั้งตั้งจิตปวารณาขอให้อานุภาพแห่งบุญนี้ของจะมีสมบัติทิพย์ทั้งหลายอันงดงาม (ขุ.วิ.อ.48/54)

ดอกบัวกับอานิสงค์ที่บุคคลถวายเป็นเครื่องสักการะกราบไหว้ผู้ที่ตนเคารพ เช่น บิดา มารดา เพื่อความเป็นสิริมงคล เช่นตัวอย่างของพระกัสมาสนียเถรี (ขุ.อป.32/67/286)

ดอกบัวกับสัญลักษณ์แห่งความดีงาม ทั้งนี้พุทธศาสนิกชนนิยมใช้ดอกบัวหลวงเป็นเครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัย เนื่องมาจากดอกบัวหลวงเป็นเครื่องหมายแห่งความบริสุทธิ์ความปราศจากมลทินและการใช้ดอกบัวตูมเป็นเครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัยเพราะเนื่องมาจากธรรมชาติของดอกบัวตูมมีลักษณะคล้ายหัวใจจึงหมายถึงเป็นการบูชาที่สูงสุดด้วยหัวใจ (จำเริญน้อย สิงหะรักษ์, 2553, น. 33) ทั้งนี้ดอกบัวยังได้ถูกเปรียบเทียบกับความดีงามของพระราชาที่ทรงทศพิธราชธรรมว่าเปรียบเหมือนดอกบัวที่เกิดในสระโบกขรณี (สระที่มีน้ำใสสะอาด) (ขุ.ชา.27/6-7/256)

ดอกบัวกับสัญลักษณ์แห่งความงาม ในคัมภีร์พุทธศาสนาได้เปรียบเทียบความงามของผู้หญิงที่มีผิวพรรณสวยงาม ผุดผ่องกับดอกบัว อาทิเช่น นางแก้วที่เป็นหนึ่งในสมบัติพิเศษของผู้ที่เป็นมหาจักรพรรดิจะมีลักษณะผิวพรรณงดงามและมีกลิ่นดอกอุบลฟุ้งออกมาจากปาก (ม.อุ.14/258/305) ในวิรุทธชาดก ได้พูดถึงนางอนชาเมื่อจะเรียกลูกสะใภ้ของนางนางได้เอ่ยว่า เจ้าผู้มีผิวพรรณดังดอกบัวเขียว (ขุ.ชา.27/146/132) ในสังขปาลชาดก เมื่อพญานาคได้กล่าวชมความงามของเหล่าภรรยาตนเองว่า ภรรยาของตนทั้ง 300 นางมีผิวผ่องดังกลีบปทุม (ขุ.ชา.27/168/622) นอกจากนี้ยังพบว่า มีการนำดอกบัวไปเปรียบเทียบความงามกับสิ่งอื่น ๆ อีก อาทิเช่น เปรียบผิวพรรณ

ของข้างกับดอกบัว ข้างมีผิวพรรณเหมือนสีของดอกบัวขาวหรือบัวบุณฑริก เปรียบผิวพรรณม้าสินธพที่เป็นม้าคู่บารมีของพระมหากษัตริย์กับดอกบัวคือม้าสินธพที่สวยงามและเป็นม้าที่ต้องเป็นสีดอกโกมุท (ขุ.ชา. 28/1182/365) ทั้งนี้พบว่าในชาดก เช่น เรื่องมโหสถชาดกได้มีการกล่าวถึงการมีสระบัวกับเรื่องความงามเพราะหากหมู่บ้านใดไม่มีสระบัวหรือสระโบกขรณีหมู่บ้านนั้นจะขาดความงาม (ขุ.ชา.อ63/332)

สรุป

ดอกบัวจัดเป็นดอกไม้ชนิดหนึ่งที่สำคัญที่ได้ถูกนำมาสร้างสรรค์จากคติความเชื่อเป็นภาพสัญลักษณ์ที่แสดงออกและมีความหมายปรากฏในอารยธรรมเก่าแก่หลายแห่งของโลกทั้งอารยธรรมตะวันตกและอารยธรรมตะวันออก ดังนี้คือ ให้เป็นภาพสัญลักษณ์ที่แสดงออกปรากฏในอารยธรรมเก่าแก่หลายแห่งของโลกทั้งอารยธรรมตะวันตกและอารยธรรมตะวันออก เช่น อารยธรรมอียิปต์ ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของพระอาทิตย์ ความคิดสร้างสรรค์การเกิดใหม่ วัฏจักรของชีวิต พิธีกรรมที่เกี่ยวกับความตาย มีการใช้ดอกบัวเพื่อการรักษาและใช้ผสมเครื่องดื่มในงานเฉลิมฉลองและได้ถูกนำมาสร้างสรรค์ในงานศิลปะทางสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม อารยธรรมกรีกมีที่มาของชื่อดอกบัวสายที่มาจากชื่อของนางไม้ที่สิงสถิตอยู่ตามแม่น้ำ อารยธรรมอินเดีย ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์แทนคติความเชื่อสัญลักษณ์ของเทพเจ้าในศาสนาฮินดู สัญลักษณ์การโอบอุ้มแผ่นดินดูแลโลก พระอาทิตย์ การกำเนิดของเทพเจ้าและพืชพันธุ์ การสร้างสรรค์ ความอุดมสมบูรณ์ ความงามของสตรีเพศ ศาสนาพุทธมหายาน ดอกบัวหมายถึงความบริสุทธิ์ปราศจากมลทิน ในศาสนาพุทธเถรวาทดอกบัวเป็นสัญลักษณ์แห่งการรู้แจ้งและจิตวิญญาณภายใน สัญลักษณ์แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ความงามและความบริสุทธิ์

เอกสารอ้างอิง

- จำเนียรน้อย สิงหะรักษ์. (2553). “ดอกบัวในพุทธศาสนาเถรวาท”. *วารสารพิบูล*, 8(1), น. 19-38.
- ขวลิต ดาบแก้ว. (2542). *พรรณไม้ในวรรณคดีไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เชษฐ ติงส์ชลี. (2558). *ประวัติศาสตร์ศิลปะอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. นนทบุรี: มิวเซียมเพรส.
_____. (2565). *มูทรา ทำทาง เครื่องทรง สิ่งของ รูปเคารพในศาสนาพุทธ เช่น ฮินดู*. นนทบุรี: มิวเซียมเพรส.
- เนื่ออ่อน ขรัวทองเขียว. (2557). *แกะรอยพระลัทธิ*. กรุงเทพฯ: มิวเซียมเพรส.
_____. (2559). “ความเชื่อและรูปแบบงานศิลปกรรมพระศรีอุมมาเทวีในประเทศไทย”. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 36(2), น. 37-56.
- ผาสุข อินทรารุ. (2543). *พุทธปฏิมาฝ่ายมหายาน*. กรุงเทพฯ: อักษรสมัย.
- พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *ดอกบัว*. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2564, จาก <https://dictionary.orst.go.th>
- พระวิมลศีลาจารย์. (2496). *ดอกบัวกับพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: อักษรนิติ.
- วีระประวัติ ตรีสุวรรณ และภวพล ศุภนันถนันท. (2561). *บัว Waterlilies & Lotusses*. กรุงเทพฯ: บ้านและสวนอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สมบัติ พลายน้อย. (2561). *พฤกษนิยาย*. กรุงเทพฯ: ยิปซี กรู๊ป.

_____. (2554). *พืชพรรณไม่มงคล*. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.

เอกสุดา สิงห์ลำพอง. (2553). *เทพปฏิมาสยาม*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

agefotostock. (2020). *lotus column in karnak temple*. Retrieved July 8, 2020, from

<https://www.agefotostock.com/age/en/Stock-Images/lotus-column-in-karnak-temple.html>.

anthonyhowelljournal. (2019). *Whatever happened to Hapi?*. Retrieved December 25, 2019,

form <https://anthonyhowelljournal.com/2019/12/25/whatever-happened-to-hapi/>.

api.artic.edu. (2020). *Vajrapani*. Retrieved July 8, 2020, from

<https://api.artic.edu/api/v1/artworks/151093/manifest.json>.

archiweb.cz. (2020). *Egypt se vrací k architektuře starověkých faraonů*. Retrieved July 8, 2020,

form <https://www.archiweb.cz/en/n/foreign/egypt-se-vraci-k-Architecture-starovekych-faraonu>.

arqueologiaegipcia.com. (2020). *Restauro da máscara mortuária de Tutankhamon está em andamento*. Retrieved July 8, 2020, from

<http://arqueologiaegipcia.com.br/2015/10/21/restauro-da->

commons.wikimedia. (2020). *Chennakesava Temple Dancing Lakshmi*. Retrieved July 8, 2020, from

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:12th_century_Chennakesava_Temple_Dancing_Lakshmi.jpg

egiptologia.com. (2020). *tutankhamon*. Retrieved July 8, 2020, from

<https://egiptologia.com/tutankhamon-y-el-loto/>

Egyptologytravel. (2020). *Ancient Egyptian Creation Myths*. Retrieved July 8, 2020, from

<https://www.egyptologytravel.com/post/ancient-egyptian-creation-myths>.

globalegyptianmuseum. (2020). *Nefertem*. Retrieved July 8, 2020, from

<http://www.globalegyptianmuseum.org/glossary.aspx?id=262>

historymuseum.ca. (2020). *Civilisation Égyptienne*. Retrieved July 8, 2020, from

<https://www.historymuseum.ca/cmhc/exhibitions/civil/egypt/egcr01f.html>.

khekeru.ch. (2020). *Amon e Amonet - Pilastri araldici - Camera di Hatshepsut*. Retrieved July 8,

m2020, from [https://www.khekeru.ch/j_khekeru/index.php/alto-egitto/14-](https://www.khekeru.ch/j_khekeru/index.php/alto-egitto/14-luxor/karnak/cinta-di-amon-asse-principale-ovest-est/32-amon-e-amonet-pilastri-)

[luxor/karnak/cinta-di-amon-asse-principale-ovest-est/32-amon-e-amonet-pilastri-](https://www.khekeru.ch/j_khekeru/index.php/alto-egitto/14-luxor/karnak/cinta-di-amon-asse-principale-ovest-est/32-amon-e-amonet-pilastri-)

mediakron.bc.edu. (2020). *Lotus Flower*. Retrieved July 8, 2020, from

<https://mediakron.bc.edu/fashiondecor/ancient-egypt/lotus-flower>

- metmuseum.org. (2020). *Ipy and Wife Receive Offerings from Their Children (substantially restored)*. Retrieved July 8, 2020, form <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/548567>
- monidipa.net. (2020). *Vishnu, 11th c. CE, Pala, Bengal*. Retrieved July 8, 2020, form <https://monidipa.net/2019/05/04/artefacts-in-the-national-museum-delhi/>
- monidipa.net. (2020). *Surya, 12th c. CE, Pala*. Retrieved July 8, 2020, form <https://monidipa.net/2019/05/04/artefacts-in-the-national-museum-delhi/>
- monidipa.net. (2020). *Surya from Konark*. Retrieved July 8, 2020, form <https://monidipa.net/2019/05/04/artefacts-in-the-national-museum-delhi/>
- pinterest. (2020). *Khmer Bronze Sculpture of the Goddess Uma Origin: Cambodia Circa: 12 th Century AD to 13 th Century AD*. Retrieved July 8, 2020, form <https://www.pinterest.com/pin/505247651917384737/>
- _____. (2020). *Vaikunth Vishnu 400CE DEVGARH, UP, INDIA From Facebook*. Retrieved July 8, 2020, form <https://www.pinterest.com/pin/21462535704228947/>
- _____. (2020). *Centuries Past*. Retrieved July 8, 2020, form <https://www.pinterest.com/pin/chinese-art--411657222159486205/>
- quatr.us. (2020). *Who is Lakshmi? Hindu god – India*. Retrieved July 8, 2020, form <https://quatr.us/india/lakshmi-hindu-goddess-india.htm>.
- Srivastava. M. C. P. (1979). *Mother Goddess in Indian Art, Archaeology & Literature*. New Delhi: Printed.
- Singh B.C. (1983). *Hinduism and Symbol Worship*. Delhi: Agam Kala Prakashan.
- thapra.lib.su.ac.th. (2020). *Manjushree*. Retrieved July 8, 2020, form <http://www.thapra.lib.su.ac.th/supatlib/picture2.php?check=word&keyword=& Page=208>
- yolcu360.com. (2020). *Yunanistan Apollon Gezisi*. Retrieved July 8, 2020, form <https://yolcu360.com/blog/yunanistan-apollo/>

ผู้เขียนบทความ

ดร.รุจจาภา ประวงษ์ อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา อีเมล luckrujapha@gmail.com

การประเมินความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
ของวัดโคกศรีสะเกษ ตำบลนกออก อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา
READINESS ASSESSMENT TO BE A HISTORICAL TOURISM SITE OF WAT KHOK
SISAKET, NOK-OK SUBDISTRICT, PAK THONG CHAI DISTRICT
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

วนิดา คำมณี, กนกพร พายขยาย, จิราภรณ์ บุตรดี,
เกียรติศักดิ์ แสนคง, ทิณห์ภัทร์ นิธิธัตเมธานอน, รัฐนนท์ ทุดปอ,
รุจาภา ประวงษ์, ศันสนีย์ มณีโชติ และ วาสนา วงศ์ยิมย่อง
KANOKPORN PHAIKAYAI, JIRAPORN BUTDEE, WANIDA KUMMANEE,
KEATTISAK SANKONG, THINNPAT NITITHATMETHANON, RATTANON THUTPO,
RUJAPHA PRAWONG, SUSANEE MANEECHOT AND WASSANA WONGYIMYONG
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดนครราชสีมา
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

Received: May 23, 2022

Revised: October 18, 2022

Accepted: February 20, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ประวัติความเป็นมาของวัดโคกศรีสะเกษ ตำบลนกออก อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา และ 2. เพื่อประเมินความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลนกออก อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 8 คน และประชาชนในพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้อง จำนวน 533 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิงเพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test และความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. วัดโคกศรีสะเกษ มีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 100 ปี ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 3 บ้านโคกสระน้อย ตำบลนกออก อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา เดิมวัดมีชื่อว่าวัดโคกศรีสะเกษ บ้านโคกสระน้อย แต่บริเวณวัดมีต้นสะเกะเป็นจำนวนมาก จึงเป็นที่มาของชื่อวัดโคกศรีสะเกษ ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน 2.

ความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลนกออก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของบุคคล พบว่า เพศ อาชีพ และสถานภาพในชุมชนแตกต่างกัน มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านของความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ต้องประกอบทั้ง 4 ด้าน พบว่า 1. ด้านพื้นที่อยู่ในระดับมาก 2. ด้านการจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก 3. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และ 4. ด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: การประเมินความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว วัด แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ABSTRACT

The objectives of this study were to 1) study the history of Wat Khok Si Saket, Nok-Ok Sub-district, Pak ThongChai District, Nakhon Ratchasima Province and 2) to assess the readiness of being a historical tourism site in Nok-Ok Subdistrict, Pak Thong Chai District, Nakhon Ratchasima Province. This research employed a mixed-method in both qualitative and quantitative. Research instruments were an interview and a questionnaire. The total of 8 samples were interviewed, and the number of 533 local people in the area were involved in this study. The data were collected by using a questionnaire. The quantitative data analysis was conducted using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, standard deviation, and reference statistics to test the hypothesis with t-test, and One-Way ANOVA.

The results of the research can be summarized as follows. 1. Wat Khok Sisaket has had a history of more than 100 years. This temple is located in the area of Village No. 3, Ban Khok Sa Noi, Nok-Ok Subdistrict, Pak Thong Chai District, Nakhon Ratchasima Province. The temple was originally called Wat Khok Si Saket, Ban Khok Sa Noi. Since there are many Saket trees around the temple, Wat Khok Si Saket has been named after the name of the tree until now. 2. The readiness to be a historical tourism site in Nok-Ok Subdistrict, Pak Thong Chai District, Nakhon Ratchasima Province was classified by general information of individuals, and it was found that gender, occupation, and status in the community were different. Nok-Ok sub-district has statistically significant different readiness to be a historical tourist attraction at the .05 level. Overall, the readiness was at the high level. When considering the readiness of being a historical tourism site by each of the components in 4 aspects, it was found that the area aspect and the tourism management were at a high level. The community participation and income and economic benefits were at the moderate level respectively.

Keywords: Assessment of Readiness, Temple, Historical Tourism Site

บทนำ

วัดเป็นสถาบันทางศาสนาที่มีความสำคัญมาอย่างยาวนาน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะสะท้อนถึงวิถีชีวิตของท้องถิ่นซึ่งจัดเป็นแหล่งที่ให้ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชุมชน ด้วยวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน นอกจากนี้วัดยังเป็นสถานที่สำคัญในการจัดงานและทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ทั้งในงานอวมงคลและในงานมงคล วัดจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตของคนในชุมชนรวมทั้งเป็นแหล่งที่ให้การศึกษาให้ความรู้แก่คนในชุมชน ตลอดจนเป็นสถานที่ที่รวบรวมศิลปวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุและภาพจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งเป็นสิ่งที่ล้ำค่าที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชาวพุทธ แต่เดิมนั้นวัดมีบทบาทในการเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน จัดเป็นสถานศึกษาหรือเรียกว่าโรงเรียนวัดในสมัยก่อน สำหรับให้ชาวบ้านส่งลูกส่งหลานไปศึกษาเล่าเรียนศีลธรรม วิชาการความรู้ต่าง ๆ เป็นศูนย์ฝึกอบรมจริยธรรม เป็นสถานที่ที่ทำให้จิตใจใสสะอาดด้วยการฟังธรรมะ เป็นสถานพยาบาลที่รักษาตามภูมิปัญญาในสมัยโบราณ โดยมีพระสงฆ์เป็นหมอที่รักษาคนเจ็บป่วย นอกจากนี้วัดยังเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านมาทำกิจกรรมร่วมกัน จัดงานเทศกาลและมหรสพ และบำเพ็ญกุศล รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ถึงแม้ปัจจุบันวัดจะมีบทบาทน้อยลงต่างจากในอดีต แต่วัดก็ยังคงเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญและผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยจนถึงปัจจุบัน (ประสิทธิ์ สระทอง, 2560) ปัจจุบันวัดไม่ได้เป็นสถานที่ทำบุญเพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานที่สำคัญด้วย ทั้งนี้ประเทศไทย มีวัดที่สามารถศึกษาเรื่องราวประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถจัดเป็นแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ได้เป็นที่น่าสนใจของคนที่ชอบเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติที่มีความสนใจ ทำให้คนที่สนใจท่องเที่ยวและศึกษาหาความรู้จากวัดเป็น จำนวนมาก อาทิ วัดใหญ่ชัยมงคล วัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์ที่น่าศึกษา ซึ่งมีชื่อเสียงระดับประเทศส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม สำหรับจังหวัดนครราชสีมา มีวัดที่มีความโดดเด่น เช่น วัดศาลาลอย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาและในอำเภอปักธงชัยยังมีวัดที่น่าสนใจ เช่น วัดหน้าพระธาตุ วัดนกออก วัดพระเพลิง และวัดโคกศรีสะเกษซึ่งเป็นวัดที่มีเรื่องราวน่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องราวประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรมฝาผนังที่เก่าแก่ ซึ่งมีความสำคัญต่อชุมชน และมีศิลปวัฒนธรรมโดดเด่นน่าสนใจ รวมถึงยังเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมาด้วย และปัจจุบันวัดยังมีบทบาทในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวบทหนึ่ง ซึ่งการที่วัดมีบทบาทในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อวัดและชุมชน เนื่องจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นจะทำให้ชุมชนมีรายได้ เศรษฐกิจในชุมชนหมุนเวียนดีขึ้น และยังเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจ ได้มาศึกษาโบราณสถานที่มีความเป็นมาอย่างยาวนานทั้งเชิงประวัติศาสตร์และความเชื่อของคนในชุมชนที่มีต่อโบราณสถาน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเองด้วย

วัดโคกศรีสะเกษ ขึ้นชื่อได้ว่าวัดเก่าแก่อายุ 100 ปี สร้างราว พ.ศ. 2432 (พระพิพัฒน์อิสริคุณ, สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2565) ที่รวบรวมสถาปัตยกรรม ประติมากรรม ศิลปกรรม และจิตรกรรมไว้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นอุโบสถหลังเก่า สร้างก่อนการสร้างวัด (สร้างราว พ.ศ. 2332) พระประธานในพระอุโบสถ เสมาหินรอบอุโบสถเก่า เป็นโบสถ์แบบแท่งสี่เหลี่ยมสมัยลพบุรี กรอบประตูอุโบสถเก่าบริเวณทางเข้า-ออก ทั้งทางด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกมีการประดับตกแต่งด้วยลักษณะเครื่องเคลือบสีที่ฝังอยู่ที่กรอบประตู อีกทั้งยังมีศาลาโรงธรรมสร้างด้วยไม้ที่มีภาพจิตรกรรมเขียนบนเพดาน เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับพุทธประวัติและสัตว์ป่าหิมพานต์ ซึ่งสามารถจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ได้ ด้วยวัดโคกศรีสะเกษเป็นที่รวมจิตใจของคนในชุมชนบ้านโคกสระน้อย ซึ่งมี

ความสอดคล้องกันในด้านประวัติความเป็นมา ที่ทำให้เห็นถึงการใช้ชีวิตและความเลื่อมใสศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อวัด ผู้ศึกษาจึงเห็นความสำคัญที่จะทำให้วัดในชุมชนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น พร้อมกันนี้ผู้ศึกษายังสนใจศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ทั้งในด้านพื้นที่ ด้านการจัดการการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านรายได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดโคกศรีสะเกษ เพื่อศึกษาข้อมูลประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ และประเมินความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยข้อมูลต่าง ๆ จากการศึกษา สามารถจะนำไปเผยแพร่และส่งเสริมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของท้องถิ่น และมอบให้แก่ชุมชนบ้านโคกสระน้อยกับวัดโคกศรีสะเกษเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับหมู่บ้าน วัด รวมถึงผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดโคกศรีสะเกษ ตำบลนกออก อำเภอบึงขชัย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อประเมินความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลนกออก อำเภอบึงขชัย จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ประวัติความเป็นมาของวัดโคกศรีสะเกษ ความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านรายได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

บ้านโคกสระน้อย หมู่ที่ 3 และวัดโคกศรีสะเกษ ตำบลนกออก อำเภอบึงขชัย จังหวัดนครราชสีมา

3. ขอบเขตด้านประชากร

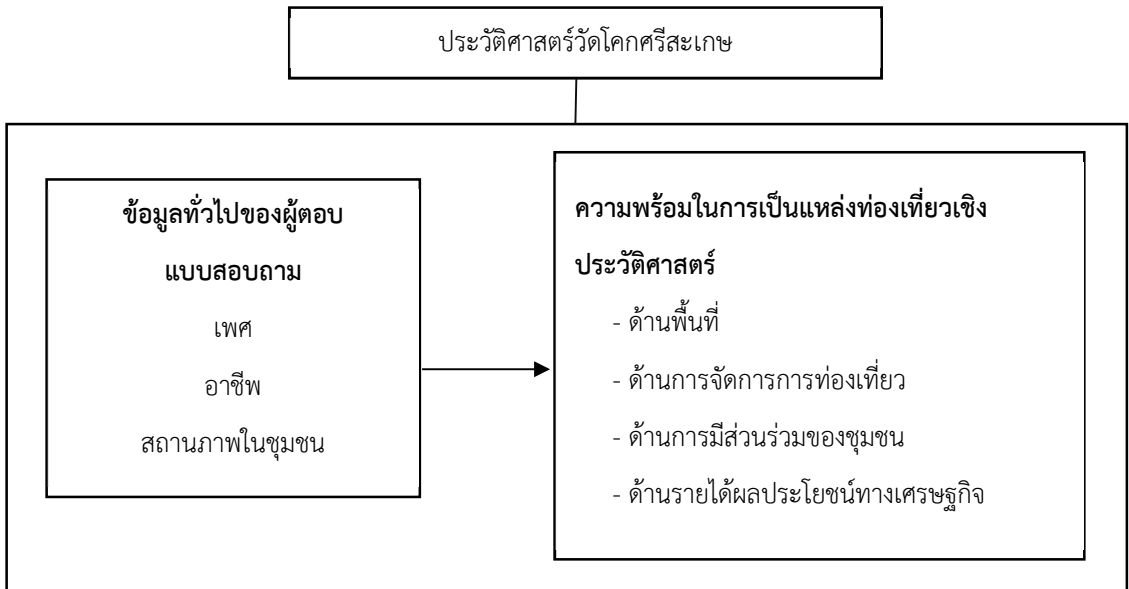
ประชากรที่คณะผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เจ้าของาส ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดโคกศรีสะเกษ ตำบลนกออก อำเภอบึงขชัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 8 คน

กลุ่มที่ 2 ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ชุมชนบ้านโคกสระน้อย ตำบลนกออก อำเภอบึงขชัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 533 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาความพร้อมของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามทฤษฎีองค์ประกอบการท่องเที่ยว ตามแนวคิด Dickman มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-Informant) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ในประเด็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวัดโคกศรีสะเกษ

คณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในประเด็นเกี่ยวกับความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลนกออก อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งแบบสอบถาม (Survey Research) ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อาชีพ และสถานภาพในชุมชน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลนกออก อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและด้านรายได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยที่มาของความพร้อมด้านต่าง ๆ คณะผู้วิจัยได้จากการสอบถามผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ประชาชนชาวบ้าน เมื่อคณะผู้วิจัยได้ข้อมูล จึงนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามความพร้อมด้านต่าง ๆ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจาก 2 แหล่งดังนี้

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ มีขั้นตอนดังนี้

2.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น ได้แก่ เอกสารราชการ เอกสารของวัดโคกศรีสะเกษ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ซึ่งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าอาวาส

2.1.2 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยมีแนวคำถามในการเข้าไปสัมภาษณ์ตามที่ตั้งไว้ล่วงหน้า สำหรับใช้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่ได้ระบุไว้ แนวคำถามการสัมภาษณ์สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประโยชน์ และตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการสัมภาษณ์จะมีประเด็นเกี่ยวกับเรื่องประวัติความเป็นมาของวัดโคกศรีสะเกษ และใช้แบบสอบถามในประเด็นเกี่ยวกับความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร คำบอกเล่าของชาวบ้าน บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัดโคกศรีสะเกษ และความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ รวมถึงการสืบค้นจากฐานข้อมูลออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

นำข้อมูลจากการเก็บข้อมูลปฐมภูมิที่ได้การศึกษาเอกสารหลักฐานชั้นต้น การสัมภาษณ์ และข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการศึกษาเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาจัดเก็บเพื่อทำการวิเคราะห์และแยกแยะข้อมูล เพื่อหาความสัมพันธ์แต่ละประเด็นในการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลประวัติความเป็นมาของวัดโคกศรีสะเกษ ตำบลนอกอก อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา รวมถึงความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น แยกแยะประเด็นทำการตีความจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของบุคคล ประกอบด้วย เพศ อาชีพ และสถานภาพในชุมชน โดยใช้สถิติ การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

3.4 วิเคราะห์เงื่อนไขความพร้อมในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.4 วิเคราะห์ศึกษาวิเคราะห์สมมติฐาน โดยใช้สถิติ t-test, F-test และ ANOVA

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดโคกศรีสะเกษ ตำบลนอกอก อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา

วัดโคกศรีสะเกษ มีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 100 ปี ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 3 บ้านโคกสระน้อย ตำบลนอกอก อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของวัด พบว่า มีเถรคนหนึ่งเป็นชาวมอญอาศัยอยู่ที่บ้านพระเพลิง วันหนึ่งมีโยมนำขุนมาถวายหลวงพ่อ เถรจึงได้แอบลักขโมยกินขุน ที่ญาติโยมนำมาถวายหลวงพ่อโดยไม่ขออนุญาต หลวงพ่อจึงได้ตำหนิเถรที่ได้แอบลักขโมย เถรโกรธที่โดนตำหนิ จึงได้หนีออกจากวัด หลังจากนั้นเถรก็เลยข้ามน้ำมาซึ่งเป็นบริเวณวัดโคกศรีสะเกษ ณ ปัจจุบัน พอมาถึงก็มาจับจองที่ดินบริเวณนี้ทั้งหมด ทำสวน มีสวนมะพร้าวต้นใหญ่ มีต้นไม้ ไม้ผลนานาชนิดที่มีอยู่ในท้องถิ่นหลากหลายชนิดรวมถึงต้น

ขนุนด้วย เทรปลูกขนุนใช้เวลาปลูกนานหลายปี พอขนุนสุกแก่แล้วก็เก็บไปถวายหลวงพ่อกิน บอกหลวงพ่อกว่าผมเอาขนุนมาถวายคิน จากนั้นก็กลับมาอยู่วัดหลายปี และชาวบ้านที่อพยพตามเถรมานั้นก็ได้พากันร่วมแรงร่วมใจทำคูกันเพื่อให้มีน้ำใช้ทำให้ชาวบ้านได้มาอาศัยอยู่ จากนั้นจึงได้สร้างวัดเดิมสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นวัดโคกสระน้อย แล้วชื่อนี้ถูกเปลี่ยนทีหลัง เป็นวัดโคกศรีสะเกษ บ้านโคกสระน้อย แต่วัดนี้มีชื่อจริงว่าโคกศรีสะเกษมาแต่เดิม ทั้ง 200 กว่าปีมาแล้ว ตำนานที่เกี่ยวข้องกับชื่อของวัดโคกศรีสะเกษมีตำนานนางอรพิมได้เดินทางมาสระผมที่นี้ วัดจึงมีคำว่าสระเกศ เล่ากันว่านางอรพิมมาจากครบุรีเพื่อจะเดินทางไปปราสาทปรางค์น้อยผ่านมาหลงป่าอยู่แคว้นนี้และได้มาสระผมที่นี้จากนั้นก็เดินทางต่อไปปราสาทปรางค์น้อย จากนั้นเธอก็ได้ดำเนินสร้างวัดเรื่อยมา มีชาวบ้านนับถือเถรเป็นจำนวนมาก จนวันหนึ่งชาวบ้านลือว่าเถรมีเงินหนึ่งบาตร ท่านก็บอกว่ามี เขาคิดว่าท่านโกหกจึงทำร้ายร่างกายท่านจนเสียชีวิต ส่วนญาติโยมที่อยู่ในหมู่บ้านก็เป็นส่วนที่อพยพตามเถรมา เห็นว่าบริเวณตรงนี้เป็นที่อยู่ของนักปฏิบัติคือผู้บวช เลยจับจองที่ทั้งหมดนี้เพื่อเป็นที่สร้างวัด ญาติโยมจึงได้สร้างสิ่งปลูกสร้างอะไรหลายอย่าง เช่น ศาลาการเปรียญ พอญาติโยมพากันมาสร้างเสร็จ จึงได้มีการก่อสร้างศาลเอาไว้ คือ ศาลปูเถร เพื่อแสดงความเคารพนับถือและเป็นสถานที่สถิตให้กับปู่เถร

วัดนี้มีพื้นที่มากกว่า 100 ไร่ และเจริญรุ่งเรืองมาตามยุคสมัยมาเรื่อย ๆ โดยปัจจุบันนี้เจ้าอาวาสเป็นองค์ที่ 12 ส่วนสมัยที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดคือสมัยหลวงพ่อบัว กล่าวคือ มีการสร้างกุฏิหลังใหญ่ มีศาลาเป็นหอแจก และใช้เป็นสถานที่เรียนในหมู่บ้านนี้ด้วย ที่นี้เป็นสำนักเรียนบาลีที่ใหญ่ที่สุดในอำเภอปักธงชัย มีพระภิกษุสามเณรมาศึกษาเล่าเรียน รวมถึงหลวงพ่อบัวได้มีการสร้างกุฏิที่วัดป่าบนโคกเพื่อให้พระและญาติโยมที่มาบวชที่สนใจในการปฏิบัติไปอยู่ที่นั่น สำหรับชื่อวัดโคกศรีสะเกษยังมีคำบอกเล่าว่ามีผู้ให้ความหมายของคำว่าศรีสะเกษไว้ว่า “จอมแห่งนักปราชญ์” ดังนั้นวัดโคกศรีสะเกษจึงหมายความว่าวัดนี้มีจอมแห่งนักปราชญ์เพราะว่าเป็นสถานศึกษาเรียนบาลีของคนแก่ 1 ที่นี้ แต่หลวงพ่อบัวท่านอายุไม่มาก มีโยมไม่ชอบ เขาจึงเอายาใส่กับอาหารเมื่อท่านฉันอาหารก็โดนยาใส่จึงทำให้มรณภาพ (พระพิพัฒน์อิสริคุณ, สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2565)

ภาพที่ 2 ศาลาหลังเก่าวัดโคกศรีสะเกษเป็นภาพที่นำมาจากเอกสารของวัด
ที่มา: คณะผู้วิจัย

2. ผลการประเมินความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลนกออก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

2.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.4 มีอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 31.3 และมีสถานภาพประชาชนทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 79.0

2.2 ความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลนกออก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$), (S.D. = .57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($x = 3.7$), (S.D. = .57) รองลงมาด้านพื้นที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.6$), S.D. = .48) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.3$), (S.D. = .56) และด้านรายได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.1$), (S.D. = .68) ตามลำดับ

2.3 การวิเคราะห์สมมติฐานความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลนกออก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของบุคคลจำแนกตามเพศ พบว่า เพศที่ต่างกัน ความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลนกออก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน โดยการเปรียบเทียบความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จำแนกตามเพศ ดังนี้ 1. ด้านพื้นที่ 2. ด้านการจัดการการท่องเที่ยว 3. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 4. ด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพศชาย มีค่าเฉลี่ยความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ($\bar{X} = 3.53$), ($\bar{X} = 3.60$), ($\bar{X} = 3.28$), และ ($\bar{X} = 3.15$) ตามลำดับ และ เพศหญิง มีค่าเฉลี่ยความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ($\bar{X} = 3.71$), ($\bar{X} = 3.76$), ($\bar{X} = 3.40$), และ ($\bar{X} = 3.19$) ตามลำดับ ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และรายด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของบุคคลจำแนกตามอาชีพ พบว่า อาชีพต่างกันมีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลนกออก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ LSD การเปรียบเทียบความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จำแนกตามอาชีพ ด้านการจัดการการท่องเที่ยว โดยภาพรวม ดังนี้ คู่ที่ 1 ผู้ที่มีอาชีพรับราชการ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพเอกชน รัฐวิสาหกิจ คู่ที่ 2 ผู้ที่มีอาชีพอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพรับราชการ คู่ที่ 3 ผู้ที่มีอาชีพเอกชน รัฐวิสาหกิจ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว คู่ที่ 4 ผู้ที่มีอาชีพเอกชน รัฐวิสาหกิจ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพนักเรียน นักศึกษา คู่ที่ 5 ผู้ที่มีอาชีพอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพเอกชน รัฐวิสาหกิจ คู่ที่ 6 ผู้ที่มีอาชีพรับจ้าง มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพนักเรียน นักศึกษา คู่ที่ 7 ผู้ที่มีอาชีพอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพรับจ้าง คู่ที่ 8 ผู้ที่มี

อาชีพอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว คู่ที่ 9 ผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพนักเรียน นักศึกษา คู่ที่ 10 ผู้ที่มีอาชีพอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของบุคคลจำแนกตามสถานภาพในชุมชน พบว่า สถานภาพในชุมชน ที่แตกต่างกัน มีผลต่อความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลนกออก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกัน จำแนกตามสถานภาพในชุมชนโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และรายด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทำการทดสอบเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการ LSD พบว่าความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จำแนกตามสถานภาพในชุมชน ด้านพื้นที่ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ารายคู่จำนวน 3 คู่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้ คู่ที่ 1 ผู้ที่มีสถานภาพกรรมการชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ผู้ที่มีสถานภาพผู้นำชุมชน คู่ที่ 2 ผู้ที่มีสถานภาพผู้นำชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ผู้ที่มีสถานภาพองค์กรชุมชน/เครือข่ายองค์กรชุมชน คู่ที่ 3 ผู้ที่มีสถานภาพประชาชนทั่วไป มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ผู้ที่มีสถานภาพผู้นำชุมชน

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดโคกศรีสะเกษ ตำบลนกออก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า วัดโคกศรีสะเกษมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานมากกว่า 100 ปี ผู้ที่ก่อตั้งวัดโคกศรีสะเกษคือ “เธร” ซึ่งสอดคล้องกับงานศิลปะนิพนธ์ของ สุกิมพศ ทองสกล (2552) ที่พบว่า มีเธรอยู่รูปหนึ่งอาศัยอยู่วัดพระเพลิง (วัดหงษ์ธรรมรักษ์จิตาราม) และได้นำขุนที่ญาติโยมมาถวายให้หลวงพ่อมาฉั้น หลวงพ่อเลยตำหนิเธรเลยเธร เธรจึงหนีไปอาศัยอยู่สถานที่หนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นดอนหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าโคก เธรเห็นว่าพื้นที่ตรงนี้อุดมสมบูรณ์จึงทำสวนผลไม้อยู่บริเวณนั้นหนึ่งในผลไม้ที่ปลูกคือขุน พอขุนสูงจึงได้นำขุนไปคั้นหลวงพ่อ ต่อมาชาวบ้านมาอาศัยอยู่บริเวณนี้เป็นจำนวนมากจึงกลายเป็นหมู่บ้าน ซึ่งเรียกว่าบ้านโคก นอกจากนี้ชื่อของวัดโคกศรีสะเกษนั้นมาจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นดอนซึ่งชาวบ้านจะเรียกดอนนี้ว่า “โคก” ส่วนคำว่าสะเกษนั้นมาจากชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งที่เกิดมากบริเวณวัด นั่นคือต้น “การะเกด” หรือที่ชาวบ้านเรียกกันคือ “ต้นสะเกษ” จึงเป็นที่มาของชื่อวัดโคกศรีสะเกษ ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ (ศรีจันทร์ พะนะจะโปะ, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2565) ที่ว่าสมัยที่ผู้คนตายเป็นเด็กบริเวณโบสถ์หลังเก่าจะมีต้นสะเกษ (ต้นการะเกด) เกิดอยู่เป็นจำนวนมาก

2. ผลการประเมินความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลนกออก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพร้อม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางโดยอภิปรายผลเป็นรายด้านดังต่อไปนี้

ด้านพื้นที่ พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสายรุ้ง วงษาไชย (2554) ที่ศึกษาและพบว่า แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน กิจกรรม การเดินทาง และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวขึ้น มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น ในขณะที่สอดคล้องกับ

มาตรฐานศักยภาพการรองรับ ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งความพร้อมในการมีพื้นที่ในการท่องเที่ยวที่คงสภาพในเชิงเกษตรพร้อมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว และมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก

ด้านการจัดการการท่องเที่ยว พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนานันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาคภูมิ ภักวิภาส (2556) พบว่า ศักยภาพในการจัดการนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ได้แก่ การมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกและการรักษาความปลอดภัย ในขณะที่งานวิจัยของมาโนช พรหมบุญ (2556) ได้สรุปว่า นักท่องเที่ยวซึ่งต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ สถานที่จอดรถที่เพียงพอ และป้ายชี้ทางต้องมีความชัดเจน

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงศ์ ฉายแสงประทีป และคณะ (2556) ที่ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะการวางแผนและการประเมินผลของนักท่องเที่ยว ก็คือ การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการประเมินผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และข้อเสนอแนะ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน โดยการที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ตื้นตันต้องควรจะได้รับความคิดเห็นในหลายฝ่าย นั่นคือประชาชนทั่วไปนักท่องเที่ยวที่เป็นกลไกหนึ่ง ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนา

ด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ พบว่า ปรีชา แดงโรจน์ (2544) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญในพื้นที่ ที่การท่องเที่ยวเข้าไปถึงแหล่งและก่อให้เกิดรายได้ในรูปเงินตราเทียบกับการผลิตอื่น ๆ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของระพีพรรณ ทองท้อ และคณะ (2545, อ้างถึงในโสวัตริ ธิ กลาง และคณะ, 2547) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนกว่าด้านอื่น ๆ กล่าวคือผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีอาชีพเสริมใหม่ ๆ และหลากหลายมากขึ้น นอกเหนือจากการทำอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว เช่น การนำสินค้าทางเกษตรกรรมมาแปรรูปขาย หรือใช้ประกอบอาหารเพื่อทำให้เป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. วัดควรมีการใช้ช่องทางการติดต่อที่หลากหลายและมีความทันสมัย โดยมีข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นปัจจุบันตลอดเวลา เช่น การจัดทำเพจใน Facebook การจัดทำเว็บไซต์ของวัด เป็นต้น
2. วัดควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอ
3. ควรมีการศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวในหมู่บ้านโดยรอบ และหมู่บ้านข้างเคียง เพื่อนำไปพัฒนาส่งเสริมรวมถึงขยายโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพงศ์ ฉายแสงประทีป และคณะ. (2556). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในตลาดเก่าบางพลีเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian*, 6(3), น. 637-657.

- ประสิทธิ์ สระทอง. (2560). บทบาทของวัดที่มีต่อสังคมในการก้าวเดินในศตวรรษที่ 21. *Veridian E-Journal*, 10(1), น. 936-951. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://he02.tcithaijo.org/index.php/Neridian-E-Journal/article/view/87737/69217>.
- ปรีชา แดงโรจน์. (2544). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ไพร่ แอนด์ โพร่ พรินติ้ง.
- พระพิพัฒน์อิสรคุณ. (2565). สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2565.
- มานิช พรหมปัญโญ. (2556). แนวทางการบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสู่ประชาคมอาเซียนจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 8(2), น. 36.
- ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ. (2545). *การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา จังหวัดน่าน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- รัตนานันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาคภูมิ ภัคภิลาส. (2556). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าอย่างยั่งยืน. *วารสารวิจัยพัฒนาชุมชน*, 6(1), น. 42-60.
- ศรีจันทร์ พนะจะโปะ. (2565). *ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านโคกสระน้อยและวัดโคกศรีสะเกษ*. (สัมภาษณ์ 28 มกราคม 2565).
- สายรุ้ง วงษาไชย. (2554). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำวัดเชิงทา จังหวัดลพบุรี* (การศึกษาอิสระ). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุกิมพศ ทองสกล. (2552). *การศึกษาคติความเชื่อจากภาพจิตรกรรมภายในศาลาโรงธรรม วัดโคกศรีสะเกษ อำเภอปทุมธานี จังหวัดนครราชสีมา*. (ศิลปะนิพนธ์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- โล้วตรี ณ กลาง และคณะ. (2547). *การศึกษามลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีต่อระบบนิเวศวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- Dickman, C.R. (1996). *Overview of the Impacts of Feral Cats on Australian Native Fauna*. Australian Nature Conservation Agency. Canberra.

ผู้เขียนบทความ

คุณวนิดา คำมณี คุณณกนพร พายขยาย คุณจิราภรณ์ บุตรดี คุณเกียรติศักดิ์ แสนคง คุณติณห์ภัทร์ นิธิธิตเมธานน และคุณรัฐนนท์ ทุดปอ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา อีเมล wanidakam134@gmail.com

ดร.รุจภา ประวงษ์ ดร.คันสนีย์ มณีโชติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วงศ์เยี่ยม อาจารย์หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา อีเมล sunsanee.m@nrru.ac.th

การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับการจัดการเรียนการสอน
ตามรูปแบบ T5 โมเดล ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน
DEVELOPMENT OF ONLINE LESSON WITH T5 MODEL IN CHINESE
LANGUAGE AND CULTURE FOR THAI STUDENT

รุจิรา ศรีสุภา, พชรมน ชื้อสัจจลือสกุล, วรยศ ชื่นสบาย,
วิชมัย อิมวิเศษ และ แก้วตา ลีลาตระการกุล

RUCHIRA SRISUPHA, PACHARAMON SUESAJLUESAKUL, WORAYOT CHUENSABAI,
WITCHAMAI IMVISET AND KAEOTA LEELATRAKARNKUN
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดนครราชสีมา
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

Received: May 10, 2022

Revised: August 19, 2022

Accepted: October 16, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (online course) วิชาวัฒนธรรม ประเพณีจีน และศิลปะจีน เรื่อง ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีนในรูปแบบ T5 Model 2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน และการจัดการเรียนการสอนรูปแบบ T5 Model กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 39 คน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 210130 วิชาวัฒนธรรม ประเพณีจีน และศิลปะจีน จำนวน 2 ห้องเรียน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีนจำนวน 6 เรื่อง แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าการประเมินประสิทธิภาพ ค่าดัชนีประสิทธิผล ผลการวิจัยสรุปได้ บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2 เท่ากับ 81.15/81.28 กลุ่มตัวอย่างมีดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 50.70 ความพึงพอใจต่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน และการจัดการเรียนการสอนรูปแบบ T5 Model ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (4.14)

คำสำคัญ: การพัฒนาบทเรียน บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ภาษาและวัฒนธรรมจีน T5 Model

ABSTRACT

This research aimed to 1. develop an effective online course in Chinese Language and Culture, 2. study learners' satisfaction towards this self-study online course. Samples were bachelor's degree students majoring in Chinese from Faculty of Humanities and Social Sciences in Nakhon Ratchasima Rajabhat University, who enrolled in 210130 Chinese Culture Traditions and Art Course. The research instruments were online pre/post-tests, online quiz (end-of-unit test) and satisfaction questionnaires. Data were analyzed by means, standard deviations and One-sample t-test. Research results were as follows. The online course had efficiency criteria of E1/E2 at 81.15/81.28. Sample learning effectiveness index was 50.70 percent. Learners had high satisfaction level on this online course via T5 model in Chinese language and Culture at mean scores of 4.14.

Keywords: Development of Online Lesson, E- learning System in Chinese Language and Culture Courses, T5 Model

บทนำ

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศที่การติดต่อสื่อสารมีความสะดวกและรวดเร็วมาก อันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และศิลปวัฒนธรรม การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการแข่งขันกับนานาประเทศ การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศจะช่วยให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เหล่านั้นกลายเป็นเรื่องที่ยั่งยืนในประเทศไทย นอกจากภาษาอังกฤษแล้ว ภาษาจีนเป็นอีกภาษาหนึ่งที่มีความสนใจจากผู้เรียนชาวไทย การพัฒนาระบบการสอนภาษาจีนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

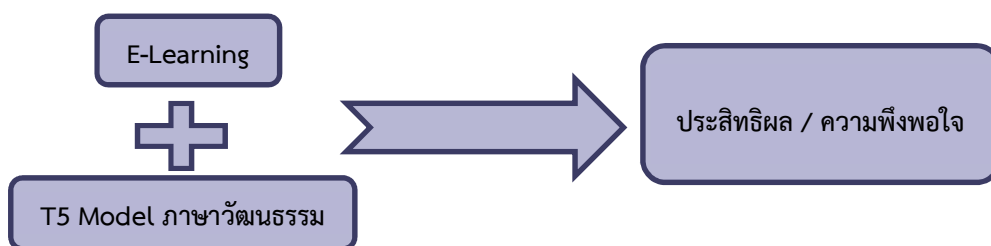
e-learning มาจากคำว่า Electronics Learning ซึ่งหมายถึง การเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านวิดีโอเทปแผ่นซีดี หรือเครือข่ายสารสนเทศที่ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เรียกว่า “ออนไลน์” ซึ่งในปัจจุบันบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงวิธีเรียนที่เป็นอยู่เดิมเป็นการเรียนที่ใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถเรียนตามความสามารถและความสนใจของตน โดยเนื้อหาของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ประกอบด้วยข้อความรูปภาพ เสียง วิดีโอ และมัลติมีเดียอื่น ๆ จะถูกส่งไปยังผู้เรียนผ่าน Web Browser โดยผู้เรียน ผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกคนสามารถติดต่อปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันได้เช่นเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนปกติ บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นการเรียนสำหรับทุกคนทุกที่ และทุกเวลา (สุนีย์ ศิลพิพัฒน์ และคณะ, 2550, น. 8-9) ความสำคัญในการพัฒนาการสอนภาษาจีนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การเรียนวิชาภาษาจีน ไม่สามารถละเลยความรู้ทางด้านวัฒนธรรมจีนได้ เนื่องจากวัฒนธรรมจะแฝงอยู่คู่กับภาษาหนึ่ง ๆ เสมอ ดังนั้นจึงได้เลือกวิชาวัฒนธรรม ประเพณีจีนและศิลปะจีนมาพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ T5 โมเดล ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีนแบบ “T5 model” และบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เข้าด้วยกัน โดยรูปแบบการเรียนการสอนนั้นได้ยึดคำหลัก 5 คำของรูปแบบการเรียนรู้แบบ “T5 model” คือ 1. Tasks คือ ผู้สอนมอบหมายงานให้แก่ผู้เรียน 2. Tutorials คือ ผู้สอนชี้แนะ

ข้อดี-ข้อด้อยของผลงานนั้นๆ 3. Topics คือ ผู้สอนกำหนดเรื่องที่จะเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ด้วยตนเอง 4. Teamwork คือ การอภิปรายงานกลุ่ม และ 5. Tools คือ การทดสอบเพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการสอน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) วิชาวัฒนธรรม ประเพณีจีน และศิลปะจีน เรื่อง ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีนให้มีประสิทธิภาพในรูปแบบ T5 Model
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 หรือนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาวัฒนธรรม ประเพณีจีนและศิลปะจีน รหัสวิชา 210130 สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ปีการศึกษา 2562 ภาคการศึกษาที่ 2 จำนวน 2 หมู่เรียน หมู่เรียนที่ 1 จำนวน 34 คน หมู่เรียนที่ 2 จำนวน 39 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากเลือกกลุ่มตัวอย่าง จากนักศึกษา 2 กลุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 39 คน โดยการทดลองเรียนด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ วิชาวัฒนธรรม ประเพณีจีนและศิลปะจีน ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน ด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบ T5 Model แต่ละครั้งจะมีการทดสอบก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน เพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของบทเรียน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) การเรียนการสอนแบบ T5 model ชุดวิชาภาษาและวัฒนธรรมจีน

ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) การเรียนการสอนแบบ T5 model ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน และความพึงพอใจของผู้เรียนต่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ชุดวิชาภาษาและวัฒนธรรมจีน

3.1.1 ศึกษารูปแบบ และรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ และแนวทางในการผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ

3.1.2 จัดทำเค้าโครงเนื้อหา และจัดลำดับเนื้อหาก่อนหลัง เพื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอน กิจกรรม และการนำเสนออย่างเป็นลำดับขั้นตอน จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาตรวจสอบ

3.1.3 จัดเตรียมทรัพยากรสำหรับใช้ในการสร้างบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ได้แก่ ภาพนิ่ง บันทึกลีขียงคำบรรยาย เสียงดนตรีประกอบ และสร้างภาพเคลื่อนไหวพร้อมบันทึกเป็นไฟล์ในคอมพิวเตอร์ และปฏิบัติการสร้างแบบทดสอบ เมื่อผู้เรียนเรียนชุดภาษาและวัฒนธรรมจีนจบแต่ละบทเรียน ผู้เรียนจะได้ทำแบบทดสอบระหว่างเรียน บทเรียนละ 10 ข้อ รวม 60 ข้อ และหลังจากเรียนจบทั้ง 6 บทเรียนแล้ว ผู้เรียนจะได้ทำแบบทดสอบหลังเรียนทั้งหมด 30 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน

3.1.4 นำบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ที่เสร็จแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญด้าน บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ตรวจสอบ หลังจากปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน มาใช้ในการเรียนการสอนนิสิตวัฒนธรรม ประเพณีจีนและ ศิลปะจีน กับนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 39 คน โดยมีการทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) การทดสอบระหว่างเรียน และมีการทดสอบหลังเรียน (Post-Test)

บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน ได้ดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการดังนี้

3.1.5 ค้นคว้าเรียบเรียงเอกสารเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมจีนครบถ้วนตามหัวข้อที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวไปสร้างเป็นบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) โดยกำหนดหน่วยการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับหลักการสอนแบบ T5 Model

3.1.6 หัวข้อและเนื้อหาที่นักศึกษาหาความรู้ได้

3.1.7 การจัดทำแผนการสอน ผู้สอนจัดทำแผนการสอน โดยในแต่ละบทเรียนกำหนด และออกแบบเนื้อหา รวมถึงกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

3.1.8 การสื่อสารระหว่างผู้สอนและนักศึกษา ผู้สอนแนะนำการเข้าบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ยินดีต้อนรับนักศึกษา รายวิชาวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะจีน
นักศึกษาทุกคนเมื่อได้ทำการส่งงานที่ได้รับมอบหมายแล้ว ให้เริ่มศึกษาบทเรียนบทที่ 4 เรื่อง ประเพณีจีน และทำการอภิปรายความรู้กับเพื่อนในกลุ่มตามที่ได้จัดไว้ หากมีข้อสงสัยกรุณาติดต่ออาจารย์ผู้สอน

3.2 แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

การสร้างแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ให้สอดคล้องกับเนื้อหา จำนวน 30 ข้อแล้วนำข้อสอบที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดผล ทำการประเมิน

3.2.1 การทำแบบทดสอบก่อนเรียน ก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอน นักศึกษาต้องทำแบบทดสอบก่อนเรียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นข้อสอบปรนัยจำนวน 30 ข้อ

3.2.2 การมอบหมายงาน ผู้สอนมอบหมายงานให้นักศึกษาทำการศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อบทเรียนนั้นๆ โดยผู้สอนเป็นผู้แนะนำแหล่งความรู้ แนะนำวิธีสืบค้นข้อมูล

3.2.3 การสังเกตพฤติกรรม ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมการสืบค้นข้อมูลของนักศึกษา จัดบันทึกปัญหาที่พบ

3.2.4 การให้คะแนนและให้ข้อมูลย้อนกลับ

ผู้สอนตรวจสอบผลงานที่นักศึกษาทำส่งจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง พร้อมทั้งให้ข้อมูลและชี้ให้เห็นถึงข้อดีและข้อด้อยของผลงานนั้นๆ

3.2.5. Teamwork การทำงานร่วมกันทั้งผู้สอนและนักศึกษา แบ่งกลุ่มๆละ 4-5 คน เพื่อให้ นักศึกษาทำงานเป็นกลุ่ม มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา นักศึกษาทำการอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับบทเรียนที่ได้เรียน ผ่านมา โดยนักศึกษาแต่ละคนจะต้องแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน และได้รับการประเมินจากเพื่อนในกลุ่ม โดยผู้สอนจะเป็นผู้ดูแลขั้นตอนการจัดกิจกรรม ซึ่งเกณฑ์การประเมินกิจกรรมมี 5 ระดับดังนี้

ระดับ 1 นักศึกษาแสดงความพยายามร่วมกิจกรรมไม่เพียงพอ

ระดับ 2 นักศึกษาได้ประเด็นจากการจัดกิจกรรมแต่ไม่สมบูรณ์

ระดับ 3 นักศึกษามีส่วนร่วมและได้ประเด็นจากการจัดกิจกรรมครบถ้วน

ระดับ 4 นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมดี มีการวิเคราะห์ประเด็นจากการศึกษา

ระดับ 5 นักศึกษา กิจกรรมดีมาก มีการสังเคราะห์โดยนำความรู้จากแหล่งอื่นมาประกอบการอธิบาย

การทำแบบทดสอบระหว่างเรียน หลังการอภิปรายกลุ่มในแต่ละครั้ง นักศึกษาต้องทำแบบทดสอบประจำบทเรียน และเมื่อเรียนครบทั้ง 6 บทเรียนแล้ว นักศึกษาทำแบบทดสอบหลังเรียน โดยผู้สอนจะเป็นผู้ควบคุมเวลาในการทำแบบทดสอบ

3.3 แบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) การเรียนการสอนแบบ T5 model ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูลการทดลอง ประกอบด้วย

4.1.1 การทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre-test) ของกลุ่มตัวอย่าง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลคะแนน ลงในฐานข้อมูลบนคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (Server) ที่ทำการทดลอง นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยแบบทดสอบก่อนเรียนมีเนื้อหาครอบคลุม 6 เรื่อง ได้แก่ อักษรภาษาจีน ภูมิศาสตร์จีน มรดกโลกทางวัฒนธรรมจีน ประเพณีจีน สถาปัตยกรรมจีน และ 12 นักชัตรีจีน โดยมีอาจารย์เป็นผู้ควบคุมการทำแบบทดสอบก่อนเรียน

4.1.2 การทำแบบทดสอบระหว่างเรียน เมื่อนักศึกษาได้เรียนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีนจบในแต่ละเรื่อง และทำการอภิปรายกลุ่มเสร็จเรียบร้อยแล้ว นักศึกษาจะต้องทำแบบทดสอบระหว่างเรียน เพื่อประเมินและวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีอาจารย์เป็นผู้กำหนดระยะเวลาในการทำแบบทดสอบ

4.1.3 การทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) หลังจากที่นักศึกษาได้ศึกษาเนื้อหาครบทั้ง 6 บทเรียนแล้ว ต้องลงมือทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อประเมินและวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์

4.1.4 การประเมินและวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และประสิทธิผลของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ประกอบด้วย ผลคะแนนการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน รวมถึงผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) และการเรียนการสอนแบบ T5 model ด้วยการใช้แบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้สรุปผล

5.1 สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของ บทเรียนเป็นวิธีการหาประสิทธิภาพของสื่อ ใช้การพิจารณาจากการทำแบบทดสอบ โดยแสดงเป็นค่า ตัวเลข 2 ค่า คือ $E_1/E_2 = 80/80$ โดยเกณฑ์ประสิทธิภาพคือ E_1 เป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ และ E_2 เป็นประสิทธิภาพของผลลัพธ์

5.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิผลของบทเรียน คือ ค่าดัชนีประสิทธิผลจะมีค่าอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง 1.00 หากค่าทดสอบก่อนเรียนเป็น 0 และค่าทดสอบหลังเรียน เป็น 0 แสดงว่าบทเรียนที่พัฒนาขึ้นไม่สามารถช่วยให้นักศึกษา มีประสิทธิผลทางการเรียนที่สูงขึ้น หรือนักศึกษาไม่มีพัฒนาการทางการเรียนรู้

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 พัฒนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) วิชาวัฒนธรรม ประเพณีจีน และศิลปะจีน เรื่อง ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีนให้มีประสิทธิภาพในรูปแบบ T5 Model

ตารางที่ 1 การแสดงผลคะแนนก่อนและหลังเรียนเพื่อประเมินประสิทธิภาพบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน

รายการ	N	ผลรวมคะแนนแบบทดสอบ		\bar{X}		ผลต่างของคะแนน	ดัชนีประสิทธิผล
		Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test		
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	39	726	951	18.62	24.38	225	0.507

จากตารางที่ 1 ค่าดัชนีประสิทธิผลมีค่าเท่ากับ 0.507 เมื่อนำมาคำนวณให้อยู่ในรูปของร้อยละเพื่อความเข้าใจต่อค่าประสิทธิผล ด้วยการนำค่าที่ได้คูณด้วยร้อยละ ค่าดัชนีประสิทธิผลจึงมีค่าเท่ากับ 50.70 การวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผลความก้าวหน้าทางพัฒนาการของนักศึกษาเท่ากับ 0.507 หรือคิดเป็นร้อยละ 50.70 แสดงว่านักศึกษา มีความก้าวหน้าทางพัฒนาการการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 50.70

ตารางที่ 2 การแสดงผลการประเมินประสิทธิภาพบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน

N	ประสิทธิภาพของกระบวนการ			ประสิทธิภาพของผลลัพธ์			E ₁ /E ₂
	คะแนน	\bar{X}	E ₁	คะแนน	\bar{X}	E ₂	
	เต็ม			เต็ม			
39	60	48.69	81.15	30	24.38	81.28	81.15/81.28

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนแบบ T5 model และบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีนทั้ง 6 บทเรียน สามารถพัฒนานักศึกษาให้มีความเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ค่าประสิทธิผลของบทเรียนเข้าเกณฑ์มาตรฐาน คือ 81.15/81.28

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในการเรียนรู้หลังจากบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ด้วยรูปแบบ T5 model วิชา ภาษาและวัฒนธรรมจีนแบบเรียนด้วยตนเอง

ตารางที่ 3 ตารางแสดงความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน ด้วยการเรียนการสอนแบบ T5 model

ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์	ความพึงพอใจ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. เนื้อหาในบทเรียนตรงตามจุดประสงค์และมาตรฐานการเรียนรู้	4.10	0.60	มาก
2. อธิบายข้อช่วยของเนื้อหาและแนะนำวิธีการค้นคว้าก่อนการสอน	4.21	0.69	มาก
3. ชี้แจงเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลที่ชัดเจน	4.28	0.64	มาก
4. บทเรียนเข้าใจง่าย มีประโยชน์และช่วยในการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.00	0.72	มาก
5. บทเรียนมีเนื้อหาที่น่าสนใจ ทันสมัย	4.05	0.64	มาก
6. สอนเนื้อหาเป็นไปตามลำดับขั้นตอน เข้าใจง่ายตรงตามเนื้อหาที่กำหนด	4.00	0.64	มาก
7. กิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจ สอดคล้องกับบทเรียนและให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	4.08	0.62	มาก
8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นหาความรู้ด้วยตนเอง	4.15	0.70	มาก
9. มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน	4.13	0.65	มาก
10. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นหรือซักถาม	4.23	0.70	มาก
11. การใช้สื่อดึงดูดผู้เรียน น่าสนใจ ประกอบการสอนอย่างเหมาะสม	4.26	0.67	มาก
12. เปิดโอกาสให้นักศึกษาทำงานร่วมกัน	4.28	0.64	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.14	0.65	มาก

จากตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน ด้วยการเรียนการสอนแบบ T5 model ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{X}=4.14$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อคำถามพบว่า ข้อแจ้งเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลที่ชัดเจน ($\bar{X}=4.28$) เปิดโอกาสให้นักศึกษาทำงานร่วมกัน ($\bar{X}=4.28$) การใช้สื่อดึงดูดผู้เรียน น่าสนใจ ประกอบการสอนอย่างเหมาะสม ($\bar{X}=4.26$) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นหรือซักถาม ($\bar{X}=4.23$) อธิบายข้อสงสัยของเนื้อหาและแนะนำวิธีการค้นคว้าก่อนการสอน ($\bar{X}=4.21$) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}=4.15$) มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน ($\bar{X}=4.13$) เนื้อหาในบทเรียนตรงตามจุดประสงค์และมาตรฐานการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.10$) กิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจ สอดคล้องกับบทเรียนและให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.08$) บทเรียนมีเนื้อหาที่น่าสนใจ ทันสมัย ($\bar{X}=4.05$) บทเรียนเข้าใจง่าย มีประโยชน์และช่วยในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}=4.00$) และสอนเนื้อหาเป็นไปตามลำดับขั้นตอน เข้าใจง่ายตรงตามเนื้อหาที่กำหนด ($\bar{X}=4.00$)

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ T5 โมเดล ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน พบว่า

1. การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน ได้ทำตามขั้นตอนการพัฒนาตามหลักการทำสื่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ เริ่มตั้งแต่เขียนเค้าโครงเนื้อหา และจัดลำดับเนื้อหา ก่อนหลักรวมถึงนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาตรวจสอบความถูกต้อง และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอน โดยได้พัฒนาบทเรียนขึ้นมาทั้งหมด 6 บทเรียน ประกอบไปด้วยอักษรภาษาจีน ภูมิศาสตร์จีน มรดกโลกทางวัฒนธรรมจีน ประเพณีจีน สถาปัตยกรรมจีน และ 12 นักษัตรจีน บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน นี้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด

2. ประสิทธิภาพของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน พบว่า ประสิทธิภาพอยู่ในระดับ 81.15/81.28 (ค่าศึกษาประสิทธิภาพของกระบวนการมีค่าเท่ากับ 81.15 และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับ 81.28) ซึ่งเป็นค่าประสิทธิภาพของบทเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 แสดงว่าบทเรียนมีประสิทธิภาพเหมาะสมสำหรับการใช้ในการเรียนการสอน

3. ความพึงพอใจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 39 คน ที่มีต่อการพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน ด้วยการเรียนการสอนแบบ T5 model พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ซึ่งอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก โดยค่าความพึงพอใจสูงสุด 5 ลำดับแรกคือ 1. ข้อแจ้งเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลที่ชัดเจน ($\bar{X}=4.28$) 2. เปิดโอกาสให้นักศึกษาทำงานร่วมกัน ($\bar{X}=4.28$) 3. การใช้สื่อดึงดูดผู้เรียน น่าสนใจ ประกอบการสอนอย่างเหมาะสม ($\bar{X}=4.26$) 4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นหรือซักถาม ($\bar{X}=4.23$) และ 5. อธิบายข้อสงสัยของเนื้อหาและแนะนำวิธีการค้นคว้าก่อนการสอน ($\bar{X}=4.21$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ T5 โมเดล ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน พบว่า

1. การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีนพบว่า การเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบ T5 Model ช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนรูปแบบการเรียนการสอนระหว่างอาจารย์และนักศึกษามีปฏิสัมพันธ์กันประหนึ่งเหมือนการเรียนการสอนในห้องเรียน ขณะเดียวกันการเรียนการสอนแบบออนไลน์เหมาะกับนักศึกษาที่มีความรับผิดชอบและมีความพร้อมทางด้านอินเทอร์เน็ต รวมถึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนักศึกษาที่ทำงานพิเศษสามารถเข้ามาทบทวนและเรียนซ้ำได้ตลอดเวลา ดังนั้นการพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีนมีประโยชน์ต่อการเรียนสำหรับนักศึกษาและบุคคลทั่วไปที่ต้องการศึกษาได้ตลอดเวลา

2. ประสิทธิภาพของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน แบบเรียนด้วยตนเอง พบว่ามีค่าประสิทธิภาพของบทเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน ในระดับ 81.15/81.28 แสดงว่าตัวบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนแบบ T5 model ยังช่วยส่งเสริมให้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนีย์ ศิลพิพัฒน์ และคณะ (2550) ที่ได้ทดลองใช้ T5 Model มาพัฒนาการเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

3. ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ชุดภาษาและวัฒนธรรมจีน ด้วยการเรียนการสอนแบบ T5 model พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ซึ่งอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก เนื่องจากการเรียนการสอนมีการปฏิสัมพันธ์กันประหนึ่งเหมือนในห้องเรียนระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และนักศึกษากับนักศึกษด้วยกัน เมื่อนักศึกษาเรียนรู้ด้วยตัวเองแล้วเกิดข้อสงสัย สามารถนำข้อสงสัยนั้นมาถามอาจารย์หรืออภิปรายกับเพื่อนร่วมกลุ่ม ดังนั้นเมื่อนักศึกษาเข้าใจในบทเรียนทำให้นักศึกษาเกิดแรงจูงใจและความชอบในเรื่องนั้นส่งผลต่อความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เป็นไปในทางที่ดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานวิจัย

1.1 ระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ที่มีอยู่ในระบบการเรียนการสอนออนไลน์ในปัจจุบันนั้น ส่วนใหญ่เน้นข้อมูลที่มีลักษณะเป็นตัวอักษร ผู้สอนควรเพิ่มข้อมูลการเรียนการสอนรูปแบบวีดิทัศน์ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และเพื่อให้ทันสมัยเหมาะกับยุคปัจจุบันยิ่งขึ้น

1.2 การรายงานผลที่พัฒนาการเรียนการสอนแบบออนไลน์นั้นยังต้องเพิ่มขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาเพิ่มในส่วนของรูปแบบ ทั้งหน้าจอและตัวอักษร รวมถึงสีสรรที่เป็นมาตรฐาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ระบบการเรียนออนไลน์เป็นระบบใหม่ที่ยังต้องพัฒนาให้เข้ากับบริบทและความต้องการของผู้เรียนในด้านความสนใจแขนงอื่น ๆ เพิ่มเติม โดยอาจจะออกแบบระบบการเรียนออนไลน์ที่มีเทคนิคการนำเสนอที่แปลกใหม่ออกไป เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น

2.2 พัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ให้สามารถทำงานได้บนมือถือ เนื่องจากปัจจุบันนักศึกษามีจำนวนมากใช้อุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ในการเรียน

2.3 เพิ่มสื่อการสอน อาทิ การเล่นเกมเกี่ยวกับเนื้อหา นั้น ๆ เพื่อเชื่อมโยงกับแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย

เอกสารอ้างอิง

- จินตวีร์ คล้ายสังข์. (2555). *อีเลิร์นนิ่งคอร์สแวร์ : แนวคิดสู่การปฏิบัติสำหรับการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่งในทุกระดับ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ซัลซาบีลา สาและ. (2561). *ผลของการจัดการเรียนรู้เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ ตามแนวคิดห้องเรียนกลับทางร่วมกับโมเดล T5 แบบกระต่ายที่มีต่อความสำเร็จของชั้นงาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความรับผิดชอบต่อการเรียน และความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดปัตตานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- ทีศนา แคมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเจตน์ อูระศิลป์ และศักดิ์ศรี สุภาจร. (2554). การเปรียบเทียบมโนคติก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง พันธะเคมี ตามโมเดลการเรียนรู้ T5 แบบกระต่าย โดยศึกษากับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธารทองพิทยาคม. *วารสารวิจัย มข*, 1(1), น. 39-57.
- สุนีย์ ศิลพิพัฒน์ และคณะ. (2550). *การเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศโดยใช้ T5 Mode* (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ผู้เขียนบทความ

ดร.รุจิรา ศรีสุภา ดร.พชรมน ซื่อสัจจิสกุล อาจารย์วรยศ ชื่นสบาย อาจารย์วิชฌัย อิมวิเศษ และ อาจารย์แก้วตา ถีลาตระการกุล อาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา อีเมล ruchira.s@nrru.ac.th

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา โดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL QUALITY MANAGEMENT MODEL USING THE
SCHOOL GROUP AS THE BASE OF SCHOOLS UNDER THE NAKHONRATCHASIMA
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

พิชญ์ลีชา พงษ์พันแพงพงา, วิภาส ทองสุทธิ, กฤษณา วัฒนศักดิ์ และ วิรัชพัชร วงศ์วัฒน์เกษม
PITCHSICHA PONGPANPAENGPANGA, WIPHA THONGSUTH, KRISADA WATTANASAK
AND IRANPHAT WONGWATKASEM
วิทยาลัยนครราชสีมา
LECTURER OF NAKHONRATCHASIMA COLLEGE
จังหวัดนครราชสีมา
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

Received: August 22, 2022

Revised: September 13, 2022

Accepted: February 20, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 การวิจัยดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 197 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 3 ด้าน คือ 1. ด้านการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา จำนวน 74 ข้อ 2. ด้านการพัฒนาคุณภาพ จำนวน 74 ข้อ 3. ด้านส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา จำนวน 35 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.21–0.88 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96, 0.98, 0.94 ตามลำดับ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 26 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : PNI_{modified})

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 มี 3 องค์ประกอบหลัก 26 องค์ประกอบย่อย 167 รายการ

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่า

2.1 รูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 มี 3 องค์ประกอบหลัก 26 องค์ประกอบย่อย 167 รายการ

2.2 คู่มือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่า

3.1 รูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

คำสำคัญ: คุณภาพการศึกษา/กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน การพัฒนารูปแบบ

ABSTRACT

The purpose of this research was to develop a model of educational quality management by using school groups as the base of schools under the NakhonRatchasima Primary Educational Service Area Office 1. The research was conducted in 3 steps : Step 1 Study of needs and necessities of educational quality management by using school groups as the base. Step 2 Creating a model of educational quality management by using school groups as the base. Step 3 Checking the suitability and feasibility of the model. The sample was 197 School administrators. The research instrument was a questionnaire, consisting of 3 aspects: 1. 74 questions on the promotion of educational opportunities. 2. 74 questions on quality development. 3. 35 questions on the enhancement of educational administration efficiency. The discrimination ranged from 0.21–0.88 and there liability were 0.96, 0.98, 0.94, respectively. The opinion questionnaire of educational institution administrators consisted of 26 items. Standard deviation and Modified Priority Needs Index: PNI modified.

The results showed that

1. Results of a study on the needs and necessities of educational quality management by using school groups as the base of schools, under the NakhonRatchasima Primary Educational Service Area Office 1, have 3 main components, 26 subcomponents and 167 items.

2. The results of creating a model for educational quality management by using a group of schools as the base of schools, under the NakhonRatchasima Primary Educational Service Area Office 1, found that;

2.1 Educational quality management model using school groups as the base of schools, under the NakhonRatchasima Primary Educational Service Area Office 1, has 3 main components 26 subcomponents and 167 items.

2.2 Educational quality development manual by using school groups as the base of schools, under the NakhonRatchasima Primary Educational Service Area Office 1, is appropriate at the highest level.

3. The results of the assessment of the appropriateness and feasibility of the educational quality management model using school groups as the base of schools, under the NakhonRatchasima Primary Educational Service Area Office 1, found that

3.1 Educational quality management model using school groups as the base of schools, under the NakhonRatchasima Primary Educational Service Area Office 1, is appropriate and feasible to the greatest extent.

3.2 The administrators of the educational institutions strongly agree with the model of educational quality management by using school group as the base of schools under the NakhonRatchasima Primary Educational Service Area Office 1.

Keywords: Educational Quality/School-Based Group, Model Development

บทนำ

กรอบแนวคิดของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มุ่งเน้นให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์หลักของการจัดการศึกษา 6 ประการคือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 จัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาในระยะ 20 ปีไว้ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1. ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างทั่วถึง 2. ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม 3. ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถและเต็ม ตามศักยภาพ 4. ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการ

พัฒนาผู้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย 5. ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2564 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยรวม 44.62 วิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า วิชาภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ย 56.20 วิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ย 43.55 วิชาคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ย 29.99 และวิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 38.78 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งได้ทำการทดสอบ 4 วิชา คือ วิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า วิชาภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ย 54.29 วิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ย 34.38 วิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 25.46 และวิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 29.89 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) ซึ่งให้เห็นว่าคุณภาพการศึกษาของประเทศมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ต่ำ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ องค์การมหาชน, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 บริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเมืองนครราชสีมาและอำเภอโนนสูง จำนวน 197 โรงเรียน โดยดำเนินการบริหารจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 รวมทั้งนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งผลจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ในปีการศึกษา 2564 พบว่า ยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด โดยเฉพาะผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนน 4 วิชาเท่ากับ 44.62 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนน 4 วิชาเท่ากับ 29.66 ซึ่งทั้งระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 เมื่อพิจารณาผลการทดสอบเป็นรายโรงเรียน พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบของโรงเรียนที่อยู่ในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันแต่มีผลการทดสอบแตกต่างกันในระดับสูง จากผลการนิเทศ กำกับและติดตามการบริหารจัดการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่าโรงเรียนในแต่ละแห่งบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามกรอบและความต้องการของโรงเรียน โดยไม่มีแนวทางในบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียน รวมถึงโรงเรียนไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน เป็นเหตุให้ผลการจัดการศึกษาในภาพรวมของโรงเรียนในภาพรวมไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1, 2565)

จากปัญหาด้านคุณภาพการจัดการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนระดับอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา รวมถึงสถาบันการศึกษาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 เกิดความตระหนักในการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา จึงมีความต้องการเพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ที่หลากหลายวิธีเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น ซึ่งเน้นการ

ปรับปรุงที่ผลผลิตโดยตรง ทั้งด้านความคิด ความรู้และทักษะความสามารถ รวมถึงด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการจัดการศึกษาให้เกิดผลสำเร็จและมีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องมีรูปแบบในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต่อไป ซึ่งจากการวิเคราะห์สภาพบริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่า มีบริบทที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการบริหารจัดการโดยกระจายอำนาจที่ยึดพื้นที่เป็นศูนย์กลาง อันเป็นกลไกสำคัญในการกระจายความเจริญและโอกาสทางการศึกษาสู่ภูมิภาค รวมถึงเป็นการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการทำงานในพื้นที่และการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับต่าง ๆ เพื่อบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยทำให้ได้รูปแบบในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ คุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้เรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 อีกทั้งผู้วิจัยเชื่อว่าถ้ามีรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมและชัดเจน จะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 เป็นไปอย่างได้มาตรฐาน มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา โดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา โดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1
3. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยดำเนินการในปีการศึกษา 2565 แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบและรายการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

1. แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพ การศึกษา แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กลยุทธ์สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อแยกแยะประเด็นต่าง ๆ แบบ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การอ่าน การสัมภาษณ์ การสรุปตามเนื้อหาเอกสารและแยกตาม ประเด็นสาระต่าง ๆ เพื่อกำหนดประเด็นตามองค์ประกอบและรายการต่าง ๆ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการสังเคราะห์เนื้อหาเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลและสาระรายประเด็น กำหนดประเด็นเป็นองค์ประกอบและรายการของการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดย ใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

1. แหล่งข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ปีการศึกษา 2565 รวม 218 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนละ 1 คน รวม 197 คน (โดยการเลือกแบบเจาะจง)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ สอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐานของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ใน 3 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริม โอกาสทางการศึกษา จำนวน 74 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.21–0.81 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ด้านการ พัฒนาคุณภาพการศึกษา จำนวน 74 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.28 – 0.88 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 และ ด้านส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา จำนวน 35 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.28–0.77 ค่าความ เชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่ม โรงเรียนเป็นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

นำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่ม โรงเรียนเป็นฐาน มาดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่ม โรงเรียนเป็นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 เพื่อจัดเรียงลำดับความสำคัญของ ความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : PNI_{modified}) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่า PNI_{Modified} ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (สุวิมล ว่องวานิช, 2550)

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ดำเนินการ 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยการนำผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ในขั้นตอนที่ 1 มาเป็นกรอบในการยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยกำหนดรายด้านของรูปแบบเป็น 3 ด้านคือ ด้านการส่งเสริมด้านโอกาสทางการศึกษา ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 นำร่างรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ไปจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 อย่างกว้างขวาง ละเอียดและลึกซึ้ง

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและประเมินความเหมาะสมของคู่มือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ระยะที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

1. เป็นการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

1.1 แหล่งข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเอิร์ท (Likert) สอบถามความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของรายการปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ใน 3 ด้าน ดังนี้

1.2.1 ด้านการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา จำนวน 71 รายการ

1.2.2 ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จำนวน 67 รายการ

1.2.3 ด้านส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา จำนวน 29 รายการ

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

2. การสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

2.1 แหล่งข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 จำนวน 197 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่ต่อรูปแบบการบริหารจัดการ คุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 โดยนำเอาองค์ประกอบย่อยของรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียน เป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 มาสร้างเป็นข้อคำถาม ของแบบสอบถามความคิดเห็น โดยสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิกเอิร์ต (Likert) คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็น ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 26 ข้อ

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็น ฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 มี 3 องค์ประกอบหลัก 26 องค์ประกอบย่อย 183 รายการ

2. รูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 มี 3 องค์ประกอบหลัก 26 องค์ประกอบย่อย 167 รายการ ดังนี้

2.1 องค์ประกอบหลักที่ 1 การส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา มี 6 องค์ประกอบย่อย 71 รายการ

2.1.1 องค์ประกอบย่อยที่ 1.1 การเกณฑ์นักเรียนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มี 13 รายการ

2.1.2 องค์ประกอบย่อยที่ 1.2 การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ที่สะท้อนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มี 16 รายการ

2.1.3 องค์ประกอบย่อยที่ 1.3 การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาอย่าง มีประสิทธิภาพ มี 12 รายการ

2.1.4 องค์ประกอบย่อยที่ 1.4 การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา มี 8 รายการ

2.1.5 องค์ประกอบย่อยที่ 1.5 ส่งเสริม สนับสนุน นิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี 12 รายการ

2.1.6 องค์ประกอบย่อยที่ 1.6 ความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี 10 รายการ

2.2 องค์ประกอบหลักที่ 2 การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา จำนวน 14 องค์ประกอบย่อย 67 รายการ

2.2.1 ด้านคุณภาพครูผู้สอน จำนวน 8 องค์ประกอบย่อย 38 รายการ

2.2.1.1 องค์ประกอบย่อยที่ 2.1 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2560) และจุดเน้นของสถานศึกษามี 5 รายการ

2.2.1.2 องค์ประกอบย่อยที่ 2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มี 6 รายการ

2.2.1.3 องค์ประกอบย่อยที่ 2.3 การใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม รวมถึงการนำบริบทและภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ มี 4 รายการ

2.2.1.4 องค์ประกอบย่อยที่ 2.4 การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสร้างนวัตกรรม เพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มี 5 รายการ

2.2.1.5 องค์ประกอบย่อยที่ 2.5 การบริหารจัดการชั้นเรียนและสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกส่งเสริม การเรียนรู้อย่างมีความสุข มี 4 รายการ

2.2.1.6 องค์ประกอบย่อยที่ 2.6 ครูมีการวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการที่หลากหลายมีการสะท้อนผลการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงและพัฒนานักเรียน มี 4 รายการ

2.2.1.7 องค์ประกอบย่อยที่ 2.7 การวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนและพัฒนานักเรียน มี 5 รายการ

2.2.1.8 องค์ประกอบย่อยที่ 2.8 การพัฒนาเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ มี 5 รายการ

2.2.2 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนห้องเรียนคุณภาพ มี 2 องค์ประกอบย่อย 9 รายการ

2.2.2.1 องค์ประกอบย่อยที่ 2.9 การส่งเสริมสนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาห้องเรียนคุณภาพ มี 4 รายการ

2.2.2.2 องค์ประกอบย่อยที่ 2.10 การสร้างขวัญกำลังใจเพื่อการพัฒนาห้องเรียนคุณภาพ มี 5 รายการ

2.2.3 ด้านคุณภาพนักเรียน มี 4 องค์ประกอบย่อย 20 รายการ

2.2.3.1 องค์ประกอบย่อยที่ 2.11 นักเรียนมีความรู้ ความสามารถตามหลักสูตรแกนกลาง 2551 (ปรับปรุง 2560) มี 5 รายการ

2.2.3.2 องค์ประกอบย่อยที่ 2.12 นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มี 5 รายการ

2.2.3.3 องค์ประกอบย่อยที่ 2.13 นักเรียนมีทักษะการสื่อสาร ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ มี 5 รายการ

2.2.3.4 องค์ประกอบย่อยที่ 2.14 นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มี 5 รายการ

2.3 องค์ประกอบหลักที่ 3 การส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา มี 6 องค์ประกอบย่อย 29 รายการ

2.3.1 องค์ประกอบย่อยที่ 3.1 ด้านการจัดระบบเทคโนโลยีดิจิทัล มี 5 รายการ

2.3.2 องค์ประกอบย่อยที่ 3.2 ห้องเรียน/ห้องปฏิบัติการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) ในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและบริหารจัดการ มี 4 รายการ

2.3.3 องค์ประกอบย่อยที่ 3.3 ระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนเป็นระบบดิจิทัลปัจจุบัน สอดคล้องกับหน่วยงานต้นสังกัด มี 5 รายการ

2.3.4 องค์ประกอบย่อยที่ 3.4 เครือข่าย (Network) สนับสนุนการจัดการศึกษา ในการประสานความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ร่วมกันด้วยระบบเทคโนโลยีดิจิทัล มี 5 รายการ

2.3.5 องค์ประกอบย่อยที่ 3.5 ด้านนำเทคโนโลยีดิจิทัล ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา มี 5 รายการ

2.3.6 องค์ประกอบย่อยที่ 3.6 ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 5 รายการ

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่า

3.1 องค์ประกอบหลักที่ 1 การส่งเสริมด้านโอกาสทางการศึกษาภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีความเป็นได้อยู่ในระดับมากที่สุด

3.2 องค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีความเป็นได้อยู่ในระดับมากที่สุด

3.3 องค์ประกอบหลักที่ 3 การส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีความเป็นได้อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

อภิปรายผล

การรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้โดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 มีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้โดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่า รายการที่มีค่าความต้องการจำเป็น ผ่านเกณฑ์ .20 ขึ้นไป 167 รายการ จำแนกเป็น ด้านการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา จำนวน 71 รายการ ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา จำนวน 67 รายการ ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา จำนวน 29 รายการ เป็นเพราะว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ในการดำเนินการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาที่ผ่านมาโรงเรียนแต่ละแห่งได้ดำเนินการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาด้วยวิธีการหรือแนวทางของตนเอง ตามบริบทหรือสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งจากการสอบถามสภาพปัจจุบันการ

ปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน ซึ่งให้เห็นว่าปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติตามรายของรูปแบบที่สร้างขึ้นจำนวนน้อยและมีความต้องการปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด จากสภาพปัจจุบันที่อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลให้ผลการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น มีรายการของรูปแบบผ่านเกณฑ์ในระดับ .20 ขึ้นไป จำนวน 167 รายการ จาก 183 รายการ คิดเป็นร้อยละ 91.26 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง ซึ่งให้เห็นว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 มีความต้องการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐานในระดับสูงมาก เป็นเพราะว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ส่วนมากไม่มีแนวทางหรือรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน ดังนั้นจึงมีความต้องการที่จะนำรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ไปใช้ในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วชิรตล คำศิริลักษณ์ (2559) ที่ได้พัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้าง ความรับผิดชอบ การมีวินัย การใฝ่เรียนรู้การประหยัด/อยู่อย่างพอเพียง และการตรงต่อเวลา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. รูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ที่สร้างขึ้นมี 3 องค์ประกอบหลัก 26 องค์ประกอบย่อย รายการปฏิบัติ 167 รายการ รูปแบบดังกล่าวผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อชี้แนะพร้อมทั้งมีการปรับเปลี่ยนข้อความของรายการปฏิบัติให้ชัดเจนมากขึ้น โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ข้อสรุปให้ปรับปรุงแก้ไขทั้ง 3 องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบหลักที่ 1 การส่งเสริมด้านโอกาสทางการศึกษา ปรับปรุงข้อความเพื่อนำสู่การปฏิบัติ จำนวน 50 รายการ ตัดออก 2 รายการ ซึ่งมีรายการที่นำไปใช้ในการปฏิบัติ จำนวน 71 รายการ องค์ประกอบหลักที่ 2 การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา มีการปรับปรุงข้อความของรายการเพื่อนำสู่การปฏิบัติ จำนวน 52 รายการ ซึ่งมีรายการที่นำไปใช้ในการปฏิบัติ จำนวน 67 รายการ องค์ประกอบหลักที่ 3 การส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา มีการปรับปรุงข้อความของรายการเพื่อนำสู่การปฏิบัติ จำนวน 23 รายการ ซึ่งมีรายการที่นำไปใช้ในการปฏิบัติ จำนวน 29 รายการ สอดคล้องกับเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2555) ที่กล่าวถึงการสนทนากลุ่มไว้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการประเมินทางการศึกษา คือ การวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษาโดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นวิธีที่นิยมใช้และมีความเชื่อถือได้เป็นการค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือหรือยังไม่แน่ชัด การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการตัดสินใจโดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขานั้น ๆ หรือในวิชาชีพนั้นเป็นอย่างดีเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ผลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทำให้ได้นวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้ตรงกับสภาพหรือบริบทของสิ่งที่ต้องการพัฒนา และยังสอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 (2563) ที่ได้กล่าวถึงการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ว่าเป็นการรู้ทันสิ่งต่าง ๆ เป็นคุณลักษณะพื้นฐานของผู้ทรงคุณวุฒิ การให้ความสำคัญกับผู้รู้หรือผู้ทรงคุณวุฒิในการใช้วิจารณ์ วิเคราะห์ วิจัยอย่างลึกซึ้งในประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจมาให้พิจารณาเพื่อให้ได้ข้อสรุป

ที่มีประสิทธิภาพหรือความเหมาะสมของสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้ง โดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงมาวินิจฉัย เนื่องจากไม่สามารถวัดคุณค่าได้จากเครื่องมือวัดใด ๆ นอกจากการใช้วิจารณ์ญาณของผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ดังนั้นการใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ที่ผู้วิจัยใช้ในการปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา โดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ครั้งนี้จึงได้ข้อมูลและสารสนเทศที่สำคัญและนำมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา โดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิผลตามที่ปรากฏ ก่อนที่จะนำไปใช้กับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ต่อไป

3. คู่มือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เป็นเพราะว่า ในการดำเนินการสร้างคู่มือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบย่อยที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการใช้รูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 รวมถึงผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน แล้วนำมาจัดทำเป็นองค์ประกอบของคู่มือดังกล่าว ผลการประเมินคู่มือจึงมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับพระสุทธธู อธิปถโย (ศิลาศิลป์) (2560) ที่ได้พัฒนารูปแบบโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักวัชรธรรม โดยผู้วิจัยได้นำสาระของรูปแบบจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะแล้วนำไปปรับปรุง แล้วนำไปสร้างเป็นรูปแบบโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักวัชรธรรม ผลการประเมินความเหมาะสมรูปแบบพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด

4. รูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในการสร้างรูปแบบดังกล่าวผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ได้แนวปฏิบัติหรือข้อปฏิบัติที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำรายการดังกล่าวไปสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์กับผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 197 โรงเรียน เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 เพื่อให้ได้องค์ประกอบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาที่ตรงกับสภาพของโรงเรียน รวมถึงนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นมาร่างเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 และนำร่างรูปแบบดังกล่าวจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คนเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน อย่างกว้างขวาง ละเอียดและลึกซึ้ง เพื่อให้ได้รูปแบบที่มี

ประสิทธิภาพ และจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร จำนวน 189 คน เห็นด้วยอย่างยิ่งกับรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ดังนั้นผลการประเมินจึงมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยชูลีกร สายเกียรติวัตติ (2556) ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมทัศนคติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 2 โดยดำเนินการพัฒนารูปแบบตามกระบวนการ เริ่มจากการวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น การศึกษาความต้องการในการใช้รูปแบบการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ การปรับปรุงรูปแบบ การประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎี ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับ มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กลุ่มโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ควรนำ รูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 นี้ไปใช้ในบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา อีกทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการนิเทศ ติดตามการพัฒนา คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็น ฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ไปบูรณาการร่วมกับ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายและเกิด ความยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 เพื่อให้สถานศึกษาได้พัฒนาปัจจัยดังกล่าวให้ บรรลุสู่คุณภาพยิ่งขึ้น

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 เพราะโรงเรียนขนาด เล็กมีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพศึกษามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาด กลาง ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะทำให้ได้รูปแบบเพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ตรงกับสภาพและบริบทของโรงเรียน ขนาดเล็ก อันจะส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพการศึกษาสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชูลีกร สายเกียรติวิติ. (2556). *การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมโมทัศน์ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 2*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนครสวรรค์).
- พระธรรมาธิปถุญ (ศิลาศิลป์). (2560). *การพัฒนา รูปแบบโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตตามหลักคุณธรรม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- วชิรตล คำศิริลักษณ์. (2559). “การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น”. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 6(1), น. 97-105.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2565). *สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดี้น พื้นฐาน (O-NET)*. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2565, จาก <http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Login.aspx>.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. (2565). *รายงานการวิเคราะห์ผลการทดสอบทาง การศึกษาระดับชาติดี้น พื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการทดสอบเป็นฐาน*. นครราชสีมา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2560 (IMD 2017)*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 37. (2563). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. กลุ่มนโยบายและแผน. แพร่: สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 37
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2555). *หลักการบริหารการศึกษา : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิง.

ผู้เขียนบทความ

อาจารย์พิชญ์ลีษา พงษ์พันแพงพงา อาจารย์วิภาส ทองสุทธิ อาจารย์กฤษฎา วัฒนศักดิ์ และ อาจารย์วิรัชพัชร วงศ์วัฒน์เกษม อาจารย์ประจำวิทยาลัยนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา อีเมล human.journal@nrnu.ac.th

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครอง
เด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ
ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

DEVELOPING A MODEL OF EDUCATIONAL INSTITUTION MANAGEMENT TO HELP
AND PROTECT ETHNIC STUDENTS IN THE SITUATION OF THE EPIDEMIC OF
CORONA VIRUS DISEASE 2019 (COVID-19) IN BAN BOLUANG SCHOOL,
CHIANG MAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5

กิตติยพันธ์ ปันแก้ว
KITTIYAPAN PANKAEW
โรงเรียนบ้านบ่อหลวง
BAN BOLUANG SCHOOL
จังหวัดเชียงใหม่
CHIANG MAI PRIMARY

Received: August 10, 2022

Revised: November 3, 2022

Accepted: February 14, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ 2. สร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ 3. ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์และ 4. ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน มีความต้องการแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, $S.D=0.54$)

2. รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มี 5 องค์ประกอบ คือ 1. การบริหารแบบมีส่วนร่วม 2. การดูแลและช่วยเหลือเด็กนักเรียน 3. การสร้างความปลอดภัย 4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ 5. การคุ้มครองเด็กนักเรียน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียน พบว่าโรงเรียนปฏิบัติตามรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด มีการปรับปรุงรายการของรูปแบบ จำนวน 14 รายการ

4. ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า 1. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบในระดับมากที่สุด 2. นักเรียนปลอดภัยจากการแพร่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ร้อยละ 99.67 3) นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง
คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการบริหาร โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ABSTRACT

This research aimed to develop a management model for helping and protecting ethnic students in the situation of the epidemic of coronavirus disease 2019 (COVID-19) in Ban Boluang School, Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5.

The research objectives were: 1. to study the needs for school management to help and protect ethnic students. 2. to create a model for school management to help and protect ethnic students. 3. try out the school management model to help and protect ethnic students. 4. to evaluate educational institution management models to help and protect ethnic students.

The results showed that

1. School administrators, teachers, basic education committees and parents' needs for management guidelines of educational institution to help and protect students were at the highest level. ($\bar{X} = 4.58$, S.D=0.54)

2. The model of educational institution management to help and protect students in the situation of the epidemic of coronavirus disease 2019 (COVID-19) consisted of 5 components: 1. Participatory management 2. Watching and helping students 3. Safety building 4. Organizing learning activities in accordance with the situation, and 5. Protecting students.

3. The results of the school management model trial to help and protect students showed that schools followed the model at the highest level. There were 14 items of improvement.

4. The results of the model assessment showed that 1) educational institute administrators, teachers, basic education committees, parents and students were satisfied with the model at the

highest level. 2) The students were safe from the spread of coronavirus disease 2019 (COVID-19) at 99.67%. 3) Ethnic students had quality of life at a high level.

Keywords: Development of Educational, Corona Virus Disease 2019 (Covid-19)

บทนำ

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 19) ทำให้มีจำนวนผู้ติดเชื้อกระจายไปทั่วทุกพื้นที่ทำให้เกิดภาวะหยุดชะงักและไม่สามารถดำเนินภารกิจต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างราบรื่นได้ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม การท่องเที่ยว รวมถึงระบบการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ประกาศนโยบายปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2565 โดยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยมีคุณภาพที่ดี ตามมาตรฐาน จึงมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็น “การศึกษาวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” จึงได้ประกาศนโยบายการจัดการศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความปลอดภัย โดยพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้ผู้เรียน 2. ด้านโอกาส สนับสนุนให้เด็กปฐมวัยได้เข้าเรียนทุกคน มีพัฒนาการที่ดี พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน เพื่อป้องกันเด็กนักเรียนไม่ให้ออกจากระบบการศึกษา รวมทั้งช่วยเหลือเด็กตกหล่น และเด็กออกกลางคันให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียม 3. ด้านคุณภาพ โดยส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะการเรียนรู้และทักษะที่จำเป็นของโลกในศตวรรษที่ 21 และ 4. ด้านประสิทธิภาพ พัฒนาระบบบริหารจัดการโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน มีนวัตกรรมเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนบนฐานข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ทันสมัย และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563, น. 2-3)

ปี พ.ศ. 2563 โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ได้เผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติได้ จึงส่งผลกระทบต่อการศึกษา ทั้งผลกระทบต่อเด็กนักเรียน ผู้ปกครองและครู โดยเฉพาะเด็กนักเรียน เพราะผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านบ่อหลวงทั้งหมดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความเชื่อ และภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมา รวมถึงครอบครัวมีฐานะยากจน ทำให้เกิดปัญหาในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) แต่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนจำเป็นต้องดำเนินการต่อมิให้หยุดชะงักเพราะจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายในการจัดการเรียน การสอนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามแนวคิด “การเรียนรู้นำการศึกษา โรงเรียนอาจหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ต้องการให้มีการเรียนการสอนที่โรงเรียน แต่ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคไวรัสโคโรนา-19 (COVID-19) จึงต้องมีการเตรียมตัว หากสถานการณ์การแพร่ระบาดยังไม่คลี่คลายก็จะใช้การเรียนการสอนออนไลน์หรือจัดการเรียนการสอนตามสภาพความปลอดภัยของพื้นที่ โดยให้แนวทางในการดำเนินงานการจัดการศึกษาไว้ว่า การกิจกรรมจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงความปลอดภัยสูงสุดของทุกคน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563, น. 2)

ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ให้ความสำคัญกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงปัญหาจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และปัญหาด้านความเชื่อของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในเขตบริการของโรงเรียนบ้านบ่อหลวง จึงได้วิเคราะห์หาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยได้ข้อสรุปที่สำคัญคือการดำเนินงานช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนเป็นสำคัญ จึงได้ศึกษาหารูปแบบเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ นักเรียนทุกคนได้รับช่วยเหลือและคุ้มครองครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้นักเรียนมีความปลอดภัยและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) ดำเนินการเป็น 4 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของผู้เกี่ยวข้อง ดำเนินการ 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

ตอนที่ 2 การระดมความคิด (Brain Storming) เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและรายการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จากผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครู จำนวน 7 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน

ตอนที่ 3 ศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
สถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูและบุคลากร จำนวน 21 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 17 คน รวม 46 คน	แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 5 ด้าน รวม 78 ข้อ ดังนี้ 1. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2. ด้านการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียน 3. ด้านการสร้างความปลอดภัย 4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ 5. ด้านการคุ้มครองเด็กนักเรียน มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.44-0.82 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91, 0.93, 0.92, 0.94, 0.89 ตามลำดับ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

เกณฑ์การตัดสินระดับความต้องการกำหนดไว้คือ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 จะคัดเลือกไว้เป็นรายการของรูปแบบฯ

2. ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ดำเนินการ 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การกร่างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยเลือกรายการผลการศึกษาความต้องการในระยะที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 เป็นรายการของรูปแบบ

ตอนที่ 2 การตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน	แบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จำนวน 56 ข้อ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

เกณฑ์การตัดสินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00

ตอนที่ 3 การปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ตอนที่ 4 การสร้างและประเมินคู่มือดำเนินงานการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน	แบบสอบถามความเหมาะสมของคู่มือการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จำนวน 13 ข้อ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

เกณฑ์การตัดสินผลการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00

3. **ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา** เพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ดำเนินการ 2 ตอน ดังนี้

ในการทดลองใช้รูปแบบผู้วิจัยได้ดำเนินการ 2 ระยะคือ

ระยะที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2563

ระยะที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2564

ตอนที่ 1 การประเมินระดับการปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครูและบุคลากร 21 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 คน รวม 29 คน	เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 56	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยการจัดประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ผ่านระบบวิดีโอคอลเฟอเรนซ์ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน	1. ผลการประเมินระดับการปฏิบัติตามรูปแบบฯ 2. รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5	ใช้วิธีการสรุปแบบอุปนัย

4. ระยะที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 ดำเนินการ 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 29 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 57 คน นักเรียน จำนวน 48 คน	1. แบบวัดความพึงพอใจผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 56 ข้อ 2. แบบวัดความพึงพอใจผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 14 ข้อ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินระดับความพึงพอใจไว้ว่ารายการใดที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ถือว่ามีความพึงพอใจ

ตอนที่ 2 การประเมินคุณภาพชีวิตของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 143 คน	แบบสอบถามคุณภาพชีวิตของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 24 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.43 – 0.84 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ไว้ว่ารายการใดที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ถือว่านักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ตอนที่ 3 การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

1. ความปลอดภัยของนักเรียนจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
2. รางวัลหรือผลงานที่เกิดจากการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบว่า

1.1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ 5 องค์ประกอบ คือ 1. การบริหารแบบมีส่วนร่วม 2. การดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียน 3. การสร้างความปลอดภัย 4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ 5. การคุ้มครองเด็กนักเรียน

1.2 ผลการระดมความคิด (Brain Storming) เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ 5 องค์ประกอบ จำนวน 78 รายการ

1.3 ผลการศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

การบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	ระดับความต้องการ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย
การบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.62	0.45	มากที่สุด
การดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียน	4.59	0.62	มากที่สุด
การสร้างความปลอดภัย	4.51	0.39	มากที่สุด
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์	4.66	0.51	มากที่สุด
การคุ้มครองเด็กนักเรียน	4.52	0.66	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.58	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 8 พบว่า ภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ
 ผู้ปกครองนักเรียน มีความต้องการแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนอยู่
 ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.58$, S.D.=0.54) โดยมีรายการที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 5 องค์ประกอบ 56 รายการ

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์
 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขต
 พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า

2.1 ร่างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์
 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขต
 พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 56 รายการ คือ 1) การบริหารแบบมี
 ส่วนร่วม จำนวน 10 รายการ 2) การดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียน จำนวน 13 รายการ 3) การสร้างความปลอดภัย
 จำนวน 14 รายการ 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ จำนวน 9 รายการ 5) การคุ้มครองเด็ก
 นักเรียน จำนวน 10 รายการ

2.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียน
 กลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ใน
 ระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.61$, S.D.=0.52) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$, S.D.=0.44) เป็นไปตาม
 เกณฑ์ที่กำหนดทุกรายการ

2.3 รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ใน
 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขต
 พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 มี 5 องค์ประกอบ 56 รายการ ดังนี้

2.3.1 องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม มี 10 รายการ

2.3.2 องค์ประกอบที่ 2 การดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียน มี 13 รายการ

2.3.3 องค์ประกอบที่ 3 การสร้างความปลอดภัย มี 14 รายการ

2.3.4 องค์ประกอบที่ 4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ 9 รายการ

2.3.5 องค์ประกอบที่ 5 การคุ้มครองเด็กนักเรียน จำนวน 10 รายการ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติ
 พันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ดังแสดงในตาราง 9

ตารางที่ 9 ผลการปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย
การบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.52	0.56	มากที่สุด
การดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียน	4.51	0.47	มากที่สุด
การสร้างความปลอดภัย	4.53	0.43	มากที่สุด
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์	4.56	0.48	มากที่สุด
การคุ้มครองเด็กนักเรียน	4.54	0.45	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.53	0.47	มากที่สุด

3.1 จากตาราง 9 พบว่า โรงเรียนปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.47)

3.2 จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 คน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ให้มีการปรับปรุงรายการของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ให้สมบูรณ์และเหมาะสม รวมทั้งสิ้น 14 รายการ

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

4.1 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อรูปแบบฯ พบว่า

4.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$, S.D.=0.39)

4.1.2 ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.51)

4.1.3 นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.64$, S.D.=0.39)

4.2 ผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า

4.2.1 นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ปลอดภัยจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จำนวน 305 คน จากจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 306 คน คิดเป็นร้อยละ 99.67

4.2.2 คุณภาพชีวิตของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ภาพรวมอยู่ในระดับสูง (\bar{X} =4.47, S.D.=0.52)

4.2.3 โรงเรียนบ้านบ่อหลวง ได้รับรางวัลเหรียญทองระดับภูมิภาค ระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2.4 ผู้อำนวยการสถานศึกษา ได้รับรางวัล OBEC AWARDS รองชนะเลิศเหรียญทอง ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายการผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 56 รายการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โรงเรียนได้หยุดการเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่างก็มีความต้องการรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษามาใช้ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างปลอดภัย ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจึงมีความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในระดับมากที่สุด อีกทั้งในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารรวมถึงการระดมความคิด (Brain Storming) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็น “การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” มุ่งเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563, น. 3) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพายุ วรรัตน์ (2560, น. 262) ที่ได้พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่คุณภาพอาเซียนของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนมีความต้องการแนวทางในการบริหารจัดการในระดับมากที่สุด

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 มีจำนวน 5 องค์ประกอบ 56 รายการ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน มีความเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการสร้างรูปแบบดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานการจัดการศึกษาในสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส

โคโรนา 2019 (Covid-19) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการระดมความคิด (Brain Storming) ของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสังเคราะห์รายการในแต่ละองค์ประกอบ เพื่อให้ได้รายการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและสอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 (Covid-19) รวมถึงผู้วิจัยได้นำร่างของรูปแบบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นและชี้แนะเพื่อให้ผู้วิจัยนำไปปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อนำร่างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 มาสร้างเป็นแบบสอบถามแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบในด้าน ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ จึงพบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องยศสรวดี กริ่งไกร (2560, น. 232) ที่ได้พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรูปแบบที่สร้างขึ้นเกิดจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา รวมถึงการระดมความคิดเห็น (Brain Storming) ของผู้เกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษามายกร่างของรูปแบบ การนำร่างของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นและชี้แนะแล้วนำไปปรับปรุง ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่าการรวมมีการปฏิบัติตามรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.47) ทั้งนี้อาจเนื่องจากการในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ได้ดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการ รวมถึงผู้วิจัยได้นำรายการของรูปแบบฯ ไปสอบถามความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งคัดเลือกรายการที่มีความต้องการระดับมากขึ้นไป ($\bar{X} \geq 3.51$) นำมาสร้างเป็นรายการของรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้ปฏิบัติ ที่มีความต้องการให้สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้และนักเรียนมีความปลอดภัย ส่งผลให้สถานศึกษามีการปฏิบัติตามรายการของรูปแบบในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของมยุรี โพธิแสน (2561, น. 176) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาปฏิบัติตามรูปแบบที่สร้างขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด

3.2 การพัฒนารูปแบบโดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีการปรับปรุงข้อความรายการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำและข้ออื่น ๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ายังบกพร่องอยู่ให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสม เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสิ้น 14 รายการ การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เป็นเทคนิคที่เป็นรูปแบบการได้อรรถกถาจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์และองค์ความรู้นั้น ๆ มาให้ข้อมูลเชิงลึกและทรรศนะเป็นการวิพากษ์ วิจารณ์ผลงานหรือแนวทางการออกแบบ ทำให้ผู้วิจัยสามารถเรียนรู้ เข้าใจ กระบวนการและวิธีการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ (กิตติพงษ์ เกียรติวิภาค, 2560, น. 254) สอดคล้องกับคอนราตและวิลสัน (Conrad & Wilson, 1985, p. 112) ที่อธิบายว่า การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เป็นวิธีการหนึ่งของการประเมินทางการศึกษา คือ การวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษาโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ เป็นวิธีที่นิยมใช้และมีความเชื่อถือได้เพราะถือว่าการตัดสินใจโดยผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์สาขานั้น ๆ หรือในวิชาชีพนั้นเป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ สอดคล้องกับโยธิน ศรีโสภาก (2550, น. 116) ที่อธิบายว่า การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เป็นวิธีการประเมินเชิงธรรมชาติ โดยการให้ความสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญในการใช้ วิจารณ์ วิจารณ์อย่างลึกซึ้งในประเด็นที่นำมาพิจารณา เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความละเอียดอ่อน ลึกซึ้งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาวินิจฉัย เนื่องจากไม่สามารถวัดคุณค่าได้จากเครื่องมือวัดใด ๆ นอกจากการใช้วิจารณ์ของผู้นั้น ผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า

4.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนต่างมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียนเห็นว่าการดำเนินการตามรูปแบบฯ ทำให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างปลอดภัย นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ไม่เกิดความเครียด ความกลัวหรือความวิตกกังวล รวมถึงทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นวิธีการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน อีกทั้งรูปแบบการบริหารมุ่งเน้นเกี่ยวกับการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา พร้อมทั้งนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of need อ้างถึงใน สมุทร ชำนาญ, 2556, น. 265) ที่ว่า เมื่อมนุษย์ได้สิ่งตอบสนองความต้องการและมีความปลอดภัยจะมีความพึงพอใจต่อสิ่งนั้น

4.2 ผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า

4.2.1 คุณภาพชีวิตของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อยู่ในระดับสูง นักเรียนปลอดภัยจากการแพร่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) คิดเป็นร้อยละ 99.67 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 เน้นการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นการดูแลและช่วยเหลือเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ทุกคน (Care for All) ตั้งแต่เด็กนักเรียนอยู่ที่บ้าน ขณะเดินทางมาโรงเรียน อยู่ร่วมกับเพื่อนในโรงเรียน อยู่ร่วมกับสังคม รวมถึงรูปแบบมีการส่งเสริมการพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธ์ทางสังคม ส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพชีวิตในระดับสูงและนักเรียนมีความปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

4.2.2 โรงเรียนบ้านบ่อหลวง ได้รับรางวัลเหรียญทองระดับภูมิภาค ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้อำนวยการสถานศึกษา ได้รับรางวัล OBEC AWARDS รองชนะเลิศเหรียญทอง ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เป็นเพราะว่ารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนบ้านบ่อหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 เป็นนวัตกรรมที่นำไปใช้แล้วเกิดผลจริงในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นักเรียนมีความปลอดภัยและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งผลให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาและโรงเรียนได้รับรางวัลดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ควรให้สถานศึกษาในสังกัดนำรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ไปประยุกต์ใช้ในการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียน เพื่อให้การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดนำคู่มือการบริหารจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ไปปรับใช้เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างได้และนักเรียนมีความปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ว่ามีองค์ประกอบใดบ้าง

2.2 ควรวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ เกียรติวิภาค. (2560). “เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในงานออกแบบ”. *RAJABHAT JOURNAL OF SCIENCES HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES*, 18(2), น. 254-266.
- พายุ วรรัตน์. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่คุณภาพอาเซียน ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- มยุรี โปธิแสน. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดมศึกษามหาสารคาม เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- ยศสรวดี กริ่งไกร. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- โยธิน ศรีโสภาค. (2550). การพัฒนาระบบการประเมินผลด้วยวิธีดุลยภาพสำหรับคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- สมุท ข่านาญ. (2556). *ภาวะผู้นำทางการศึกษาทฤษฎีและปฏิบัติ*. ระยอง: พี.เอส.การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *ประกาศนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2564-2565*. สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 2563, จาก <https://www.kruachieve.com/>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563 ข). *รายงานเรียนออนไลน์ยุคโควิด-19 : วิกฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Conrad, C. F. and Wilson, R. F. (1985). *Academic Program Review*. Washington D.C.: Kogan Page.

ผู้เขียนบทความ

คุณกิตติพันธ์ ปันแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบ่อหลวง จังหวัดเชียงใหม่ อีเมล human.journal@nrru.ac.th

รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตซอล

โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ

EDUCATIONAL INSTITUTE MANAGEMENT NODER TO ENHANCE

THE ATHLETIC PERFORMANCE IN FUTSAL AT RATCHAWINIT

BANGKHEN SCHOOL TO BE EXCELLENT

ธัญวิษณุ ไตรรัตน์

THANYAWIT TRAIRAT

โรงเรียนราชวินิตบางเขน

RAJAWINIT BANGKHEN SCHOOL

กรุงเทพมหานคร

BANGKOK

Received: August 12, 2022

Revised: November 8, 2022

Accepted: February 20, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตซอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ ดำเนินวิจัย มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตซอล ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตซอล ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตซอล ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตซอล ผลการวิจัย พบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน มีความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตซอล ในระดับมากที่สุด

2. รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตซอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ มีจำนวน 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตซอล 2. การพัฒนาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก 3. การส่งเสริม สนับสนุนและการจูงใจ 4. การจัดสวัสดิการและงบประมาณ 5. การสรรหาและคัดเลือก 6. การเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬา 7. การสร้างความพร้อมให้กับนักกีฬา 8. การใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา 9. การติดตามและประเมินผล

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตซอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ พบว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตซอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตซอล โรงเรียนราชวินิตบางเขนสู่ความเป็นเลิศ ในระดับมากที่สุด ส่วนนักกีฬาฟุตซอลของโรงเรียนราชวินิตบางเขน ได้รับรางวัลชนะเลิศการแข่งขันกีฬาฟุตซอลระหว่างโรงเรียนของกรมพลศึกษา ประเภท ก รุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี และรุ่นอายุไม่เกิน 14 ปี และได้รับคัดเลือกให้เป็นนักกีฬาฟุตซอลอาชีพของสโมสรทุกคน

คำสำคัญ: ฟุตซอล ความเป็นเลิศ สมรรถนะของนักกีฬา

ABSTRACT

The objective of this research was to develop a model of educational institution management to enhance the competency of futsal players at Ratchawinit Bangkhen School to achieve excellence. The conducting research had 4 steps: Step 1: A study of the need for educational institution management to enhance the performance of futsal athletes. Step 2 : Creating a model of school management to enhance the performance of futsal athletes. Step 3 : Model trial management of educational institutions to enhance the performance of futsal athletes. Step 4 : Model evaluation management of educational institutions to enhance the performance of futsal athletes. The results showed that

1. School administrators, teachers, basic education committees and student' parents. There is a need to manage educational institutions to enhance the performance of futsal athletes at the highest level.

2. The educational institution management model to enhance the performance of school futsal athletes at Ratchawini tBangkhen to achieve excellence, consisted of 9 components: 1. Management to enhance competency of futsal athletes. 2. Development of place and facilities. 3. Promotion, support and motivation. 4. Welfare and budgeting. 5. Recruiting and selection. 6. Athlete enhancement. 7. Building readiness for athletes. 8. Using sports science. 9. Monitoring and evaluation.

3. The results of the trial of the school management model to enhance the performance of futsal athletes at Ratchawinit Bangkhen School to excellence, found that: School operate at the highest level.

4. The results of the assessment of the school management model for enhancing the performance of futsal athletes at Ratchawinit Bangkhen School towards excellence, found that:

4.1 School administrators, teachers, and basic education committees, student' sparents and the students were satisfied with the school management model to enhance the performance of futsal athletes at Ratchawinit Bangkhen School to excellence at the highest level.

4.2 Futsal players at Ratchawinit Bangkhen School received the first prize of the futsal competition between the schools of the Department of Physical Education, Category A, not over 18 years old and not over 14 years of age and have been selected to be professional futsal players of all clubs.

Keywords: Futsal, Excellence, Athlete Performance

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในระยะ 5 ปี โดยด้านการศึกษาไว้ 3 ประการคือ 1. ให้มีการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง 2. พัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัยให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ 3. การพัฒนาผลิตภาพแรงงาน เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนากำลังคนและแรงงาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาไว้ 5 นโยบาย 1 จัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง 2 พัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3 พัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา 4 สร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 5 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ซึ่งนโยบายที่ 2 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนนั้น ได้กำหนดประเด็น กลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนคือ ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรทุกระดับการศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นำไปสู่การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ พร้อมทั้งกำหนดแนวทางในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ การเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อให้ผู้เรียนมีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลหรือแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว ซึ่งจัดทำขึ้นบนพื้นฐานความต้องการจำเป็นเฉพาะของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหรือความสามารถพิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2575 ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมด้านวิชาชีพให้กับผู้เรียนทุกระดับการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้มองเห็นภาพงานอาชีพต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง สำรวจความสนใจ ความถนัดและมองเห็นเส้นทางชีวิตในอนาคต เพื่อวางแผนในการศึกษาต่อหรือเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมีคุณภาพ และได้ร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนั้นในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะในการคิด ทักษะในการทำงานและทักษะชีวิต เพื่อรองรับการพัฒนา งาน การสร้างรายได้สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับภูมิสำเนาถิ่นฐาน สร้างฐานที่แข็งแกร่งของ การสร้างเศรษฐกิจสู่เวทีการแข่งขันในเวทีโลก ซึ่งการจัดการศึกษาจะเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากแหล่งจัดประสบการณ์จริง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการและรองรับการพัฒนา

ประเทศ ให้มีกำลังคนที่มีคุณภาพและมาตรฐานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ซึ่งเมื่อเด็กจบการศึกษาแล้วต้องมีงานทำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

โรงเรียนราชวินิตบางเขน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้เกิดผลตามเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2575 โดยในการจัดการศึกษาได้ดำเนินการให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 2 มาตรา 10 วรรค 4 ที่ว่า การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคล ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนราชวินิตบางเขน ได้จัดการศึกษาตามความสามารถของนักเรียนเป็นหลัก มีการส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงการศึกษาเพื่อทักษะอาชีพและการมีงานทำ เพื่อให้นักเรียนได้เลือกฝึกทักษะและสมรรถนะงาน ให้ค้นพบความถนัดของตนเองสู่การตัดสินใจเพื่อวางเส้นทางการศึกษาต่อและการวางเป้าหมายชีวิตที่จะประกอบอาชีพ ซึ่งการตัดสินใจเลือกจะดำเนินการร่วมกับผลการวัดบุคลิกภาพและความถนัดเลือกศึกษาต่อสายอาชีพหรือสายสามัญ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีการจัดทางเลือกออกเป็นกลุ่มเป้าหมายชีวิต ตามแผนการเรียนในรายวิชาเพิ่มเติมตามกลุ่มความถนัดทางสาขาวิชาในการเรียนต่อระดับอุดมศึกษา และแผนการเรียนเฉพาะทางที่เน้นกลุ่มกีฬา กลุ่มอาชีพและกลุ่มสุนทรียภาพ ส่งเสริมความสามารถพิเศษให้กับนักเรียนให้สามารถเข้าสู่เส้นทางเฉพาะทาง นักเรียนมีความสามารถทางวิชาการที่สูงโรงเรียนก็จะส่งเสริมให้เรียนห้อง Gifted นักเรียนที่มีความสามารถหรือความถนัดทางด้านอาชีพ โรงเรียนก็จะส่งเสริมให้เรียนรู้เพื่อการประกอบอาชีพ ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในด้านกีฬาโรงเรียนจะส่งเสริมและพัฒนาความสามารถทางด้านกีฬาให้เต็มศักยภาพถึงขีดสุด โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถในด้านกีฬานั้นจะพัฒนาให้มีความสามารถในการเล่นกีฬาฟุตบอลเป็นหลัก เพราะมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ดังนั้นนักเรียนที่มีความสามารถด้านกีฬาจะมุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถทางด้านกีฬาฟุตบอล สู่การเป็นนักกีฬาฟุตบอลอาชีพ ซึ่งนักเรียนที่ได้รับคัดเลือกเป็นนักกีฬาฟุตบอลอาชีพจะได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจากสโมสรที่สังกัดโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมถึงมีรายได้ประจำจากการเป็นนักกีฬาฟุตบอลอาชีพ ซึ่งที่ผ่านมามีนักเรียนของโรงเรียนราชวินิตบางเขนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้รับการคัดเลือกให้เป็นนักกีฬาฟุตบอลอาชีพมาแล้วหลายคน ทำให้มีรายได้ประจำเกิดขึ้น ทำให้ครอบครัวมีฐานทางการเงินที่ดี

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น รวมถึงการดำเนินงานเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียนไม่มีรูปแบบในการดำเนินงานที่ชัดเจน ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิตบางเขน จึงได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาในการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลให้เป็นเลิศ สามารถต่อยอดไปสู่การเป็นนักกีฬาฟุตบอลอาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ ดำเนินการ 4 ดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ จากแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ แนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ การเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬา กีฬาฟุตบอล แนวทางพัฒนาความเป็นเลิศทางด้านกีฬา การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านฟุตบอล เอกสารรายงาน บทความจากหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การระดมความคิด (Brain Storming) เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและรายการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ

- 2.1 ขอบเขตของเนื้อหา คือ องค์ประกอบและรายการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ

- 2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านกีฬาฟุตบอล คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 17 คน

- 2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามองค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลของนักเรียน โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ แล้วสังเคราะห์เป็นรายการแต่ละองค์ประกอบ

3. การประเมินความเหมาะสมของรายการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ

- 3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความเหมาะสมของรายการตามองค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเฉพาะรายการที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้นไป ($\bar{X} \geq 3.50$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00

4. การศึกษาความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ

4.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนราชวินิตบางเขน จำนวน 136 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ จำนวน 9 ด้าน รวม 71 ข้อดังนี้

4.2.1 ด้านการบริหารจัดการ จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.56–0.88 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

4.2.2 ด้านการพัฒนาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 7 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.71–0.90 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96

4.2.3 ด้านการส่งเสริม สนับสนุนและการจูงใจ จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.55–0.81 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

4.2.4 ด้านการจัดสวัสดิการและงบประมาณ จำนวน 7 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.47–0.72 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84

4.2.5 ด้านการสรรหาและคัดเลือกนักกีฬา จำนวน 6 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.60–0.85 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

4.2.6 ด้านการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล จำนวน 9 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.48–0.83 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

4.2.7 ด้านการสร้างความพร้อมของนักกีฬา จำนวน 9 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.48–0.81 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

4.2.8 ด้านการใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา จำนวน 5 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.66–0.84 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

4.2.9 ด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน จำนวน 8 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.48–0.81 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ไว้ว่า รายการใดมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 จะนำไปสร้างเป็นรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ ดำเนินการ 4 ส่วน ดังนี้

1. การยกย่องรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ ผู้วิจัยนำผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ ในขั้นตอนที่ 1 มาเป็นกรอบในการยกย่อง

2. การสังเคราะห์ร่างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อสรุปรายการของรูปแบบ การบริหารจัดการสถานศึกษาแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

3. การสร้างคู่มือดำเนินงานการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ ผู้วิจัยนำองค์ประกอบและรายการของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ จากผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับประยุกต์สร้างเป็นคู่มือดำเนินงานการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ โดยการวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการปฏิบัติตามรายการของรูปแบบฯ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติจริง

4. การประเมินคู่มือดำเนินงานการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ ดำเนินการ

ผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ ไปทดลองใช้ 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2564 ถึงวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2564 ระยะที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 ถึงวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2565 หลังการทดลองใช้ระยะที่ 1 ดำเนินการดังนี้

1. การประเมินระดับการปฏิบัติงานตามรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 87 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 69 ข้อ โดยนำรายการของรูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญในขั้นตอนที่ 2 มาปรับประยุกต์เป็นแบบสอบถาม

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่วิธีการวัดประจักษ์ โดยการวัดประจักษ์สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) แล้วนำผลการประจักษ์มากำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่วิธีการวัดประจักษ์

ผู้วิจัยมุ่งประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน ตาม 9 องค์ประกอบหลัก 69 รายการ และผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลโรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่วิธีการวัดประจักษ์ ดำเนินการ 3 ส่วน ดังนี้

1. การคัดเลือกนักกีฬาฟุตบอลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสู่วิธีการวัดประจักษ์

2. การประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่วิธีการวัดประจักษ์

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แบบวัดความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 69 ข้อ 2. แบบวัดความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ไว้ว่า ต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 แสดงว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ

3. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลโรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่วิธีการวัดประจักษ์ โดยศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดกับจาก 2 ส่วนคือ

3.1 ผลงานหรือรางวัลที่เกิดกับนักกีฬาฟุตบอลโรงเรียนราชวินิตบางเขนในระดับชาติ

3.2 ผลการศึกษาต่อและการได้รับคัดเลือกให้เป็นนักกีฬาฟุตบอลอาชีพ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลโรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่วิธีการวัดประจักษ์ พบว่า

1.1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่วิธีการวัดประจักษ์ ได้ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การบริหารจัดการ 2. การพัฒนาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก 3. การส่งเสริม สนับสนุนและการจูงใจ 4. การจัดสวัสดิการและงบประมาณ 5. การสรรหาและคัดเลือกนักกีฬา 6. การเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล 7. การสร้างความพร้อมให้กับนักกีฬาฟุตบอล 8. การใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา 9. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

1.2 ผลการระดมความคิด (Brain Storming) เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและรายการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ พบว่า ได้ 9 องค์ประกอบ 71 รายการ ได้แก่ 1. องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการ จำนวน 10 รายการ 2. องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 7 รายการ 3. องค์ประกอบที่ 3 การส่งเสริม สนับสนุนและการจูงใจ จำนวน 10 รายการ 4. องค์ประกอบที่ 4 การจัดสวัสดิการและงบประมาณ จำนวน 7 รายการ 5. องค์ประกอบที่ 5 การสรรหาและคัดเลือกนักกีฬา จำนวน 6 รายการ 6. องค์ประกอบที่ 6 การเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล จำนวน 9 รายการ 7. องค์ประกอบที่ 7 การสร้างความพร้อมให้กับนักกีฬาฟุตบอล จำนวน 9 รายการ 8. องค์ประกอบที่ 8 การใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา จำนวน 5 รายการ 9. องค์ประกอบที่ 9 การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน จำนวน 8 รายการ

1.3 องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียนมีความต้องการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ พบว่า

2.1 ร่างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ 69 รายการ

2.2 ผลการสังเคราะห์ร่างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ จำนวน 9 องค์ประกอบ 69 รายการ

2.3 รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าในภาพรวม มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.4 ได้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ จำนวน 9 องค์ประกอบ 69 รายการ ดังนี้

2.4.1 องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการ จำนวน 10 รายการ

2.4.2 องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 7 รายการ

2.4.3 องค์ประกอบที่ 3 การส่งเสริม สนับสนุนและการจูงใจ จำนวน 10 รายการ

2.4.4 องค์ประกอบที่ 4 การจัดสวัสดิการและงบประมาณ จำนวน 6 รายการ

2.4.5 องค์ประกอบที่ 5 การสรรหาและคัดเลือกนักกีฬา จำนวน 5 รายการ

2.4.6 องค์ประกอบที่ 6 การเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล จำนวน 9 รายการ

2.4.7 องค์ประกอบที่ 7 การสร้างความพร้อมให้กับนักกีฬาฟุตบอล จำนวน 9 รายการ

2.4.8 องค์ประกอบที่ 8 การใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา จำนวน 5 รายการ

2.4.9 องค์ประกอบที่ 9 การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน จำนวน 8 รายการ

2.5 ได้คู่มือการดำเนินงานการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล
โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ ที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล
โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ

3.1 ผลการประเมินระดับการปฏิบัติตามรูปแบบฯ จากการทดลองใช้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู
บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่ามี การปฏิบัติตามรูปแบบการบริหาร
จัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ อยู่ใน
ระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ

3.2 ผลการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล
โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) พบว่า มีการ
ปรับปรุงแก้ไขข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ข้อความยังบกพร่องอยู่ไม่สมบูรณ์ เพื่อให้มีความสมบูรณ์ เหมาะสมเกิด
ประสิทธิผลมากขึ้น รวมทั้งสิ้น 29 รายการ

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล
โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ พบว่า

4.1 มีนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกให้เป็นนักกีฬาฟุตบอลสู่ความเป็นเลิศ รวม 377 คน โดยนักกีฬากลุ่ม
อายุไม่เกิน 15 ปี มากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มอายุไม่เกิน 16 ปี จำนวน 71 คน โดยกลุ่มอายุไม่เกิน 18 ปี มีน้อยที่สุด
จำนวน 22 คน

4.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการ
บริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศใน
ระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ

4.3 ผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียน มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อ
เสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลโรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ ในระดับมากที่สุด

4.4 นักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียนราชวินิตบางเขน ได้รับรางวัลชนะเลิศการแข่งขันกีฬาฟุตบอลระหว่าง
โรงเรียนของกรมพลศึกษา ประเภท ก รุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี และรางวัลชนะเลิศการแข่งขันกีฬาฟุตบอลระหว่าง
โรงเรียนของกรมพลศึกษา ประเภท ก รุ่นอายุไม่เกิน 14 ปี

4.5 นักกีฬาฟุตบอลโรงเรียนราชวินิตบางเขน ที่สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9
คน ได้โควตาในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ทั้ง 9 คน และได้รับคัดเลือกให้เป็นนักกีฬาฟุตบอลอาชีพของสโมสร
ทั้ง 9 คน คิดเป็นร้อยละ 100

อภิปรายผล

จากการรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ มีประเด็นสำคัญในการนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ พบว่า ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ 69 รายการ คือ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลสู่ความเป็นเลิศจำนวน 10 รายการ องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล จำนวน 7 รายการ องค์ประกอบที่ 3 การส่งเสริม สนับสนุนและการจูงใจในการเป็นนักกีฬาฟุตบอล จำนวน 10 รายการ องค์ประกอบที่ 4 การจัดสวัสดิการและงบประมาณในการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล จำนวน 6 รายการ องค์ประกอบที่ 5 การสรรหาและคัดเลือกนักกีฬาฟุตบอลสู่ความเป็นเลิศ จำนวน 5 รายการ องค์ประกอบที่ 6 การเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลสู่ความเป็นเลิศ จำนวน 9 รายการ องค์ประกอบที่ 7 การสร้างความพร้อมให้กับนักกีฬาฟุตบอลสู่ความเป็นเลิศ จำนวน 9 รายการ องค์ประกอบที่ 8 การใช้วิทยาศาสตร์การกีฬาในการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลสู่ความเป็นเลิศ จำนวน 5 รายการ องค์ประกอบที่ 9 การติดตามและประเมินผลการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ นั้นผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบฯ ที่ผ่านการศึกษาความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียนแล้วมาดำเนินการสังเคราะห์ร่างรูปแบบฯ โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งมีผู้ร่วมสนทนากลุ่มเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อร่วมกันหาข้อสรุปรายการของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ จากนั้นได้ไปร่างรูปแบบฯ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกรายการที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (X̄ ≥ 3.50) ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 ไปสร้างเป็นองค์ประกอบและรายการของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ ผลการประเมินในภาพรวมผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากการพัฒนารูปแบบฯ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นแหล่งข้อมูลจากแนวคิดการพัฒนาสถานศึกษา ที่เป็นแนวคิดสมัยใหม่ที่ได้รับการยอมรับจากนักการศึกษาอย่างกว้างขวางและมีความหลากหลาย รวมถึงการเน้นให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมปัจจุบันและสถานศึกษาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินการสังเคราะห์รูปแบบฯ ขึ้นอย่างเป็นระบบ พร้อมได้นำแนวคิดการวิเคราะห์เชิงระบบมากำหนดรายการของรูปแบบฯ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานจริงเกิดความสะดวกในการดำเนินงาน ทำให้เกิดประสิทธิผลสูงหากนำรูปแบบฯ ไปใช้

ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญจึงมีความคิดเห็นว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

สอดคล้องกับบงกช จันทรสุขวงศ์ (2560, น. 163-164) ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศในโรงเรียนกีฬา สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในการพัฒนารูปแบบนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศทางการกีฬาของ จากนั้นผู้วิจัยสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในเรื่องการพัฒนาโรงเรียนกีฬา แล้วนำข้อมูลทั้งสามส่วนมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศในโรงเรียนกีฬา ซึ่งผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบการจัดการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศในโรงเรียนกีฬา สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและสอดคล้องกับฮินคู (Hrinco, 1992, pp. 125-143) รูปแบบการบริหารงานที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปฏิบัติและผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีเหมาะสมและความเป็นไปได้สูง ย่อมทำให้องค์การนั้นดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ พบว่า ภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่ามีปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ องค์ประกอบที่ 6 การเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลสู่ความเป็นเลิศ องค์ประกอบที่ 7 การสร้างความพร้อมให้กับนักกีฬาฟุตบอลสู่ความเป็นเลิศ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลสู่ความเป็นเลิศ องค์ประกอบที่ 3 การส่งเสริม สนับสนุน และการจูงใจในการเป็นนักกีฬาฟุตบอล องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล องค์ประกอบที่ 9 การติดตามและประเมินผลการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลสู่ความเป็นเลิศ องค์ประกอบที่ 4 การจัดสวัสดิการและงบประมาณในการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล องค์ประกอบที่ 8 การใช้วิทยาศาสตร์การกีฬาในการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล สู่ความเป็นเลิศ องค์ประกอบที่ 5 การสรรหาและคัดเลือกนักกีฬาฟุตบอลสู่ความเป็นเลิศ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานตามรูปแบบฯ ทุกองค์ประกอบเป็นไปอย่างเป็นกระบวนการ สามารถสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ ความเข้าใจในการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลเป็นอย่างดี ทำให้การปฏิบัติเป็นไปตามขั้นตอนในคู่มือการดำเนินงานการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สู่ความเป็นเลิศ จึงทำให้เกิดประสิทธิผลในทางปฏิบัติ สอดคล้องกับบรมยศ มาตเจือ (2564, น. 141) วิจัย รูปแบบการบูรณาการความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนานักกีฬาว่ายน้ำเยาวชนไทยเพื่อความเป็นเลิศ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การพัฒนาและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง 2. โครงสร้างและนโยบายการบริหาร 3. อุปกรณ์สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก 4. งบประมาณและการบริหารงบประมาณ 5. สวัสดิการและขวัญกำลังใจของนักกีฬาและผู้ฝึกสอน 6. การพัฒนาผู้ฝึกสอน 7. การคัดเลือกนักกีฬาเป็นสมาชิก เพื่อการแข่งขัน 8. การแข่งขันระดับชาติและ

นานาชาติ 9. วิทยาศาสตร์การกีฬาและการวิจัยประสิทธิผลของการพัฒนานักกีฬาว่ายน้ำ ส่งผลต่อการพัฒนา นักกีฬาว่ายน้ำเยาวชนไทยเพื่อความเป็นเลิศ

สำหรับผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สุ่ความเป็นเลิศ พบว่า มีการปรับปรุงพัฒนาโดยปรับข้อความในรายการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำและข้ออื่น ๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ายังบกพร่องอยู่ให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสม เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ใน องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลสุ่ความเป็นเลิศ จำนวน 3 รายการ องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล จำนวน 4 รายการ องค์ประกอบที่ 3 การส่งเสริม สนับสนุนและการจูงใจในการเป็นนักกีฬาฟุตบอล จำนวน 3 รายการ องค์ประกอบที่ 4 การจัดสวัสดิการและงบประมาณในการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล จำนวน 3 รายการ องค์ประกอบที่ 5 การสรรหาและคัดเลือกนักกีฬาฟุตบอลสุ่ความเป็นเลิศ จำนวน 2 รายการ องค์ประกอบ ที่ 6 การเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลสุ่ความเป็นเลิศ จำนวน 3 รายการ องค์ประกอบที่ 7 การสร้างความ พร้อมให้กับนักกีฬาฟุตบอลสุ่ความเป็นเลิศ จำนวน 4 รายการ องค์ประกอบที่ 8 การใช้วิทยาศาสตร์การกีฬาในการ เสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลสุ่ความเป็นเลิศ จำนวน 3 รายการ องค์ประกอบที่ 9 การติดตามและ ประเมินผลการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล จำนวน 4 รายการ รวมทั้งสิ้น 29 รายการ แสดงให้เห็นว่า ผู้วิจัยมีกระบวนการดำเนินการวิจัยเป็นไปตามระเบียบวิธีของการวิจัยและพัฒนาโดยใช้การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จน สามารถนำมาเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบฯ ได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับคอน ลาสและวิลสัน (Conrad and Wilson, 1985, p. 112) ที่กล่าวถึงการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญไว้ว่า เป็นรูปแบบหนึ่ง ของการประเมินทางการศึกษา คือ การวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษาโดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นวิธีที่นิยมใช้และมี ความเชื่อถือได้เพราะถือว่าการตัดสินโดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขานั้น ๆ หรือในวิชาชีพนั้นเป็น อย่างดี เป็นสิ่งที่ยอมรับได้และยังสอดคล้องกับโยธิน ศรีโสภา (2550, น. 116) ที่ได้กล่าวถึงการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ว่า เป็นวิธีการประเมินรูปแบบหนึ่งของวิธีการประเมินเชิงธรรมชาติ ตามแนวคิดของไอสนอร์ (Eisner, 1976) ซึ่งมีความเชื่อว่าการรู้ทันสิ่งต่าง ๆ เป็นคุณลักษณะพื้นฐานของผู้ทรงคุณวุฒิ การให้ความสำคัญกับผู้รู้หรือผู้ทรงคุณวุฒิใน การใช้วิจรรย์ญาณวิเคราะห์วิจรรย์อย่างลึกซึ้งในประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่น่าขึ้นมาให้พิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้อง เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องใด ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่มีประสิทธิภาพหรือความเหมาะสม ของสิ่งที่ประเมินเน้นผลที่เน้นความเฉพาะทาง (specialization) มีความจำเป็นต้องมีความละเอียดอ่อน ลึกซึ้งและ อาศัยผู้ทรงคุณวุฒิระดับสูงมาวินิจฉัย เนื่องจากไม่สามารถวัดคุณค่า ได้จากเครื่องมือวัดใด ๆ นอกจากการใช้ วิจรรย์ญาณของผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ดังนั้นการใช้วิธีสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยใช้ในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบ ครั้งนี้ จึงได้ข้อมูลและสารสนเทศสำคัญและนำมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบฯ เพื่อใช้ทดลองต่อเนื่องใน ช่วงเวลาที่สอง (พฤศจิกายน 2564-มีนาคม 2565) ส่งผลให้เกิดความสมบูรณ์และมีประสิทธิผลตามที่ปรากฏ

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สุ่ความเป็นเลิศ พบว่า

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สูงความเป็นเลิศในระดับมากที่สุด สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในการดำเนินงานตามรูปแบบทั้ง 9 องค์ประกอบ 69 รายการนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานร่วมกัน มีความไว้วางใจกัน มีการดำเนินการตามรายการอย่างตั้งใจ เป็นการสนองตอบความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สามารถประสานการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี จึงมีความเข้าใจหลักการและวิธีการตามกลยุทธ์อย่างชัดเจน นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับอร่าม จันทวานิชและคณะ (2556) ที่อธิบายว่า โรงเรียนที่มีรูปแบบการบริหารจัดการงานแต่อย่างชัดเจน มีการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา มีการพัฒนาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก มีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาบุคลากร รวมถึงมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบถือว่าเป็นโรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาได้สนองสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เป็นที่ชื่นชมของชุมชน ผลการวิจัยจึงปรากฏเช่นนี้

3.2 นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลโรงเรียนราชวินิตบางเขน สูงความเป็นเลิศในระดับมากที่สุด สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียนเห็นว่า โรงเรียนได้ดำเนินการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลสู่ความเป็นเลิศอย่างแท้จริง โดยมีการพัฒนาสนามเพื่อใช้ในการฝึกซ้อมและการแข่งขันให้ได้มาตรฐานสากล จัดหาอุปกรณ์ในการฝึกซ้อมที่ทันสมัยและเพียงพอ จัดหาที่พักสำหรับนักกีฬาฟุตบอลให้เพียงพอ จัดสวัสดิการเสริมแก่นักกีฬาฟุตบอล จัดให้ผู้เชี่ยวชาญด้านกีฬาฟุตบอลเป็นผู้ทำหน้าที่คัดเลือกนักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียน จัดให้นักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียนทุกคนได้เข้าร่วมการแข่งขันในระดับต่าง ๆ นำเทคโนโลยีทางการกีฬามาพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพทางกายให้กับนักกีฬาฟุตบอล พัฒนาสมรรถภาพทางกายของนักกีฬาฟุตบอลให้มีความพร้อมในการแข่งขัน กิจกรรมดังกล่าวบ่งบอกถึงการพัฒนาสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลสู่ความเป็นเลิศอย่างแท้จริง ผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียนพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลโรงเรียนราชวินิตบางเขน สูงความเป็นเลิศในระดับมากที่สุด

3.3 นักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียนราชวินิตบางเขน ได้รับรางวัลชนะเลิศการแข่งขันกีฬาฟุตบอลระหว่างโรงเรียนของกรมพลศึกษา ประเภท ก รุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี และรางวัลชนะเลิศการแข่งขันกีฬาฟุตบอลระหว่างโรงเรียนของกรมพลศึกษา ประเภท ก รุ่นอายุไม่เกิน 14 ปี ครูได้รับรางวัลชนะเลิศ ผู้ฝึกสอนและผู้ควบคุมกีฬาฟุตบอลระหว่างโรงเรียนของกรมพลศึกษา ประเภท ก รุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี และรุ่นอายุไม่เกิน 14 ปี ซึ่งเป็นรางวัลสูงสุดของการแข่งขันฟุตบอลระดับประเทศ ถือเป็นรางวัลที่เป็นเกียรติสูงสุดโรงเรียน เป็นความภูมิใจและเป็นความดีงามของโรงเรียนราชวินิตบางเขน รางวัลชนะเลิศดังกล่าวเป็นรางวัลที่ได้มาด้วยพลังการขับเคลื่อนและการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลโรงเรียนราชวินิตบางเขน สูงความเป็นเลิศ ถือได้ว่าเป็นการบริหารจัดการสถานศึกษาในการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาได้เป็นเลิศอย่างแท้จริง อีกทั้งนี้การดำเนินการรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน สูงความเป็นเลิศ ได้ดำเนินการใน 9 ด้านคือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการพัฒนา

สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการส่งเสริม สนับสนุนและการจูงใจ ด้านการจัดสวัสดิการและงบประมาณ ด้านการสรรหาและคัดเลือก ด้านการเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษา ด้านการสร้างความพร้อม ด้านการใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา และด้านการติดตามและประเมินผล เป็นการดำเนินการร่วมกับแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนราชวินิตบางเขน ที่ได้ดำเนินการเป็นปัจจุบัน ส่งผลให้โรงเรียนราชวินิตบางเขน มีผลการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ ผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียนมีความเชื่อมั่นต่อโรงเรียนราชวินิตบางเขน โดยนำบุตรหลานไปสมัครเข้าเรียนต่อเพื่อสมัครเป็นนักกีฬาฟุตบอลจำนวนมาก ทำให้โรงเรียนต้องหาผู้เชี่ยวชาญมาทำการคัดเลือก ทำให้จำนวนนักเรียนของโรงเรียนราชวินิตบางเขนเพิ่มขึ้น

3.4 นักกีฬาฟุตบอลโรงเรียน ที่สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 คน ได้โควตาในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ทั้ง 9 คน และได้รับคัดเลือกให้เป็นนักกีฬาฟุตบอลของสโมสร ทั้ง 9 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ที่เป็นเช่นนี้เพราะโรงเรียนราชวินิตบางเขน ได้ดำเนินการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลอย่างเป็นระบบ ตามรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน ทำให้นักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้รับรางวัลชนะเลิศในระดับชาติทั้งรุ่นอายุ 14 ปี และรุ่นอายุ 18 ปี นักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียนราชวินิตบางเขนที่จบการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน ได้โควตาการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาโดยไม่เสียค่าเล่าเรียน อีกทั้งได้รับการคัดเลือกให้เป็นนักกีฬาฟุตบอลอาชีพของสโมสร ทำให้มีรายได้ประจำและได้เป็นนักกีฬาฟุตบอลอาชีพที่แท้จริง แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง สอดคล้องกับโกเมส (Gomes, 2021) ที่ได้พัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกรีฑา ทำให้ประสบผลสำเร็จในการแข่งขันกรีฑา นักกรีฑาได้รับคัดเลือกให้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและได้เป็นนักกรีฑาสังกัดสโมสรกรีฑาอาชีพ มีรายได้ประจำ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สถานศึกษาอื่นสามารถนำรูปแบบฯ นี้ ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานจัดการสถานศึกษาได้ โดยให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการสังเคราะห์รายละเอียดของรูปแบบและกิจกรรมที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติเพิ่มเติม แล้วปรับใช้ในการเสริมจุดเด่น พัฒนาจุดด้อยของงานแต่ละด้านได้ จะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลโรงเรียนราชวินิตบางเขน ผู้ความเป็นเลิศ มี 9 องค์ประกอบและมีประสิทธิผลเป็นอย่างดี ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล โรงเรียนราชวินิตบางเขน ผู้ความเป็นเลิศ ว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่จะส่งผลต่อการเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอล ผู้ความเป็นเลิศ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนานักกีฬาฟุตบอลเกิดความยั่งยืนและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักกีฬาฟุตบอลโรงเรียนราชวินิตบางเขน ผู้มีความเป็นเลิศ ครั้งนี้ดำเนินการเพียงในระดับโรงเรียนราชวินิตบางเขนเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรได้ทำการวิจัยเชิงบูรณาการกับสถานศึกษาใกล้เคียงกัน ในสังกัดสำนักงานเขตการศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- บงกช จันทร์สุขวงศ์. (2560). รูปแบบการจัดการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศในโรงเรียนกีฬา สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- โยธิน ศรีโสภณ. (2550). การพัฒนาระบบการประเมินผลด้วยวิธีคุณภาพสำหรับคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- รตมยศ มาตเจือ. (2564). รูปแบบการบูรณาการความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนานักกีฬาว่ายน้ำเยาวชนไทยเพื่อความเป็นเลิศ. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). การขับเคลื่อนการศึกษามัธยมศึกษาไทยเพื่อการมีงานทำแห่งศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2561). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2564, จาก <https://www.obec.go.th/archives/12738>
- อำรุง จันทวานิชและคณะ. (2556). โรงเรียนสมบูรณ์แบบ. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <http://www.moe.go.th/main2/article/Perfect.school1.html>.
- Conrad, C. F. and Wilson, R. F. (1985). *Academic Program Review*. Washington, D.C.: Kogan Page.
- Eisner, E. (1976). "Education Connoisseurship and Criticism : Their Form and Functions in Educational Evaluation". *Journal of Aesthetic Education*, 39(2), pp. 192–193.
- Gomes, J. R. (2021). *The Female Student-Athletes, and the Athletic Coaching Staff Members Attitudes towards the Prospect of Implementing a Sport Psychologist in Division III Athletics*. (Master of Education, Cedar Cedar Crest College).
- Hrinco. (1992). *The concept of organizational effectiveness*. (Doctor of Education, University of Toronto).

ผู้เขียนบทความ

คุณธัญวิษณุ ไตรรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิตบางเขน กรุงเทพฯ อีเมล human.journal@nrru.ac.th

อุดมการณ์งานมุ่งมั่นและบาดแผลคนวัยทำงาน: กรณีศึกษานวนิยาย
เรื่อง “ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ”

IDEOLOGY IN WORK DETERMINATION AND WORKING AGE POPULATION'S
WOUND: A CASE STUDY OF A NOVEL ENTITLED “YANG NGAI CHAN KAU
CHA LOEK NGAN TRONG WELA (I WILL NOT WORK OVERTIME)”

กฤต โสดาลี

KIT SODALEE

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES,

RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

จังหวัดมหาสารคาม

MAHA SARAKHAM PROVINCE

Received: November 27, 2022

Revised: February 27, 2023

Accepted: March 1, 2023

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาอยู่สองประเด็น ได้แก่ 1. เพื่อศึกษาอุดมการณ์งานมุ่งมั่นที่อยู่ในนวนิยายแปลเรื่อง ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ และ 2. เพื่อศึกษาบาดแผลของคนวัยทำงานที่อยู่ในนวนิยายแปลเรื่อง ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ โดยผู้วิจัยได้เลือกนำแนวคิดอุดมการณ์ และแนวคิดเศรษฐกิจทุนนิยมมาประยุกต์สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า อุดมการณ์งานมุ่งมั่นได้มีผลครอบงำความคิด พฤติกรรม และความรู้สึกของตัวละครในเรื่องนี้ โดยมีผลทำให้ตัวละครในเรื่องเกิดความมุ่งมั่นทุ่มเทให้แก่การทำงาน และสร้างภาวะความหวาดกลัวให้แก่การว่างงาน ทำให้ตัวละครต้องทุ่มเทให้กับงานที่ได้รับมอบหมาย ในขณะที่เดียวกันอุดมการณ์ดังกล่าวก็สร้างบาดแผลให้แก่คนวัยทำงานที่ทุ่มเทให้กับองค์กร ทำให้ตัวละครสูญเสียสมดุลชีวิตในด้านความสัมพันธ์ สุขภาพ และจะนำไปสู่การสูญเสียชีวิตได้ การศึกษาในครั้งนี้จึงได้แสดงให้เห็นอำนาจของอุดมการณ์ที่ได้ครอบงำสังคมเกี่ยวกับการทำงานของชาติญี่ปุ่นเอาไว้ ทำให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานอย่างหนักของคนประเทศญี่ปุ่น

คำสำคัญ: อุดมการณ์ การทำงาน ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the ideology in terms of work determination and 2) to study working age population's wound in the novel. Ideology and capitalism approaches were applied as a framework in this research.

The results were concluded that the ideology in work determination interferes thoughts, behaviors, and feelings via characters in the novel, so they devote themselves to work and build a frightened condition for unemployment. Therefore all tasks assigned are dedicatedly finished up. However, the ideology mentioned also build wound for workers whose duties are devotedly done for their workplace affecting to Work - Life balance which characters are totally fail causing passing away. This study revealed the ideology power interfering working society of Japan nation and also occurring a hard - working culture of Japanese.

Keywords: Ideology, Working, I will not Work Overtime

บทนำ

นวนิยายแปลเรื่อง “ยังงั้นฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ” เป็นผลงานประพันธ์ของ อาเกโนะ คาเอรุโกะ แปลไทยโดย ฉัตรขวัญ อุดิษฐ์ สำนักพิมพ์ Bibli นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนค่านิยมของสังคมการทำงานของคนญี่ปุ่นที่มีลักษณะทุ่มเทหยาดเหงื่อและแรงกายให้กับบริษัทหรือองค์กรของตน อย่างไรก็ตาม ในประเทศญี่ปุ่น หลังจากนวนิยายเรื่องนี้ได้ตีพิมพ์ออกมาก็ได้ถูกซื้อลิขสิทธิ์ไปจัดทำเป็นละครซีรีส์ญี่ปุ่นทันที โดยใช้ชื่อว่า “I Will Not Work Overtime, Period!” ซึ่งได้รับความนิยมสูงเป็นอย่างมาก เนื้อหาของนวนิยายเรื่องนี้ถูกเล่าผ่านมุมมองของตัวละครชื่อ “อิงาชิยามะ ยูย” พนักงานหญิงคนหนึ่ง在公司ให้คำปรึกษาด้านการตลาด โดยตัวละครตัวนี้มีปมภายในจิตใจเกี่ยวกับพ่อผู้บ่่างาน ทำให้เธอเกิดปณิธานว่าจะกลับบ้านตรงเวลาทุกวัน เพราะไม่ต้องการสูญเสียเวลาส่วนตัวไปเหมือนกับพ่อของเธอ ในที่ทำงานของเธอจะต้องเผชิญหน้ากับพนักงานหญิงดีเด่นที่ไม่เคยลางาน, พนักงานใหม่ใจเสาะที่ต้องการแต่จะลาออก และซูเปอร์แมนที่ลาออกเพียงหกสัปดาห์ เพื่อความฝันที่จะเป็นผู้บริหารหญิง (คาเอรุโกะ อาเกโนะ, 2564, น. คำนำสำนักพิมพ์)

แม้นวนิยายเรื่องนี้จะมียุติเรื่องสนุกสนาน และมีกลวิธีการเล่าเรื่องที่แทรกอารมณ์ขันอยู่ตลอดทั้งเรื่อง (คาเอรุโกะ อาเกโนะ, 2564, น. คำนำสำนักพิมพ์) แต่ในอีกมุมหนึ่ง นวนิยายแปลเรื่องนี้ก็แสดงให้เห็นอุดมการณ์ทุนนิยมที่แทรกซึมอยู่ในสังคมและชีวิตประจำวันของผู้คน ผ่านเรื่องราวชีวิตของตัวละครที่ทำงานเป็นพนักงานบริษัทคนหนึ่ง ในองค์กร และแสดงให้เห็นบาดแผลของผู้ที่หลงติดอยู่กับค้ำคักของโลกทุนนิยมว่าตัวละครเหล่านั้นต้องสูญเสียสิ่งใดบ้าง เพื่อที่จะไปให้ถึงเป้าหมายชีวิตที่ตนเองวาดเอาไว้ ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมได้ทำให้บุคคลต้องแสวงหาความมั่งคั่งทางธุรกิจการค้า (นพดล บงกชกาญจน์, 2563, น. 204-205) เมื่อเป็นคนมีรายได้มากก็จะกลายเป็นคนมั่งคั่ง ร่ำรวย เกิดความสุขและมีอำนาจ (วสันต์ ภูวภัทรพร, 2562, น. 15)

อัลธูแซร์ หลุยส์ (2529) กล่าวว่า “อุดมการณ์เป็นชุดความคิดที่นายทุน/ชนชั้นปกครองสร้างขึ้นเพื่อครอบงำความคิดของคนงาน/ประชาชน โดยอุดมการณ์ไม่ใช่เป็นแนวคิด แต่เป็นชุดความคิดหรือกรอบวิธีคิดที่ได้ติดตั้งไว้เพื่อให้เราใช้ทำความเข้าใจกับโลก/สังคม/ตัวเรา” ทั้งนี้ เมื่อนำแนวคิดอุดมการณ์ทุนนิยมมาเป็นกรอบทฤษฎีในการศึกษาวิเคราะห์นวนิยายแปลเรื่อง “ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ” ก็จะพบว่านวนิยายแปลเรื่องนี้แสดงให้เห็นกลไกการทำงานของอุดมการณ์ทุนนิยมที่ครอบงำความคิดและพฤติกรรมของตัวละครที่อยู่ในวัยทำงานไว้ เปลี่ยนมนุษย์ให้เป็นเครื่องจักรที่ต้องทำงานและทุ่มเทให้กับองค์กร เสียสละพื้นที่ส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์ขององค์กร ที่ตนสังกัดอยู่ ท้ายที่สุดอุดมการณ์ทุนนิยมนี้ก็ได้ฝากบาดแผลเอาไว้กับกลุ่มคนทำงาน บทความวิจัยเรื่อง “อุดมการณ์งานมุ่งมั่นและบาดแผลคนวัยทำงาน: กรณีศึกษานวนิยายแปลเรื่อง ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ” จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุดมการณ์งานมุ่งมั่นที่ครอบงำตัวละครวัยทำงานเอาไว้ และเพื่อศึกษาบาดแผลของตัวละครวัยทำงานที่ต่างมุ่งมั่นทำงานเพื่อองค์กร โดยเป็นการศึกษาผ่านนวนิยายแปลเรื่อง “ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ” ผลงานประพันธ์ของ อาเกโนะ คาเอรุโกะ แปลไทยโดย ฉัตรขวัญ อติศัย สำนักพิมพ์ Bibli

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอุดมการณ์งานมุ่งมั่นที่อยู่ในนวนิยายแปลเรื่อง ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ ของ อาเกโนะ คาเอรุโกะ
2. เพื่อศึกษาบาดแผลของคนวัยทำงานที่อยู่ในนวนิยายแปลเรื่อง ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ ของ อาเกโนะ คาเอรุโกะ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดและทฤษฎีจำนวนสองทฤษฎี มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย มีรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดอุดมการณ์

อุดมการณ์เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศส โดย Destutt de Tracy ได้คิดค้นขึ้นเพื่อรวมกลุ่มคนที่เห็นต่างเข้าไว้ด้วยกัน (Heywood, 2012, pp. 4-5) อัลธูแซร์ หลุยส์ (2529) กล่าวว่า “อุดมการณ์เป็นชุดความคิดที่นายทุน/ชนชั้นปกครองสร้างขึ้นเพื่อครอบงำความคิดของคนงาน/ประชาชน โดยอุดมการณ์ไม่ใช่เป็นแนวคิด แต่เป็นชุดความคิดหรือกรอบวิธีคิดที่ได้ติดตั้งไว้เพื่อให้เราใช้ทำความเข้าใจกับโลก/สังคม/ตัวเรา”

Karl Marx (1818-1883) ได้นำแนวคิดอุดมการณ์มาใช้ในทางการเมือง โดยกล่าวถึงการต่อสู้ทางชนชั้น การควบคุมทางสังคม และการแพร่กระจายความคิดของนายทุน (Hall, Evans & Nixon, 2013, p. 344) อุดมการณ์ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อว่าคุณคิดเหล่านั้นเป็นความจริง และยอมรับต่อสภาพที่ตนถูกกดขี่ (Heywood, 2012, p. 6)

ฤทธิณันท์ เชื้อทอง และรุจิระ โรจนประภาพันธ์ (2559, น. 120) กล่าวว่าอุดมการณ์เป็นระบบความคิดที่ชี้นำพฤติกรรมของคนในสังคม ได้เชื่อมโยงความหลากหลายของบุคคลกับสังคมเข้าไว้ด้วยกัน อุดมการณ์เป็นกรอบความคิดที่ชนชั้นนำสร้างขึ้นเพื่อเป็นกลไกในการควบคุมสังคมผ่านการหล่อหลอมและขัดเกลา โดยสถาบันต่าง ๆ ได้ทำหน้าที่ให้บุคคลเกิดความเชื่อว่ารบบความคิดนั้นเป็นธรรมชาติและเป็นความจริง

งานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดอุดมการณ์มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยเป็นการนำแนวคิดมาใช้อธิบายพฤติกรรมและความคิดของตัวละครวัยทำงานในนวนิยายแปลเรื่อง ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ ว่าตัวละครได้ถูกรอบงำด้วยกรอบวิธีคิดลักษณะใด

2. เศรษฐกิจแบบทุนนิยม

พจนานุกรม ฉบับศัพท์เศรษฐศาสตร์ (2552, น. 97) อธิบายว่า “เศรษฐกิจแบบทุนนิยม เป็นระบบเศรษฐกิจที่เอกชนมีบทบาทในการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและเป็นผู้ประกอบการผลิต โดยระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมให้อำนาจแก่เอกชนสามารถใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่างเสรี โดยที่รัฐจะต้องไม่เข้าไปแทรกแซงการทำงาน”

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้เกิดการแข่งขันของกระบวนการผลิต เปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากเดิมเพื่อใช้กลายเป็นการผลิตเพื่อแสวงหากำไร ในแง่ประโยชน์ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้ประชาชนทุกคนมีเสรีในการผลิตสินค้าและบริการอย่างเต็มที่ มีกรรมสิทธิ์ในการถือครองทรัพย์สิน มีสิทธิและเสรีภาพในการเลือกบริโภค ตลอดจนทำให้กลไกราคาของตลาดสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ ในอีกขณะหนึ่ง ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมก็ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมมากขึ้น กลุ่มที่มีเงินทุนจำนวนมากก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการผลิตเรื่อย ๆ ส่วนกลุ่มที่มีรายได้น้อยก็ยังคงยากจนต่อไป (นพดล บงกชกาญจน์, 2563, น. 208) ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมจึงถูกมองว่าเป็นระบบที่สร้างความมั่งคั่งให้แก่กลุ่มนายทุนและชนชั้นศักดินาจากการขายสินค้าและบริการ ทำให้เกิดการกดขี่ขูดรีดและยึดเอาคุณค่าส่วนเกินจากชนชั้นกรรมาชีพที่มีเป้าหมายเป็นการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Robert, 2008)

งานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยเป็นการนำแนวคิดมาใช้วิเคราะห์ถึงเหตุในการมุ่งมั่นทำงานของตัวละครในนวนิยายแปลเรื่อง ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ประเด็น ได้แก่ 1. นวนิยายแปลเรื่อง ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ 2. แนวคิดอุดมการณ์ และ 3. เศรษฐกิจแบบทุนนิยม
2. ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและสืบค้น เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยได้แบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย
3. หลังจากวิเคราะห์งานวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Description Analysis)
4. ดำเนินการสรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา

หลังจากการศึกษานวนิยายเรื่อง “ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ” ผู้วิจัยนำแนวคิดอุดมการณ์และแนวคิดเศรษฐกิจทุนนิยมมาสังเคราะห์เป็นกรอบทฤษฎีในการวิจัย ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1. อุดมการณ์งานมุ่งมั่น

อุดมการณ์งานมุ่งมั่นเป็นชุดความคิดที่ควบคุมพฤติกรรมและความคิดของตัวละครในนวนิยาย ทำให้ตัวละครต้องทุ่มเทและใส่ใจกับการทำงาน เพื่อพิสูจน์ว่าตนเองมีคุณค่าและเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากองค์กร สามารถแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1.1 การมุ่งมั่นทำงานให้แก่องค์กร การมุ่งมั่นในการทำงานให้แก่องค์กรเป็นผลจากอุดมการณ์ที่ควบคุมตัวละครในเรื่องให้ต้องมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานให้แก่องค์กร ทาเนตะ โคทาโร่ เป็นตัวละครหนึ่งที่แสดงให้เห็นความมุ่งมั่น ผ่านเหตุการณ์ขณะที่ตัวละครเอก อย่างอิงาชิยามะ ยูย กำลังจะเลิกงาน เธอก็ได้พบกับโคทาโร่ และพูดคุยกันว่า ตัวอย่าง

“จะกลับแล้วหรือ” อีกฝ่ายส่งเสียงทัก
 “ไม่ได้หรือคะ”
 “กลับตรงเวลาทุกวันเลยนะ”
 “คุณทาเนตะหัดกลับเร็วบ้างก็ดีนะคะ”
 ยูยมองดูที่เขาหัวมาด้วย ข้างในมียากิโซบะแบบถ้วย
 “ผมทำไม่ได้หรอก ตั้งแต่เข้าปีนี้ผมต้องมาทำงานล่วงเวลาในวันหยุดตลอด นี่ก็ไม่ได้วิ่งออกกำลังกายเลยเนี่ย”
 เพราะอย่างนั้นเลยไปซื้อหม้อคำที่ร้านสะดวกซื้อ แล้วเดินขึ้นบันไดมาถึงชั้นลิฟท์
 เพื่อเสริมสร้างพลังกำลังรี ยูยนึกในใจ เขายังเป็นคนเดิม
 “ทำงานวันหยุดตลอดตั้งแต่เข้าปีนี้... นี่มันสิ้นเดือนตุลาคมแล้วนะคะ”
 “เพราะอย่างนั้นผมเลยได้รางวัล MVP ระดับบุคคลในโปรเจกก่อนหน้านี่ไงครับ”
 ยูยขำเล็งใบหน้าโคทาโร่ที่อยากได้รับคำชม ไม่อยากชมคนทำงานล่วงเวลาในวันหยุดหรอก แต่ช่วยไม่ได้
 “ยอดเยี่ยม สุดยอดจริง ๆ ยินดีด้วยนะคะ”
 “ขอบคุณนะ ผมรู้สึกเป็นเกียรติที่ได้อุทิศตนเพื่อเพิ่มผลประโยชน์ของบริษัท”

(อาเกโนะ คาเอรุโกะ, 2564, น. 14-15)

อุดมการณ์งานมุ่งมั่นได้ส่งผลต่อความคิดและการกระทำของโคทาโร่เป็นอย่างมาก อุดมการณ์นี้ทำให้ตัวละครไม่สนใจในการพักผ่อน เขาเลือกที่จะทำงานให้แก่องค์กรแม้ในช่วงเวลาวันหยุด แม้กระทั่งการหยุดเพื่อพักผ่อนรับประทานอาหาร เขาก็ยังคงเลือกที่จะทานบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป แสดงให้เห็นถึงอำนาจของอุดมการณ์งานมุ่งมั่นที่ส่งผลต่อตัวละครให้มองเห็นงานที่ได้รับมอบหมายว่าสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง ส่งผลให้โคทาโร่ได้รับรางวัล “MVP ระดับบุคคล” (อาเกโนะ คาเอรุโกะ, 2564, น. 15)

1.2 ความหวาดกลัวต่อการตกงาน ความหวาดกลัวต่อการตกงานเป็นผลจากอำนาจของอุดมการณ์อีกรูปแบบหนึ่งที่ได้ส่งผลต่อทั้งความคิดและความรู้สึกของตัวละคร ในนวนิยายเรื่อง ยังงั้นก็จะเลิกงานตรงเวลาละอำนาจของอุดมการณ์งานมุ่งมั่นทำให้มิทานิ คานาโกะ เกิดความหวาดกลัวต่อการหยุดงาน เนื่องจากเธอกังวลว่าหากเธอหยุดงาน อาจจะทำให้เธอมีสิทธิ์โดนไล่ออกจากงานได้ มิทานิจึงเลือกที่จะมาทำงานแม้ว่าตนจะเจ็บป่วย ตัวอย่าง

ยู่เอ๋ยแล้วค่อยสำนึกว่าแม่แล้ว เขาเบิกตากว้างแล้วเจียบไป เธอหัวนใจว่าตน
พูดแรงเกินไปหรือเปล่า

“ก็มันช่วยไม่ได้นี่นา เพราะฉันมีจุดแข็งอย่างเดียวคือความเอาจริงเอาจัง”

มีทานิแผดเสียง ตัวสั่นงันงก

“คนในยุคหางานยากอย่างพวกฉันนะ ต้องสมัครงานเป็นสิบเป็นร้อยบริษัท
กว่าจะได้คำตอบรับว่าจ้างอย่างไม่เป็นทางการ แต่ก็ถอดใจเสียไม่ได้อยู่ดีว่าจะถูก
ยกเลิกหรือเปล่า หรือต่อให้เข้าทำงานแล้ว บางทีก็ไม่มีคนรุ่นเดียวกัน ไม่มีกระทั้ง
เพื่อนพ้องให้ปรับทุกข์ว่ากังวลจ้งเลยนะ แล้วพอคิดว่าถ้าถูกเลิกจ้างจะทำยังไงก็ไม่
กล้าหยุดงาน”

มีทานิเอ่ยผ่านเสียงไอค็อกแค้กในลำคอที่มีเสมหะ

“ฉันถึงต้องพยายามทำตัวให้สมฐานะ ไม่ลืมน่าบริษัทสุดท้ายที่จ้างคนอย่างฉัน
ในกะ ฉันอยากจะเป็นพนักงานในอุดมคติ เพราะถ้าตัดสินใจจริงจ้งออกแล้ว ฉันก็ไม่
เหลืออะไร คุณอิงฯขียามะก็คิดแบบนั้นใช่ไหมล่ะ ถ้าปราศจากความเอาจริงเอาจัง ฉัน
ก็ไม่มีที่ให้โฮอยู่”

(อาเกโนะ คาเอรุโกะ, 2564, น. 48-49)

เป็นธรรมดาที่การทำงานแบบไม่หยุดพักย่อมจะทำให้งานสำเร็จไปได้อย่างรวดเร็วกว่า แต่เหนือสิ่งอื่น
ใด ร่างกายก็จะรับภาระที่หนักขึ้นเช่นกัน ในกรณีของมีทานิแสดงให้เห็นว่าเธอได้ตกอยู่ใต้อำนาจของอุดมการณ์งาน
มุ่งมั่น เพราะทำให้เธอเกิดความหวาดกลัวว่าตนจะไม่มีงาน ทั้งนี้ เป็นผลจากประสบการณ์ในอดีตของเธอเมื่อครั้งที่
เธอหางาน กว่าเธอจะได้ทำงานนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะเธอต้องแข่งขันกับอีกหลายบุคคล อำนาจของ
อุดมการณ์งานมุ่งมั่นได้อาศัยประโยชน์จากประสบการณ์ส่วนตัวของมีทานิ ทำให้ตัวละครหวาดกลัวว่าจะไม่มีงานทำ
แม้ว่ามีทานิจะเจ็บป่วย ก็ยังคงต้องมาทำงาน

อีกในกรณีที่ควรกล่าวถึงคือ ตัวละครซุงะ ทาเคะ ตัวละครตัวนี้เป็นพนักงานหญิงที่เคยยื่นวันลางานไป
เพื่อคลอดลูก แต่เพราะคำพูดของมีทานิทำให้ทาเคะ เกิดความกลัวเช่นเดียวกันว่าหากหยุดงานต่อเนื่องไปหลายวัน
อาจจะทำให้บริษัทพิจารณาให้เธอออกจากงานได้ ทำให้ทาเคะต้องกลับมาทำงานหลังจากที่คลอดลูกไปแล้วไม่นาน
ตัวอย่าง

“คุณมีทานิบอกฉันว่า มีสามีกับลูกแล้วแท้ ๆ ยังอยากก้าวหน้าในอาชีพอีก
ไม่เจียมตัวเลยนะคะ เพราะอย่างนั้นฉันเลยไม่สบายใจว่า ระหว่างลาคลอด ที่นี้จะยัง
เหลืออึดี่ทำงานให้ฉันรีเปล่า บางทีตอนให้นมลูก น้ำตายังเอ่อออกมา นึกสงสัยว่าจริง ๆ
แล้วไม่ควรมีลูกดีกว่าไหม”

“เจ้าตัวคงไปพูดแบบนั้นแล้วคะ เพราะเธอก็เจออะไรมาหลายอย่าง”

“อิจาขิยามะ ฉันทเจ็บบใจนะ ถ้าแบบผู้ชายก็ได้เป็นผู้บริหาร จะมีลูกหรือไม่ก็ไม่ใช่ปัญหาด้วยซ้ำ - ฉันทเลยอยากพิสูจน์ตัวเอง จะไม่ยอมให้ใครกล้าพูดใส่หน้าว่าฉันททำได้ไม่ดีเพราะเว้นว่างจากงานนานเกินไป ต่อให้เจอล้งละเมิดทางเพศบ้างก็ไม่เป็นไร ฉันทจะทำงานไม่ให้แพ้ผู้ชาย แล้วเบิกทางให้รุ่นน้องที่จะตามมาทีหลังให้ดู”

(อาเกโนะ คาเอรุโกะ, 2564, น. 81-82)

ในกรณีของตัวละครชิซุสะ ทาเคะ ผู้วิจัยได้ยกอำนาจในอีกลักษณะหนึ่งของอุดมการณ์งานมุ่งมั่น มาวิเคราะห์ เนื่องจากเป็นอำนาจที่ก่อให้เกิดความหวาดกลัว อันเกิดจากเพื่อนร่วมงาน เพราะมีทานิได้ขู่ว่าเอาไว้ว่า หากหยุดงานไปเสียนาน อาจจะทำให้ในบริษัทไม่มีโต๊ะทำงานของเธออยู่แล้วก็ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมองว่าสาเหตุที่อำนาจของอุดมการณ์งานมุ่งมั่นทำหน้าที่ของตนได้ดี ส่วนหนึ่งเป็นเพราะทาเคะเพ็งจะมีลูก มีภาระและความรับผิดชอบมากขึ้น ทำให้อำนาจของอุดมการณ์ทำงานได้มีประสิทธิภาพ แม้จะต้องเผชิญหน้ากับการคุกคามทางเพศ ทาเคะก็ไม่สามารถหลบหลีกปัญหาการคุกคามทางเพศนี้ได้ เพราะอำนาจของอุดมการณ์งานมุ่งมั่นที่ควบคุมความคิดของเธออยู่

2. บาดแผลของคณีย์ทำงาน

บาดแผลของคณีย์ทำงานเป็นผลจากอุดมการณ์งานมุ่งมั่นที่ได้ครอบงำความคิดและพฤติกรรมของตัวละคร ทำให้ตัวละครต้องสูญเสียหลายสิ่งหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นสุขภาพร่างกาย ความสัมพันธ์ เป็นต้น จากการวิเคราะห์บาดแผลของคณีย์ทำงานมีประเด็น ดังนี้

2.1 การเสียชีวิต เป็นเรื่องเศร้า นวนิยายเรื่องนี้แสดงให้เห็นภาพชีวิตของบุคคลที่มุ่งมั่นทำเทให้กับการทำงาน จนละเลยเรื่องการดูแลสุขภาพของตนเอง ปรากฏผ่านเรื่องราวชีวิตของชายสูงวัยคนหนึ่ง ที่เป็นพนักงานบริษัท ตัวอย่าง

“พูดถึงเรื่องมากินคนเดียว ช่วงนี้ไม่เห็นลูกค้าที่ชอบนั่งริมผนังเลยนะ”

ทุกที่ถ้ามาที่ร้านเวลานี้ จะเห็นชายสูงวัยนั่งริมผนังเป็นประจำ เขามักมานั่งกินมื้อเย็นคนเดียว พอกินเสร็จก็เอ่ยว่า “กลับบริษัทละ” แล้วถือกระเป๋าทำงานออกจากร้านไป

“อ้อ คนนั้นตายแล้วนะ” หวางตันบอกขณะซ้อนจานบนโต๊ะข้างกัน

“เฮ้ะ”

“คนบริษัทเดียวกันที่มากินข้าวที่ร้าน บอกว่าอย่างนั้น”

“ทำไม...ตายละ”

“เจ็บหน้าอก แต่ยังฝืนทำงานถึงเช้า แล้วเช้าวันต่อมาก็กลายเป็นศพที่บริษัท น่าสงสารคนเจอนะ ฉันทก็น่าสงสารเหมือนกัน ลูกค้าประจำหายไปคนนึง”

(อาเกโนะ คาเอรุโกะ, 2564, น. 19)

อย่างไรก็ตาม อำนาจของอุดมการณ์งานมุ่งมั่นทำให้ชายสูงวัยเห็นงานสำคัญกว่าสิ่งอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็ นสุขภาพร่างกาย หรือกระทั่งความสัมพันธ์ ดังจะเห็นว่าตัวละครชายสูงวัยนี้มักจะมาทานข้าวคนเดียว แสดงว่าเขาไม่มีเพื่อนในองค์กรเดียวกันเลย ท้ายที่สุด ตัวละครจึงทำได้แต่เพียงทุ่มเทให้กับการทำงาน เพราะชีวิตในด้านอื่น ๆ ของตัวละครนี้ถูกอุดมการณ์งานมุ่งมั่นทำลายจนย่อยยับไปแล้ว การทุ่มเททำงานอย่างหนักหน่วงจึงเป็นเหตุให้ตัวละครชายสูงวัยคนนี้เสียชีวิตลง

2.2 การลดความสัมพันธ์ ความสัมพันธ์เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้บุคคลเกิดความสุขกายสบายใจได้ โดยเฉพาะความสัมพันธ์แบบคู่รัก เพราะจะทำให้ต่างฝ่ายต่างร่วมเกิดความสุขใจไว้นั่นเอง สามารถแบ่งปันเรื่องทุกข์ เรื่องสุขไปด้วยกันได้ เป็นการระบายความอัดอั้นที่อยู่ในใจของบุคคลออกมา บุคคลก็จะเกิดความสุขขึ้น ในนวนิยายเรื่องนี้ ได้แสดงภาพความสัมพันธ์ที่ถูกทำลายลงจากอุดมการณ์งานมุ่งมั่น ทำให้ความสัมพันธ์แบบคู่รักต้องจบลง เพราะมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมุ่งมั่นทำแต่งงาน เช่นเรื่องราวของโคทาโร่กับยูย ตัวอย่าง

ก่อนเลิกกับโคทาโร่ เธอกับเขาเคยตกลงจะแต่งงานกัน ถึงจะไม่ได้รับแหวนหมั้นจากเขา แต่ก็ไปปรึกษากันทำความรู้จักกับครอบครัวของทั้งสองฝ่ายเรียบร้อยแล้ว กระนั้นการแต่งงานก็ต้องมีอันยกเลิกไป

เพราะในวันทีนัดพบปะครอบครัวของทั้งสองฝ่าย โคทาโร่ไม่มาร้านอาหารที่จองไว้

พ่อแม่ฝั่งครอบครัวของทานะคะร้อนใจ เปรยว่าเขาไม่น่าทำงานกระทั่งวันทำงานแบบนี้หรือมั้ง ยูยแฉังไปแมนชั่นของเขา ลางสังหรณ์แม่นชะมัด โคทาโร่ถอนกอดหมอนอย่างไร้เรี่ยวแรงบนโซฟา เขาทำงานได้รุ่งติดต่อกันสามวัน พอกลับมาเปลี่ยนชุดก็เลยหมดสติ

ยูยเขย่าปลุกโคทาโร่อย่างแรง ถามว่า

- ระหว่างงานกับการแต่งงานกับฉัน อะไรสำคัญกว่ากัน

โคทาโร่ชุกหน้ากับหมอนปิดปากเงียบ แล้วตอบขึ้นเสียง

- งานนะสิ

เธอคาดคำตอบนั้นไว้อยู่แล้วในมุมหนึ่งของจิตใจ ยูยรู้ว่ามือตัวเองสั่นระริก เวลาที่ทั้งคู่เคยใช้ร่วมกันจนถึงบัดนี้ราวกับสูญสิ้นไป ชายคนนี้ได้รักเธอเลย สิ่งที่โคทาโร่รักคืองาน ส่วนยูยคือเรื่องรอง

(อาเกโนะ คาเอรุโกะ, 2564, น. 40-41)

เหตุการณ์เรื่องราวความรักระหว่างโคทาโร่กับยูยเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนว่าอุดมการณ์งานมุ่งมั่นมีผลต่อความสัมพันธ์แบบคู่รัก โคทาโร่เลือกที่จะทำงานมากกว่าการไปพบกับญาติของยูย เพื่อพูดคุยเรื่องงานแต่งงาน ท้ายสุด ความสัมพันธ์ของทั้งคู่ก็จบลงไป กลายเป็นแค่เพื่อนร่วมงานกัน

2.3 การเจ็บป่วย เป็นผลจากอำนาจของอุดมการณ์งานมุ่งมั่นในอีกลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นกับตัวละคร ในนวนิยายเรื่องนี้ ที่มีความมุ่งมั่นและทุ่มเทให้กับการทำงาน ผลที่ตามมาคือสุขภาพของตัวละครเกิดเจ็บป่วย เพราะตัวละครไม่ได้ให้ความสำคัญกับร่างกายตน เช่น ในกรณีของมิทานิ ตัวอย่าง

เช้าวันต่อมา เมื่อไปถึงบริษัทก็เจอมิทานิรออยู่ด้วยสีหน้าท่าหนี

“คุณฮิงาชิยามะกลับก่อน เมื่อวานฉันเลยต้องทำงานล่วงเวลา เพราะคุณอาซีมะขอให้ช่วย พอฝืนตัวเองก็เลย *แค้น* ไอตั้งแต่เช้าเลย”

ถ้าไม่สบาย ปฏิเสธการทำงานล่วงเวลาก็ได้นี่ ความรู้สึกนั้นคงแสดงออกมาทางสีหน้า มิทานิถลึงตา

“คุณคงตกเดือนคุรุสึคัง *แค้น* เรื่องลาหยุดพักร้อนแล้วสินะคะ”

“ยัง เพราะฉันเพิ่งมาถึงเมื่อก็...ที่สำคัญกว่านั้น อาการไอไม่เป็นอะไรแน่หรือคะ”

“โอแค่นี้เอง *คือ* ต่อให้ใช้ชั้นสูงสามสิบเก้าองศา ฉันก็ไม่เคยหยุดค่ะ อย่างสมัยเรียน ม ต้นกับ ม.ปลาย *คือ* *แค้น* ฉันยังได้รับใบประกาศเกียรติคุณเลย *คือ* สมัยมหาวิทยาลัยไม่มีรางวัลสำหรับคนไม่เคยขาดเรียน แต่ขนาดบริษัทแรกที่เข้าทำงาน ฉันยังได้เบียชยัน *แค้น* ๆ ”

ยุยทำหน้าแบ่ *แค้น* ได้ยินเสียงไอก็ทรมานแทนแล้ว

(อาเกโนะ คาเอรุโกะ, 2564, น. 24)

จากเหตุการณ์ข้างต้นจะพบอำนาจของอุดมการณ์งานมุ่งมั่นที่ครอบงำตัวละครมิทานิ ทำให้แม้เธอจะเจ็บป่วย เพราะการทำงานหนัก แต่มิทานิก็ยังคงเลือกที่จะมาทำงาน อย่างไรก็ตามก็ดี ความหวาดกลัวต่อการตกงานถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มิทานิเลือกที่จะมาทำงาน โดยที่ไม่ได้สนใจว่าร่างกายตนจะมีสุขภาพสมบูรณ์แค่ไหน ขอเพียงให้ได้มาทำงานเป็นพอ ท้ายที่สุดร่างกายของมิทานิก็มีอาการรับไหว และเจ็บป่วยลง ภาพชีวิตของมิทานิจึงแสดงให้เห็นผลจากอุดมการณ์ที่ทำให้ตัวละครมุ่งมั่นในการทำงานมากเกินไป จนนำไปสู่การเจ็บป่วย

จากการศึกษา เรื่อง “อุดมการณ์งานมุ่งมั่นและบาดแผลคนวัยทำงาน: กรณีศึกษานวนิยายเรื่อง ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ” ผู้วิจัยจะสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. อุดมการณ์งานมุ่งมั่นได้มีผลครอบงำทั้งความคิด พฤติกรรม และความรู้สึกของตัวละครในเรื่องนี้ โดยมีผลให้ตัวละครในเรื่องมีความมุ่งมั่นทุ่มเทให้แก่งาน ขณะเดียวกันก็สร้างความหวาดกลัวให้แก่งานทำงานด้วยว่าหากตนขาดงานหรือขาดศักยภาพก็อาจจะทำให้ตัวละครถูกพิจารณาให้ออกจากงานได้

2. บาดแผลของคนวัยทำงานเป็นผลกระทบจากอุดมการณ์งานมุ่งมั่น ที่ทำให้ตัวละครต้องทุ่มเทให้กับการทำงานเพื่อองค์กร อุดมการณ์นี้ได้ทำลายชีวิตส่วนต่าง ๆ ของตัวละคร ทั้งในด้านความสัมพันธ์ สุขภาพ และจะนำไปสู่การสูญเสียชีวิตได้

อภิปรายผล

จากการศึกษา เรื่อง อุดมการณ์งานมุ่งมั่นและบาดแผลคนวัยทำงาน: กรณีศึกษานวนิยายเรื่อง ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ พบอำนาจของอุดมการณ์ที่ครอบงำความคิด พฤติกรรม และความรู้สึกของบุคคลวัยทำงานของ ญี่ปุ่นเอาไว้ โดยเป็นการค้นพบจากการศึกษานวนิยายในฐานะสื่อสะท้อนสังคม อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่าคนวัยทำงานชาวญี่ปุ่นได้ตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์งานมุ่งมั่นมากเพียงใด จากผลการสำรวจพบว่า ในปี พ.ศ. 2557 มีชาวญี่ปุ่นที่เสียชีวิตจากการทำงานหนักมากถึง 1,400 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 มีชาวญี่ปุ่นที่ฆ่าตัวตายหรือพยายามฆ่าตัวตาย อันเนื่องจากปัญหาความเครียดในที่ทำงานมากถึงเกือบ 100 คน (อภิวุฒิ พิมลแสงสุริยา, 2565, online)

จากสถิตินี้แสดงให้เห็นอำนาจของอุดมการณ์งานมุ่งมั่นที่ครอบงำบุคคลวัยทำงาน ทั้งนี้ อุดมการณ์งานมุ่งมั่นนี้ถือว่ามีประสิทธิภาพมากในการควบคุมคนวัยทำงาน เนื่องจากได้สร้างชุดความคิดให้บุคคลเกิดความมุ่งมั่นทุ่มเทให้กับองค์กรการทำงาน ขณะเดียวกันก็สร้างชุดความคิดที่ก่อให้เกิดความหวาดกลัวแก่คนทำงานให้ต้องกลัวตกงาน ผลที่ตามมาจากอำนาจของอุดมการณ์งานมุ่งมั่นนี้คือ สมดุลชีวิตของบุคคลเกิดความไม่ผล นวนิยายเรื่องนี้ได้สะท้อนให้เห็นสภาวะการเสียสมดุลของชีวิต จูฑาภรณ์ หนูบุตร (2553) อธิบายความหมายของสมดุลชีวิตและการทำงานว่า “เป็นความสามารถในการบริหารและจัดการเวลาในชีวิตของคุณคน ไม่ว่าจะจะเป็นชีวิตส่วนตัว ชีวิตครอบครัว การสร้างสัมพันธ์ภาพในสังคมและกิจกรรมต่าง ๆ และทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตได้” เนื่องจากมีชั่วโมงสัดส่วนการทำงานที่มากเกินไป ทำให้ชีวิตในด้านอื่น ๆ ขาดหาย ไม่ว่าจะจะเป็นความสัมพันธ์แบบคู่รัก รวมถึงเวลาสำหรับการดูแลสุขภาพตนเองก็หายไปเช่นกัน ความก้าวหน้าในการทำงานจึงต้องแลกมาด้วยความสูญเสียสุขภาพ และความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง อุดมการณ์งานมุ่งมั่นและบาดแผลคนวัยทำงาน: กรณีศึกษานวนิยายเรื่อง ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมการทำงานในนวนิยายจากหลากหลายเชื้อชาติ
2. ควรศึกษาทรรศนะและมุมมองของตัวละครวัยทำงานที่มีต่อการประกอบอาชีพและชีวิตส่วนตัว ตลอดจนความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- คาเอรุโกะ อาเกโนะ. (2564). *ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ*. แปลโดย ฉัตรขวัญ อุดิษฐ์. กรุงเทพฯ: Biblio. _____ . (2564). *คำนำสำนักพิมพ์*. ใน *ยังไงฉันก็จะเลิกงานตรงเวลาค่ะ*. แปลโดย ฉัตรขวัญ อุดิษฐ์. กรุงเทพฯ: Biblio.
- จูฑาภรณ์ หนูบุตร. (2553). *ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน : กรณีศึกษา: โรงพยาบาลวิภาวดี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- นพดล บงกชกาญจน์. (2563). วิพากษ์แนวคิดทุนนิยมที่ปรากฏในลัทธิคอมมิวนิสต์. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 7(2), น. 203-216.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). *พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ฤทธิณันท์ เชื้อทอง และรุจิระ โรจนประภายนต์. (2559). ค่านิยม อุดมการณ์ และรูปแบบการสื่อสารที่แสดงถึง ลักษณะทางวัฒนธรรมของคนไทย. *วารสารนิทัศน์ภาษาและการสื่อสาร*, 21(29), น. 110-143.
- วสันต์ ภูวภัทรพร. (2562). *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจก่อนยุคคลาสสิก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อภิวุฒิ พิมลแสงสุริยา. (2565). *ทำงานหนักเกินไป ใช้ว่าจะสำเร็จ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://www.ftpi.or.th>
- อัลธูแซร์, หลุยส์. (2529). *อุดมการณ์และกลไกของรัฐทางอุดมการณ์*. แปลโดย กาญจนา แก้วเทพ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- A. Heywood. (2012). *Fascism. Political Ideologies: An Introduction*. London: Palgrave.
- Hall, Evans & Nixon. (2013). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: SAGE.
- Robert B. Denhardt. (2008). *Theories of Public Organization*. California: Thomson Wadsworth.

ผู้เขียนบทความ

ดร.กฤต โสดาลี อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม อีเมล kit.sodalee@gmail.com

หลักเกณฑ์การส่งบทความตีพิมพ์

วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ได้เปลี่ยนชื่อจากวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ตามประกาศคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ 26/2563 วันที่ 30 ธันวาคม 2563 เปลี่ยนเป็น วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ Jaraphruekpirom โดยเผยแพร่ตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องจากวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2562 ซึ่งบทความทุกเรื่องจะได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสาขานั้นหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง จากทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาอย่างน้อย 2 คน โดยมีรูปแบบการกลั่นกรองบทความก่อนตีพิมพ์ (Peer review) ซึ่งผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind peer review) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ สำหรับการนำเสนอผลงานวิจัย งานวิชาการหรือความเห็นทางวิชาการใหม่ ๆ เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ ความคิดเห็นจากการศึกษาค้นคว้า การวิจัย ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในบริบทต่าง ๆ ของวิทยาการที่หลากหลาย รวมทั้งเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีกำหนดเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน และฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งมีขอบเขตสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ทั่วไป (General Social Sciences) ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ (General Arts and Humanities) รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ (Political Science and Public Administration) ภาษาและวรรณกรรม (Language and Literature) และการศึกษา (Education) และหรือที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นี้
2. เพื่อเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สำหรับคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และนักวิชาการ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
3. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริงอันก่อเกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

การพิจารณาบทความ

1. บทความที่ตีพิมพ์ลงวารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ต้องเป็นบทความใหม่ที่อยู่ในขอบเขตสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ทั่วไป (General Social Sciences) ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ (General Arts and Humanities) รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ (Political Science and Public Administration) ภาษาและวรรณกรรม (Language and Literature) และการศึกษา (Education) และหรือที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นี้

2. บทความต้องไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น ๆ

3. บทความต้องผ่านการพิจารณาและประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสาขานั้นหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง จากทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาอย่างน้อย 2 คน ซึ่งผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind peer review)

4. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นข้อคิดของผู้เขียนเท่านั้น และผู้เขียนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากบทความนั้น

5. บทความที่ตีพิมพ์ มี 3 ประเภท ดังนี้

5.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการนำเสนอผลการศึกษา หรือการค้นคว้าอย่างมีระบบ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่มีการนำเสนอความรู้ทั่วไปที่เขียนขึ้นจากการสังเคราะห์ พร้อมทั้งเสนอความคิดเห็นของผู้เขียนที่มีประโยชน์แก่ผู้อ่าน ประกอบด้วยบทนำ เนื้อหา และสรุป

5.3 บทความวิจารณ์ (Review Article) เป็นบทความที่วิจารณ์หนังสือและการนำเสนอความคิดเห็นของผู้เขียนที่มีประโยชน์แก่ผู้อ่าน ประกอบด้วยภาพปกหนังสือ ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหนังสือ เนื้อหา และข้อเสนอแนะแนวทางการเลือกหนังสือ

การส่งบทความ

ผู้เขียนบทความต้องส่งแบบรับรองประกอบการพิจารณาบทความมาพร้อมกับบทความ ดังนี้

1. แบบเสนอต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์ (เอกสาร 4)
2. แบบรับรองบทความวิจัยของอาจารย์ที่ปรึกษา (เอกสาร 5 กรณีนักศึกษา)
3. แบบตรวจสอบบทความ (เอกสาร 6 หรือ เอกสาร 7 หรือ เอกสาร 8 ตามลักษณะบทความ)

หากรูปแบบการพิมพ์บทความไม่เป็นไปตามกำหนดของการเตรียมต้นฉบับและแบบฟอร์มบทความวิจัยหรือบทความวิชาการ รวมทั้งไม่นำส่งแบบรับรองดังกล่าว กองบรรณาธิการจะไม่รับพิจารณาบทความ

การติดต่อวารสาร

กองบรรณาธิการวารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

340 ถนนสุรนายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

โทรศัพท์: 044-009009 ต่อ 3621-3625

โทรสาร: 044-254103 E-Mail: human.jourman@nrru.ac.th

การเตรียมต้นฉบับ

การเตรียมต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์ในวารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์บทความต้องพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด (Microsoft word) ใช้อักษร TH SarabhanPSK กระดาษขาว B5 ตั้งค่ากระดาษหน้าเดียว โดยเว้นหัวกระดาษ 2 เซนติเมตร ท้ายกระดาษ 2.5 เซนติเมตร กั้นซ้าย 2 เซนติเมตร กั้นขวา 1.5 เซนติเมตร พิมพ์เว้นวรรคหรือช่องว่าง 1 เคาะ ระยะห่างบรรทัด 1 เท่าปกติ และจัดข้อความกระจายแบบไทย (Thai Distributed)

วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์กำหนดให้บทความมีความยาวอยู่ระหว่าง 8-15 หน้ากระดาษ โดยมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 8 หน้า และไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ B5 โดยเนื้อหารูปภาพและตาราง กรณีที่บทความไม่เป็นไปตามกำหนดกองบรรณาธิการจะไม่รับพิจารณา

องค์ประกอบและการเรียงลำดับหัวข้อในบทความ

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่และหนาทั้งหมด โดยชื่อเรื่องภาษาไทยใช้ตัวอักษรพิมพ์หนาขนาด 18 point ส่วนชื่อเรื่องภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่และหนาขนาด 16 point

2. **ชื่อผู้เขียน (Author)** มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ระบุชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์เฉพาะชื่อ-นามสกุลเท่านั้น กรณีที่มีผู้ร่วมวิจัยมากกว่า 6 คน ให้ระบุชื่อผู้วิจัยคนแรก และตามด้วยคำว่า “และคณะ” ชื่อผู้เขียนภาษาไทยใช้ตัวอักษรพิมพ์หนาขนาด 16-point ส่วนชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่และหนาขนาด 14-point

2.2 ระบุชื่อหน่วยงาน โดยระบุรายละเอียดของผู้เขียนแต่ละคน ประกอบด้วยหน่วยงานที่สังกัดและจังหวัด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยชื่อหน่วยงานและจังหวัดภาษาไทยใช้ตัวอักษรพิมพ์หนาขนาด 14-point ส่วนชื่อหน่วยงานและจังหวัดภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่และหนาขนาด 12-point

3. **บทคัดย่อ (Abstract)** มีรายละเอียดดังนี้

3.1 บทความต้องนำเสนอบทคัดย่อภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ กำหนดให้มีจำนวนคำระหว่าง 200-300 คำ โดยเรียงลำดับการเขียนบทคัดย่อตามความสำคัญ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย

3.2 คำว่า “บทคัดย่อ” ใช้ตัวอักษรพิมพ์หนาขนาด 16-point ชิดขอบด้านซ้าย

3.3 คำว่า ABSTRACT ใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่และหนาขนาด 16-point ชิดขอบด้านซ้าย

3.4 รายละเอียดเนื้อหาในบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษรพิมพ์ปกติขนาด 14 point

4. **คำสำคัญ (Keywords)** มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ระบุคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับชื่อเรื่อง จำนวน 3-5 คำ ใช้ตัวอักษรพิมพ์ปกติขนาด 14-point

4.2 คำว่า “คำสำคัญ” ใช้ตัวอักษรพิมพ์หนาขนาด 14-point ชิดขอบด้านซ้าย ตามด้วยเครื่องหมาย (:) หลังเครื่องหมาย (:) ให้เว้นวรรค 1 ส่วนระหว่างคำให้เว้นวรรค 2 วรรค

4.3 คำว่า “Keywords” ใช้ตัวอักษรพิมพ์หนาขนาด 14-point ชิดขอบด้านซ้าย ตามด้วยเครื่องหมาย (:) หลังเครื่องหมาย (:) ให้เว้นวรรค 1 ส่วนระหว่างคำใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) คั่น หลังเครื่องหมายจุลภาคให้เว้นวรรค 1 วรรค

5. เนื้อหา (Text) หัวข้อใหญ่ใช้ตัวอักษรพิมพ์หนา TH SarabunPSK 16-point ส่วนรายละเอียดของเนื้อหาใช้ตัวอักษรพิมพ์ปกติ TH SarabunPSK 14-point ส่วนประกอบการเขียนแบ่งออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

5.1 บทความวิจัย มีส่วนประกอบดังนี้

5.1.1 บทนำ

5.1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

5.1.3 สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

5.1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย (การทบทวนวรรณกรรม หรือภาพประกอบกรอบแนวคิด)

5.1.5 วิธีดำเนินการวิจัย (ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้การวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์)

5.1.6 ผลการวิจัย (หากมีตารางควรระบุตารางที่ใช้อักษรหนาชิดขอบด้านซ้าย ส่วนภาพประกอบควรเป็นภาพชัดเจนและใช้เฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น โดยระบุภาพที่ และที่มาของภาพ)

5.1.7 อภิปรายผล

5.1.8 ข้อเสนอแนะ (ระบุข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป)

5.1.9 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี ต้องระบุชื่อทุน หรือแหล่งทุนหรือผู้ให้การสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย)

5.1.10 เอกสารอ้างอิง (ใช้การอ้างอิงตามรูปแบบ APA แบบระบบนาม-ปี การอ้างอิงในเนื้อหาให้ระบุชื่อผู้แต่งและปีพิมพ์ไว้ข้างหน้าหรือท้ายข้อความที่ต้องการอ้าง ส่วนการอ้างอิงท้ายบทความผู้เขียนจะต้องรวบรวมเอกสารทั้งหมดที่อ้างอิงและจัดเรียงตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง)

5.2 บทความวิชาการ มีส่วนประกอบดังนี้

5.2.1 บทนำ (หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ขอบเขต คำนิยามศัพท์)

5.2.2 เนื้อหา (การสังเคราะห์)

5.2.3 สรุป

5.2.4 เอกสารอ้างอิง

5.3 บทความวิจารณ์ มีส่วนประกอบดังนี้

5.3.1 ภาพปกหนังสือ

5.3.2 ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหนังสือ (เนื้อหาควรเขียนให้ชัดเจนเกี่ยวกับชื่อหนังสือ ชื่อผู้เขียน
หนังสือ จัดพิมพ์โดย จำนวนหน้า ปีที่พิมพ์ และเลข ISBN)

5.3.3 บทนำ

5.3.4 เนื้อหา (การวิจารณ์หนังสือ)

5.3.5 ข้อเสนอแนะ

5.3.6 เอกสารอ้างอิง

รูปแบบการเขียนอ้างอิงในบทความ

กองบรรณาธิการวารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ได้กำหนดรูปแบบการเขียนอ้างอิงแรกในเนื้อหาแบบ APA Style และรูปแบบการเขียนอ้างอิงแบบระบบนาม-ปี (Name-Year System) โดยจะแสดงไว้ในหน้ารายการอ้างอิง รวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงเฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น และจัดเรียงรายการตามลำดับชื่ออักษรผู้แต่ง

การอ้างอิงในเนื้อหา

การอ้างอิงผู้แต่ง 1-2 คนให้ระบุทุกคน หากมีผู้แต่งตั้งแต่ 3-6 คน การเขียนอ้างอิงครั้งแรกจะต้องเขียนให้ครบทุกคนโดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยคำว่า “และ” ส่วนการอ้างอิงในครั้งต่อมาให้เขียนย่อ ชื่อผู้แต่ง 1 คน ตามด้วยคำว่า “และคณะ” คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาคและตามด้วยปีพิมพ์ ดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ

ตัวอย่าง

จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ (2556)

พิชญาวี ทองกลาง (2560, น. 66-72)

ชุมชนวิจัย (สัมภาษณ์, 19 มิถุนายน 2562)

Fairclough (1995, p. 59)

Gersten, Baker and Loyed (2000, pp. 9-10)

2. การอ้างอิงในเนื้อหาท้ายข้อความ

ตัวอย่าง

(เรไร สุวีรานนท์, 2562, น. 98)

(อภินันท์ สุวรรณรักษ์, 2554, น. 76-77)

(ชุมชนวิจัย, สัมภาษณ์, 19 มิถุนายน 2562)

(Cronbach, 1990, pp. 202-204)

(Interview, June 19, 2019)

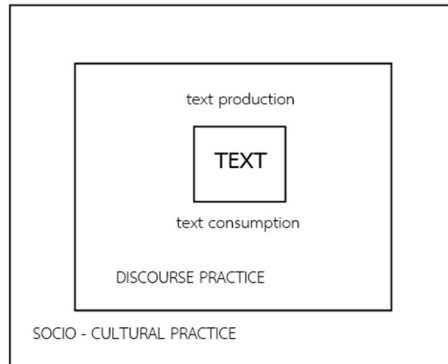
การอ้างอิงให้เพิ่มเครื่องหมายจุลภาคต่อจากปีพิมพ์ตามด้วยตัวอักษรย่อของหน้า โดยใช้อักษรย่อ น. และ p. (อ้างหน้าเดียว) และ pp. (อ้างมากกว่า 1 หน้า) อยู่ในเครื่องหมายวงเล็บ

การอ้างอิงที่มาของภาพประกอบ

ภาพประกอบอาจเป็นภาพที่ผู้เขียนจัดทำขึ้นเองหรือนำมาจากแหล่งอื่น ๆ ให้จัดภาพประกอบกึ่งกลางกระดาษ ส่วนคำว่า “ภาพที่” ให้พิมพ์อักษรหนาขีดขอบด้านซ้าย หากชื่อภาพยาวเกินกว่า 1 บรรทัด ให้พิมพ์บรรทัดที่สองตรงกับคำแรกของชื่อภาพ ดังนี้

1. การอ้างอิงภาพประกอบที่นำมาจากแหล่งอื่น ให้ระบุแหล่งที่มา แล้วนำไปเขียนรายการอ้างอิงท้ายบทความ

ตัวอย่าง

ภาพที่ 1 กรอบมิติทั้งสามของวาทกรรม (the three dimensional framework)

ที่มา: Fairclough (1995b, 59)

2. การอ้างอิงภาพประกอบที่ผู้เขียนถ่าย หรือวาด หรือสร้างสรรค์ขึ้นเอง ให้ระบุที่มาว่าถ่ายเมื่อวันที่เท่าไร ณ สถานที่ใด เพื่อแสดงความเป็นลิขสิทธิ์ โดยไม่ต้องนำไปเขียนรายการอ้างอิงท้ายบทความ

ตัวอย่าง

ภาพที่ 2 ชื่อภาพตัวอักษรปกติ

ที่มา: พิชญาวี ทองกลาง ถ่ายเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2563 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

การอ้างอิงท้ายบทความ

อ้างอิงตามรูปแบบ APA Style โดยบรรทัดแรกของแต่ละรายการต้องพิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หากรายการอ้างอิงนั้นพิมพ์ไม่จบในบรรทัดเดียวให้พิมพ์ต่อบรรทัดที่ 2 โดยเว้นระยะเข้าไป 7-9 อักขรหรือเยื้องประมาณ 1.5 ซม. การเว้นวรรคตามเครื่องหมายทับ (/) ส่วนการเรียงบรรณานุกรมให้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน โดยคำที่มีตัวสะกดจัดเรียงไว้ก่อนคำที่มีรูปสระตามลำดับตั้งแต่ กก-กย และภาษาอังกฤษ A-Z ดังนี้

1. การอ้างอิงหนังสือ

ผู้แต่ง// (ปีพิมพ์) // ชื่อเรื่อง // (พิมพ์ครั้งที่) // สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

กำชัย ทองหล่อ. (2550). *หลักภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: รวมสาส์น (1977).

โชษิตา มณีใส (2553). *การใช้ภาษาไทยเพื่อประสิทธิผล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ผจงวาด พูลแก้ว, พัชณี เป็เพราะ และสุวรรณี โสประดิษฐ์. (2551). *การเขียนเรียงความจดหมาย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing* (3th ed.). New York: Harper & Collings.

Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: longman.

2. การอ้างอิงวารสาร

2.1 วารสารฉบับพิมพ์

ผู้แต่ง// (ปีพิมพ์) // ชื่อบทความ // ชื่อวารสาร, /เลขปีที่ (เลขฉบับที่), /น. หรือ p. หรือ pp./เลขหน้า.

2.2 วารสารฉบับอิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง// (ปีพิมพ์) // ชื่อบทความ // ชื่อวารสาร, /เลขปีที่ (เลขฉบับที่), /น. หรือ p. หรือ pp./เลขหน้า // สืบค้นเมื่อ วัน/เดือน/ปี, จาก/http://www.xxxxxxxxx

ตัวอย่าง

วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2559). ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างความเป็นชาย-ความเป็นหญิงในหนังสือชุด “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก”. *รมยสาร*, 14(3), น. 29-33.

ชานานู ชูรัตน์. (2561). ประสิทธิภาพการให้บริการโรงพยาบาลพัทลุง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. *วารสาร นวัตกรรมการบริหารและการจัดการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์*, 6(2), น. 16-24.

Al-Matari, E. M., Swidi, A. K., & Fadzil, F. H. (2014). The Measurement of Firm Performance's

Dimension. *Asian Journal of Finance & Accounting*, 6(1), pp. 24-49.

Choorat, C. (2017). Efficiency in Service Operation of Phatthalung Hospital. *Journal of Administrative and Management*, 6(2), pp. 16-24.

3. การอ้างอิงรายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).//ชื่อเรื่อง/(รายงานผลการวิจัย).//สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2553). รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

JabJone, S., Jabjone, S., & Tawkaew, P. (2018). *The study of demand and supply factors that influence to Buddhist art tourism in amphur Pak Thong Chai, Nakhon Ratchasima province* (Research report). NakhonRatchasima: NakhonratchasimaRajabhat University.

Khantikun, P. (2010). *Political participation patterns of people in Dusit district, Bangkok* (Research report). Bangkok: SuanSunandhaRajabhat University.

4. การอ้างอิงเอกสารการประชุมวิชาการ

ผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).//ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท.ใน หรือ In/ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.)//ชื่อการประชุม/(น. หรือ p. หรือ pp./เลขหน้า).//สถานที่พิมพ์:สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

เฉลิมชัย มนูเสวต. (2560). ครูผู้นำ:บทบาทเชิงก้าวหน้าของครู. ใน ไพฑูรย์ สีนลาร์รัตน์ และนักรบ หมี่แสน (บ.ก.), *ความเป็นครูและการพัฒนาครูมืออาชีพ* (น. 63-78). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นพรัตน์ น้อยเจริญ. (2558). “ครูคือใคร” : มโนอุปถัมภ์ครูในบทเพลงไทย. ใน *การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 53* (น. 933-941) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

5. การอ้างอิงวิทยานิพนธ์

5.1 การอ้างอิงแบบรูปเล่ม

ผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).//ชื่อเรื่อง/(วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย).

5.2 การอ้างอิงแบบอิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).//ชื่อเรื่อง/(วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย).//สืบค้นเมื่อ/วัน/

เดือน/ปี,/จาก//http://www.xxxxxxxxx

ตัวอย่าง

ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ. (2558). *ภาษากับอัตลักษณ์เมียฝรั่งในวาทกรรมสาธารณะ* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

บุญยแสนอ ตริวิเศษ. (2559). *พลังภาษาในวาทกรรมของเสกสรร ประเสริฐกุล* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2564, จาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=91&ReclD=67676&obj_id=371807&showmenu=no

Boonarkas, W. (2013). *The Effects of the STAD Cooperative Learning Technique towards Learning Achievement and Critical Thinking Skills in Mathematics of Pratomsuksa6 Students* (Master of Education, RambhaiBarniRajabhat University).

6. การอ้างอิงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง //(ปีพิมพ์) //ชื่อเรื่อง //สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี,/จาก//http://www.xxxxxxxxx

ตัวอย่าง

ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2559). *การพัฒนาหลักสูตร Thailand 4.0*. สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2560, จาก http://www.moe.go.th/mobile1/viewNews.php?nCatId=news_act&moe_mod_news_ID=46900

Charoensethasil, T. (2016). *Student development to Thailand 4.0*. Retrieved 4 March 2017, from http://www.moe.go.th/mobile1/viewNews.php?nCatId=news_act&moe_mod_news_ID=46900 (In Thai)

